For Private Circulation Only

Study Circle Career Development Institute

२०२२ सालातील एमपीएससी परीक्षातील अर्थशास्त्र घटकावरील प्रश्नसंग्रह

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षेसाठी उपयुक्त प्रश्नसंग्रह

(४) आर्थिक आणि सामाजिक विकास

१) शाश्वत विकास
२) गरिबी
३) सर्वसमावेशकता
४) लोकसंख्याशास्त्र
५) सामाजिक क्षेत्रातील उपक्रम
६) भारतीय अर्थव्यवस्था – सार्वजनिक वित्त
७) विदेशी व्यापार
८) बँकिंग, महागाई

(४) आर्थिक आणि सामाजिक विकास (१५)

१) शाश्र्वत विकास (२)
२) गरिबी (२)
३) सर्वसमावेशकता (२)
४) लोकसंख्याशास्त्र (२)
५) सामाजिक क्षेत्रातील उपक्रम (२)
६) भारतीय अर्थव्यवस्था – सार्वजनिक वित्त (१)
७) विदेशी व्यापार (१)
८) बँकिंग, महागाई (१)
९) उद्योग (१)
१०) शेती (१)

१) वाढ आणि विकास – क्षेत्रीय वाढ, एसडीजी, पंचवार्षिक योजना व विकास कार्यक्रम
२) भारतीय अर्थव्यवस्थेची आव्हाने व आर्थिक सुधारणा – राष्ट्रीय उत्पन्न – जीव्हीए, जीडीपी
३) गरिबीची संकल्पना, मोजमाप आणि अंदाज, गरिबी निर्मूलन कार्यक्रम
४) बेकारी – कारणे, स्वरुप, प्रकार, रोजगार निर्मिती कार्यक्रम
५) विविध वंचित गटांच्या संदर्भात सर्वसमावेशकता व सामाजिक सुरक्षा
६) विकास कार्यक्रम – महिला, मुले, युवक, प्रकल्पबाधित, यांच्या संदर्भात
७) शिक्षण, आरोग्य, कृषी, गृहनिर्माण क्षेत्राचा विकास
८) महागाई – कारणे, परिणाम, नियंत्रण, उपाय. मॅक्रो इकॉनॉमिक्स / समग्रलक्षी अर्थशास्त्र
९) लोकसंख्या – संख्यात्मक आणि गुणात्मक वैशिष्ट्ये
१०) लोकसंख्या चक्र, लोकसंख्या धोरण
११) आर्थिक आणि वित्तीय धोरण – कर, बिगर कर, भांडवली महसूल, सार्वजनिक वित्त आणि वित्तीय संस्था,अर्थसंकल्प, सार्वजनिक खर्च, लेखा आणि लेखापरीक्षण
१२) भारताचा विदेशी व्यापार – आकारमान, दिशा आणि रचना , आंतरराष्ट्रीय अर्थशास्त्र आणि आंतरराष्ट्रीय भांडवल चळवळ
१३) बँकिंग– चलन पुरवठा, क्रेडिट आणि मॉनिटरी पॉलिसी
१४) भारतीय उद्योग, पायाभूत सुविधा आणि सेवा क्षेत्र
१५) कृषी आणि ग्रामीण विकास – सहकार क्षेत्र

१) शाश्र्वत विकास (२)

४६) वाढ आणि विकास – क्षेत्रीय वाढ, एसडीजी, पंचवार्षिक योजना व विकास कार्यक्रम
४७) भारतीय अर्थव्यवस्थेची आव्हाने व आर्थिक सुधारणा – राष्ट्रीय उत्पन्न – जीव्हीए, जीडीपी

२) गरिबी (२)

४८) गरिबीची संकल्पना, मोजमाप आणि अंदाज, गरिबी निर्मूलन कार्यक्रम
४९) बेकारी – कारणे, स्वरुप, प्रकार, रोजगार निर्मिती कार्यक्रम

३) सर्वसमावेशकता (२)

५०) विविध वंचित गटांच्या संदर्भात सर्वसमावेशकता व सामाजिक सुरक्षा

५१) विकास कार्यक्रम – महिला, मुले, युवक, प्रकल्पबाधित, यांच्या संदर्भात

४) सामाजिक क्षेत्रातील उपक्रम (२)

५२) शिक्षण, आरोग्य, कृषी, गृहनिर्माण क्षेत्राचा विकास

५३) महागाई – कारणे, परिणाम, नियंत्रण, उपाय. मॅक्रो इकॉनॉमिक्स / समग्रलक्षी अर्थशास्त्र

५) लोकसंख्याशास्त्र (२)

५४) लोकसंख्या – संख्यात्मक आणि गुणात्मक वैशिष्ट्ये

५५) लोकसंख्या चक्र, लोकसंख्या धोरण

६) भारतीय अर्थव्यवस्था – सार्वजनिक वित्त (१)

५६) आर्थिक आणि वित्तीय धोरण – कर, बिगर कर, भांडवली महसूल
सार्वजनिक वित्त आणि वित्तीय संस्था
राष्ट्रीय उत्पन्न – जीव्हीए, जीडीपी
अर्थसंकल्प
सार्वजनिक खर्च
लेखा आणि लेखापरीक्षण

७) विदेशी व्यापार (१)

५७) आंतरराष्ट्रीय अर्थशास्त्र आणि आंतरराष्ट्रीय भांडवल चळवळ
भारताचा विदेशी व्यापार – आकारमान, दिशा आणि रचना

८) बँकिंग, महागाई (१)

५८) बँकिंग– चलन पुरवठा, क्रेडिट आणि मॉनिटरी पॉलिसी

९) उद्योग (१)

५९) भारतीय उद्योग, पायाभूत सुविधा आणि सेवा क्षेत्र

१०) शेती (१)

६०) कृषी आणि ग्रामीण विकास – सहकार क्षेत्र

आर्थिक आणि सामाजिक विकासवर प्रश्न असणाऱ्या महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षा

१) राज्यसेवा पूर्वपरीक्षा पेपर -१, जानेवारी २०२२
२) राज्यसेवा पूर्वपरीक्षा पेपर -१, जानेवारी २०२२
३) गट -ब संयुक्त पूर्वपरीक्षा, फेब्रुवारी २०२२
४) विभागीय एएसओ परीक्षा पेपर -१, मार्च २०२२
५) विभागीय एएसओ परीक्षा पेपर -१, मार्च २०२२
६) जेमएफसी व दिवाणी न्यायाधीश कनिष्ठ स्तर पूर्व परीक्षा, मार्च २०२२
७) गट -क संयुक्त पूर्वपरीक्षा, एप्रिल २०२२
८) खात्यांतर्गत पोलीस उपनिरीक्षक पूर्वपरीक्षा, एप्रिल २०२२
९) महाराष्ट्र राज्य तांत्रिक पूर्व परीक्षा, एप्रिल २०२२
१०) राज्यसेवा सामान्य अध्ययन पेपर -१, मे २०२२
११) राज्यसेवा सामान्य अध्ययन पेपर -२, मे २०२२
१२) राज्यसेवा सामान्य अध्ययन पेपर -३, मे २०२२
१३) राज्यसेवा सामान्य अध्ययन पेपर -४, मे २०२२
१४) राज्य कर निरीक्षक मुख्य परीक्षा, जुलै २०२२
१५) सहायक कक्ष अधिकारी मुख्य परीक्षा, जुलै २०२२
१६) गट-क, मुख्य परीक्षा पेपर -१, ऑगस्ट २०२२
१७) लिपिक टंकलेखकमुख्य परीक्षा, ऑगस्ट २०२२
१८) दुय्यम निरीक्षक मुख्य परीक्षा, ऑगस्ट २०२२
१९) राज्यसेवा पूर्वपरीक्षा पेपर -१, ऑगस्ट २०२२
२०) राज्यसेवा पूर्वपरीक्षा पेपर -२, ऑगस्ट २०२२
२१) कर सहायक मुख्य परीक्षा, ऑगस्ट २०२२
२२) तांत्रिक सहायक मुख्य परीक्षा, सप्टेंबर २०२२
२३) उद्योग निरीक्षक मुख्य परीक्षा, सप्टेंबर २०२२
२४) कृषी सेवा मुख्य परीक्षा पेपर -१, ऑक्टोबर २०२२
२५) कृषी सेवा मुख्य परीक्षा पेपर -२, ऑक्टोबर २०२२
२६) वनसेवा मुख्य परीक्षा पेपर -१, ऑक्टोबर २०२२
२७) वनसेवा मुख्य परीक्षा पेपर -२, ऑक्टोबर २०२२
२८) गट -ब संयुक्त पूर्वपरीक्षा, ऑक्टोबर २०२२
२९) राज्य कर निरीक्षक मुख्य परीक्षा, ऑक्टोबर २०२२
३०) सहायक कक्ष अधिकारी मुख्य परीक्षा, ऑक्टोबर २०२२
३१) गट-क सेवा संयुक्त पूर्वपरीक्षा, नोव्हेंबर २०२२
३२) असिस्टंट टाऊन प्लॅनर परीक्षा, नोव्हेंबर २०२२
३३) वरिष्ठ संशोधन अधिकारी परीक्षा, डिसेंबर, २०२२
३४) प्रशासकीय अधिकारी परीक्षा, डिसेंबर २०२२
३५) विभागीय एएसओ परीक्षा पेपर -१, डिसेंबर २०२२
३६) विभागीय एएसओ परीक्षा पेपर -२, डिसेंबर २०२२

३७) महाराष्ट्र राज्य तांत्रिक पूर्वपरीक्षा, डिसेंबर २०२२
३८) पशुवैद्यकीय अधिकारी परीक्षा, डिसेंबर २०२२

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षा

१) राज्यसेवा पूर्वपरीक्षा पेपर -१, जानेवारी २०२२
२) राज्यसेवा पूर्वपरीक्षा पेपर -१, जानेवारी २०२२
३) गट -ब संयुक्त पूर्वपरीक्षा, फेब्रुवारी २०२२
४) विभागीय एएसओ परीक्षा पेपर -१, मार्च २०२२
५) विभागीय एएसओ परीक्षा पेपर -१, मार्च २०२२
६) जेमएफसी व दिवाणी न्यायाधीश कनिष्ठ स्तर पूर्व परीक्षा, मार्च २०२२
७) गट -क संयुक्त पूर्वपरीक्षा, एप्रिल २०२२
८) खात्यांतर्गत पोलीस उपनिरीक्षक पूर्वपरीक्षा, एप्रिल २०२२
९) महाराष्ट्र राज्य तांत्रिक पूर्व परीक्षा, एप्रिल २०२२
१०) राज्यसेवा सामान्य अध्ययन पेपर -१, मे २०२२
११) राज्यसेवा सामान्य अध्ययन पेपर -२, मे २०२२
१२) राज्यसेवा सामान्य अध्ययन पेपर -३, मे २०२२
१३) राज्यसेवा सामान्य अध्ययन पेपर -४, मे २०२२
१४) गट-ब, मुख्य परीक्षा पेपर -१, जुलै २०२२
१५) जेमएफसी मुख्य परीक्षा पेपर-१, जुलै २०२२
१६) जेमएफसी मुख्य परीक्षा पेपर-२, जुलै २०२२
१७) पोलीस उपनिरीक्षक मुख्य परीक्षा, जुलै २०२२
१८) राज्य कर निरीक्षक मुख्य परीक्षा, जुलै २०२२
१९) खात्यांतर्गत पोलीस उपनिरीक्षक मुख्य परीक्षा, जुलै २०२२
२०) सहायक कक्ष अधिकारी मुख्य परीक्षा, जुलै २०२२
२१) गट-क, मुख्य परीक्षा पेपर -१, ऑगस्ट २०२२
२२) सहायक सरकारी अभियोक्ता परीक्षा पेपर -१, सप्टेंबर २०२२
२३) सहायक सरकारी अभियोक्ता परीक्षा पेपर -२, सप्टेंबर २०२२
२४) लिपिक टंकलेखकमुख्य परीक्षा, ऑगस्ट २०२२
२५) दुय्यम निरीक्षक मुख्य परीक्षा, ऑगस्ट २०२२
२६) राज्यसेवा पूर्वपरीक्षा पेपर -१, ऑगस्ट २०२२
२७) राज्यसेवा पूर्वपरीक्षा पेपर -२, ऑगस्ट २०२२
२८) कर सहायक मुख्य परीक्षा, ऑगस्ट २०२२
२९) तांत्रिक सहायक मुख्य परीक्षा, सप्टेंबर २०२२
३०) गट-ब मुख्य परीक्षा पेपर-१ , सप्टेंबर २०२२
३१) उद्योग निरीक्षक मुख्य परीक्षा, सप्टेंबर २०२२
३२) पोलीस उपनिरीक्षक (मुख्य) परीक्षा, सप्टेंबर २०२२
३३) कृषी सेवा मुख्य परीक्षा पेपर -१, ऑक्टोबर २०२२
३४) कृषी सेवा मुख्य परीक्षा पेपर -२, ऑक्टोबर २०२२
३५) यांत्रिकी अभियांत्रिकी मुख्य परीक्षा पेपर -१, ऑक्टोबर २०२२

३६) यांत्रिकी अभियांत्रिकी मुख्य परीक्षा पेपर -२, ऑक्टोबर २०२२
३७) वनसेवा मुख्य परीक्षा पेपर -१, ऑक्टोबर २०२२
३८) वनसेवा मुख्य परीक्षा पेपर -२, ऑक्टोबर २०२२
३९) गट -ब संयुक्त पूर्वपरीक्षा, ऑक्टोबर २०२२
४०) राज्य कर निरीक्षक मुख्य परीक्षा, ऑक्टोबर २०२२
४१) सहायक कक्ष अधिकारी मुख्य परीक्षा, ऑक्टोबर २०२२
४२) विद्युत अभियांत्रिकी मुख्य परीक्षा पेपर -१, ऑक्टोबर २०२२
४३) विद्युत अभियांत्रिकी मुख्य परीक्षा पेपर -२, ऑक्टोबर २०२२
४४) स्थापत्य अभियांत्रिकी मुख्य परीक्षा पेपर -१, ऑक्टोबर २०२२
४५) स्थापत्य अभियांत्रिकी मुख्य परीक्षा पेपर -२, ऑक्टोबर २०२२
४६) गट-क सेवा संयुक्त पूर्वपरीक्षा, नोव्हेंबर २०२२
४७) असिस्टंट टाऊन प्लॅनर परीक्षा, नोव्हेंबर २०२२
४८) अनुवादक (मराठी) चाळणी परीक्षा, डिसेंबर, २०२२
४९) वरिष्ठ संशोधन अधिकारी परीक्षा, डिसेंबर, २०२२
५०) प्रशासकीय अधिकारी परीक्षा, डिसेंबर २०२२
५१) विभागीय एएसओ परीक्षा पेपर -१, डिसेंबर २०२२
५२) विभागीय एएसओ परीक्षा पेपर -२, डिसेंबर २०२२
५३) महाराष्ट्र राज्य तांत्रिक पूर्वपरीक्षा, डिसेंबर २०२२
५४) स्टेनो मराठी परीक्षा, डिसेंबर २०२२
५५) स्टेनो इंग्रजी परीक्षा, डिसेंबर २०२२
५६) पशुवैद्यकीय अधिकारी परीक्षा, डिसेंबर २०२२

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग परीक्षा २०२३

१) भारताचा इतिहास आणि भारतीय राष्ट्रीय चळवळ (१५)
२) महाराष्ट्र, भारत आणि जागतिक भूगोल (१५)
३) भारतीय राज्यव्यवस्था आणि शासन (१५)
४) आर्थिक आणि सामाजिक विकास (१५)
५) परिस्थितिकी, जैव-विविधता आणि हवामान बदल (१०)
६) सामान्य विज्ञान (१५)
७) चालू घडामोडी – राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय महत्त्व (१५)
८) तार्किक आणि विश्र्लेषणात्मक क्षमता (१०)
९) सामान्य मानसिक क्षमता (७)
१०) मूलभूत संख्यात्मक क्षमता (८)
११) निर्णयक्षमता आणि समस्या सोडवणूक, संवाद कौशल्य व आंतरव्यक्ती कौशल्य (५)
१२) आकलन, मराठी आणि इंग्रजी भाषा आकलन कौशल्ये (५०)
१३) माहिती अधिकार अधिनियम (५)
१४) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क (५)
१५) माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञान (१०)

(१) भारताचा इतिहास आणि भारतीय राष्ट्रीय चळवळ (१५)

१) प्राचीन भारताचा इतिहास (४)
२) मध्ययुगीन भारताचा इतिहास (३)
३) आधुनिक भारताचा इतिहास (४)
४) भारतीय राष्ट्रीय चळवळ (४)

(२) महाराष्ट्र, भारत आणि जागतिक भूगोल (१५)

१) जगाचा भौतिक भूगोल (३)
२) जगाचा सामाजिक भूगोल (१)
३) जगाचा आर्थिक भूगोल (१)
४) भारताचा भौतिक भूगोल (२)
५) भारताचा सामाजिक भूगोल (१)
६) भारताचा आर्थिक भूगोल (२)
७) महाराष्ट्राचा भौतिक भूगोल (२)
८) महाराष्ट्राचा सामाजिक भूगोल (१)
९) महाराष्ट्राचा आर्थिक भूगोल (२)

(३) महाराष्ट्र आणि भारत – भारतीय राजकारण आणि शासन (१५)

१) संविधान – भारताच्या राज्यघटनेचा प्राथमिक अभ्यास (३)
२) राजकीय व्यवस्था (३)
३) पंचायती राज आणि शहरी शासन (३)
४) सार्वजनिक धोरण (३)

५) मानवी हक्क समस्या (३)

✻ माहिती अधिकार अधिनियम, २००५

✻ महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क, २०१५

(४) आर्थिक आणि सामाजिक विकास (१५)

१) शाश्वत विकास (२)

२) गरिबी (२)

३) समावेश (२)

४) लोकसंख्याशास्त्र (२)

५) सामाजिक क्षेत्रातील उपक्रम (२)

६) भारतीय अर्थव्यवस्था – सार्वजनिक वित्त (१)

७) विदेशी व्यापार (१)

८) बँकिंग, महागाई (१)

९) उद्योग (१)

१०) शेती (१)

(५) परिस्थितिकी, जैव–विविधता आणि हवामान बदल (१०)

१) परिस्थितिकी (२)

२) जैवविविधता (२)

३) हवामान बदल (२)

(६) सामान्य विज्ञान (१५)

१) भौतिकशास्त्र (३)

२) रसायनशास्त्र (३)

३) प्राणिशास्त्र (२)

४) वनस्पतिशास्त्र (२)

५) कृषी / शेतीसंलग्न विज्ञान (२)

६) आरोग्यशास्त्र (५)

७) विज्ञान आणि तंत्रज्ञान (२)

✻ माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञान

(७) चालू घडामोडी, राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय महत्त्व (१५)

१) राजकीय घटना (२)

२) आर्थिक व वित्तीय घटना (२)

३) वैज्ञानिक घटना (२)

४) सामाजिक व शैक्षणिक घटना (२)

५) भौगोलिक, सांस्कृतिक व साहित्यिक घटना (३)

६) नेमणुका व पुरस्कार घटना (२)

७) सामान्यज्ञान व क्रीडाविषयक घटना (२)

(८) तार्किक तर्क आणि विश्र्लेषणात्मक क्षमता (१०)

Study CIRCLE

१) दिलेल्या वाक्यरचनेवरुन निर्णय, निष्कर्ष काढणे
२) विधाने आणि युक्तिवाद, विधाने आणि गृहितके, विधाने आणि निष्कर्ष
३) परिस्थिती आणि प्रतिसाद, परिच्छेदांवरुन निष्कर्ष काढणे
४) विधान आणि कृतीचा मार्ग, प्रतिपादन आणि कारण, विधानाच्या सत्यतेची पडताळणी
५) बैठक, क्रम व मांडणी व्यवस्था, मानांकन चाचणी, तुलना
६) नातेसंबंध
७) मशीन इनपुट आणि चिन्हे, गणितीय तर्क
८) स्थान निश्चिती चाचणी, दिशानिर्देश
९) विश्र्लेषण, निर्णय घेणे, समस्या सोडवणे
१०) कूट माहितीवरील प्रश्न

(९) सामान्य मानसिक क्षमता (७)

१) क्रम आणि मालिका १
२) क्रम आणि मालिका २
३) सांकेतिक भाषा/ कोडिंग-डिकोडिंग
४) साम्य, तुलना, वर्गीकरण
५) गणितीय / अंकगणितीय क्रिया
६) आकृत्यांवर प्रश्र्न १
७) आकृत्यांवर प्रश्र्न २

(१०) मूलभूत संख्यात्मक क्षमता (८)

१) अंकगणितीय कौशल्य - दशांश अपूर्णांक, बेरीज, वजाबाकी, गुणाकार, भागाकार आणि सरलीकरण
संख्याप्रणाली - लसावि, मसावि, घातांक, वर्गमूळ आणि घनमूळ
२) टक्केवारी, भागीदारी आणि गुंतवणूक, गुणोत्तर आणि प्रमाण, साखळी नियम
३) वेळ आणि अंतर, रेल्वेगाड्या, बोट आणि जलप्रवाह
४) विक्री आणि खरेदी, सवलत, नफा आणि तोटा, सरळ व्याज आणि चक्रवाढ व्याज
५) वेळ आणि काम, पाईप, घड्याळ, कॅलेंडर, वयावरील प्रश्न
६) संभाव्यता, क्रमचय, सरासरी
७) भूमिती - क्षेत्रफळ, घनफळ आणि परिमिती
८) आलेख, तक्ते, डेटा सफिसिएन्सी

(११) निर्णयक्षमता आणि समस्या सोडवणूक, संवाद कौशल्य- आंतरव्यक्ती कौशल्य (५)

१) परिस्थिती हाताळणे
२) प्रशासकीय क्षमता
३) सामाजिक धार्मिक समस्या
४) भ्रष्टाचार, सचोटी, नैतिकता
५) व्यवस्थापकीय कौशल्ये

(१२) उतारे, मराठी आणि इंग्रजी भाषा आकलन कौशल्य(४०)

१) ऐतिहासिक घटना
२) साधनसंपत्ती व पर्यावरणीय बाबी

३) राजकीय क्षेत्र
४) आर्थिक व सामाजिक विकास
५) विज्ञान व तंत्रज्ञान क्षेत्र
६) कला, सहित्य व सांस्कृतिक क्षेत्र
७) मराठी भाषा आकलन कौशल्य
८) इंग्रजी भाषा आकलन कौशल्य

(१३) माहिती अधिकार अधिनियम, २००५ (५)

१) कायद्याची उत्क्रांती, सुधारणा व इतर बाबी
२) कायद्यातील महत्त्वाची कलमे
३) कायद्याशी संबंधित यंत्रणा व अधिकारी
४) कायद्यानुसारची कारवाई व शिक्षेची तरतूद
५) कायद्यातील त्रुटी व दुरुस्त्या, अपील

(१४) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क, २०१५ (५)

१) कायद्याची उत्क्रांती, सुधारणा व इतर बाबी
२) कायद्यातील महत्त्वाची कलमे
३) कायद्याशी संबंधित यंत्रणा व अधिकारी
४) कायद्यानुसारची कारवाई व शिक्षेची तरतूद
५) कायद्यातील त्रुटी व दुरुस्त्या, अपील

(१५) माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञान (१०)

१) संगणक तंत्रज्ञान – आधुनिक समाजातील संगणकाची भूमिका, वेगवेगळ्या क्षेत्रातील जीवनात संगणकाचा वापर
२) कम्युनिकेशन तंत्रज्ञान – डाटा कम्युनिकेशन, नेटवर्किंग आणि वेब टेक्नॉलॉजी
३) सायबर गुन्हे व त्यास प्रतिबंध
४) शासनाचे आयटी कार्यक्रम – मिडीया लॅब एशिया, विद्या वाहिनी, ज्ञान वाहिनी, सामूहिक माहिती केंद्र इत्यादी
५) माहिती तंत्रज्ञान उद्योग – माहिती तंत्रज्ञान उद्योगातील मूलभूत प्रश्न व त्याचे भवितव्य, नवीन उद्योग म्हणून माहिती तंत्रज्ञानाचा निरनिराळ्या सेवा सुविधांची माहिती मिळण्यासाठी होणारा उपयोग, भारतातील माहिती तंत्रज्ञान उद्योगाची वाढ व त्याचा दर्जा.

महाराष्ट्र नागरी सेवा राजपत्रित पूर्व परीक्षा २०२३

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा (गट ब व गट क) पूर्व परीक्षा २०२३

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा मुख्य परीक्षा (गट ब) / (गट क)२०२३

३. महाराष्ट्र नागरी सेवा राजपत्रित परीक्षा -२०२३						
३.१	महाराष्ट्र नागरी सेवा राजपत्रित पूर्व परीक्षा - २०२३	(१) राज्य सेवा -३३ संवर्ग (२) यांत्रिकी अभियांत्रिकी सेवा (३) विद्युत अभियांत्रिकी सेवा (४) स्थापत्य अभियांत्रिकी सेवा (५) विद्युत व यांत्रिकी अभियांत्रिकी सेवा (६) कृषि सेवा (७) सहायक नियंत्रक वैधमापनशास्त्र (८) अन्न व औषध प्रशासकीय सेवा (९) वनसेवा	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी	फेब्रुवारी, २०२३	**०४ जून, २०२३**	**जुलै, २०२३**

२. महाराष्ट्र अराजपत्रित गट-ब व गट-क सेवा संयुक्त परीक्षा -२०२३						
२.१	महाराष्ट्र अराजपत्रित गट-ब व गट-क सेवा संयुक्त पूर्व परीक्षा -२०२३	(१) सहायक कक्ष अधिकारी (२) राज्य कर निरीक्षक (३) पोलीस उपनिरीक्षक (४) दुय्यम निबंधक, श्रेणी-१/मुद्रांक निरीक्षक (५) कर सहायक (६) दुय्यम निरीक्षक, राज्य उत्पादन शुल्क (७) उद्योग निरीक्षक (८) लिपिक-टंकलेखक (९) तांत्रिक सहायक, विमा संचालनालय (१०) सहायक मोटार वाहन निरीक्षक	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी	जानेवारी, २०२३	**३० एप्रिल, २०२३**	**जून, २०२३**

महाराष्ट्र नागरी सेवा राजपत्रित संयुक्त पूर्व परीक्षा
MAHARASHTRA CIVIL SERVICES GAZETTED COMBINE PRELIMINARY EXAMINATION

-: SCHEME OF EXAMINATION:-

Paper No. and Code	Marks	Duration	Standard	Medium	Nature of Paper
Paper I (Compulsory) (514)	200	Two hours	Degree	Marathi & English	Objective Type
Paper II (Qualifying) (515)	200	Two hours	Topic No.(1) to (5) Degree level Topic No.(6) class X level Topic No. (7) class X/XII level		

टीप - सामान्य अध्ययन पेपर क्रमांक २ (CSAT) हा अर्हताकारी (Qualifying) असून अर्हताप्राप्त करण्यासाठी किमान ३३% गुण मिळविणे आवश्यक राहील. या पेपरमध्ये किमान ३३% गुण प्राप्त करणाऱ्या उमेदवारांची पेपर क्रमांक १ मधील गुणांच्या आधारे महाराष्ट्र नागरी सेवा राजपत्रित मुख्य परीक्षेसाठी गुणवत्ता यादी तयार करण्यात येईल.

नकारात्मक गुणदान:- पेपर क्रमांक १ करीता व पेपर क्रमांक २ मधील "Decision making & Problem Solving" चे प्रश्न वगळून उर्वरित प्रश्नांकरिता नकारात्मक गुणदान लागू राहील.

१) प्रत्येक चुकीच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/ कमी करण्यात येतील.

२) एखाद्या प्रश्नाची एकापेक्षा अधिक उत्तरे दिली असल्यास अथवा ज्या उमेदवाराने उत्तरपत्रिकेत पूर्ण वर्तुळ चिन्हांकित केले नसेल अशा प्रश्नाचे उत्तर चुकीचे समजण्यात येऊन त्या प्रश्नाच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/कमी करण्यात येतील.

३) वरीलप्रमाणे कार्यपध्दतीचा अवलंब करताना एकूण अंतिम गुणांची बेरीज अपूर्णांकात आली तरीही ती अपूर्णांकातच राहील व पुढील कार्यवाही त्याच्या आधारे करण्यात येईल.

४) एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर अनुत्तरितअसेल तर, अशा प्रकरणी नकारात्मक गुणांची पध्दत लागू असणार नाही.

SYLLABUS

Paper I - (200 marks)	
(1)	Current events of state, national and international importance.
(2)	History of India and Indian National Movement with some weightage to Maharashtra
(3)	Maharashtra, India and World Geography - Physical, Social, Economic Geography of Maharashtra, India and the World.
(4)	India and Maharashtra - Polity and Governance - Constitution, Political System, Panchayati Raj, Urban Governance, Public Policy, Rights issues, etc.
(5)	Economic and Social Development - Sustainable Development, Poverty, Inclusion, Demographics, Social Sector initiatives, etc.
(6)	General issues on Environmental Ecology, Bio-diversity and Climate Change - that do not require subject specialisation.
(7)	General Science.

SYLLABUS

Paper I - (200 marks)	
(1)	Current events of state, national and international importance.
(2)	History of India and Indian National Movement with some weightage to Maharashtra
(3)	Maharashtra, India and World Geography - Physical, Social, Economic Geography of Maharashtra, India and the World.
(4)	India and Maharashtra - Polity and Governance - Constitution, Political System, Panchayati Raj, Urban Governance, Public Policy, Rights issues, etc.
(5)	Economic and Social Development - Sustainable Development, Poverty, Inclusion, Demographics, Social Sector initiatives, etc.
(6)	General issues on Environmental Ecology, Bio-diversity and Climate Change - that do not require subject specialisation.
(7)	General Science.

Paper II....

1

Paper II - (200 marks)	
(1)	Comprehension
(2)	Interpersonal skills including communication skills.
(3)	Logical reasoning and analytical ability.
(4)	Decision - making and problem - solving.
(5)	General mental ability.
(6)	Basic numeracy (numbers and their relations, orders of magnitude, etc.) **(Class X level)**, Data interpretation (Charts, graphs, tables, data sufficiency etc.- **Class X level**)
(7)	Marathi and English Language Comprehension skills **(Class X/XII level)**

Note 1 : Questions relating to Marathi and English Language Comprehension skill of Class X/XII level (last item in the Syllabus of Paper II) will be tested through passages from Marathi and English language without providing cross translation thereof in the question paper.

Note 2 : The questions will be of multiple choice, objective type.

Note 3 : It is mandatory for the candidate to appear in both the Papers of Maharashtra Civil Services Gazetted (Prelim) Examination for the purpose of evaluation. Therefore a candidate will not be considered for evaluation in case he / she does not appear in both the papers of Maharashtra Civil Services Gazetted (Prelim) Examination.

Date :- 7th December, 2022

Secretary,
Maharashtra Public Service Commission

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा परीक्षा (गट ब व गट क)
Maharashtra Non Gazzeted Services Examination (Group B and Group C)

परीक्षेचे टप्पे- १. संयुक्त पूर्व परीक्षा- १०० गुण

२. स्वतंत्र मुख्य परीक्षा - ४०० गुण (एकूण २ पेपर)

३. शारीरिक चाचणी व मुलाखत - केवळ पोलीस उप-निरीक्षक पदाकरी
शारीरिक चाचणी - १०० गुण व मुलाखत - ४० गुण.

४. सहायक मोटार वाहन निरीक्षक गट- क पदाच्या पूर्व परीक्षेकरीता सदर अभ्यासक्र
लागू. मात्र, स्वतंत्र मुख्य परीक्षा - ३०० गुण.

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा संयुक्त पूर्व परीक्षा (गट ब व गट क)
Maharashtra Non Gazzeted Services Combined Preliminary Examination (Group B and Group C)

-: परीक्षा योजना :-

प्रश्नपत्रिकेची संख्या - एक

विषय व सांकेतांक	प्रश्नसंख्या	एकूण गुण	दर्जा	माध्यम	परीक्षेचा कालावधी	प्रश्नपत्रिकेचे स्वरुप
सामान्य क्षमता चाचणी (सांकेतांक क्र. १०६१)	१००	१००	पदवी	मराठी व इंग्रजी	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी

नकारात्मक गुणदान -

१) प्रत्येक चुकीच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/ कमी करण्यात येतील.
२) एखाद्या प्रश्नाची एकापेक्षा अधिक उत्तरे दिली असल्यास अथवा ज्या उमेदवाराने उत्तरपत्रिकेत पूर्ण वर्तुळ चिन्हांकित केले नसेल अशा प्रश्नाचे उत्तर चुकीचे समजण्यात येऊन त्या प्रश्नाच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/कमी करण्यात येतील.
३) वरीलप्रमाणे कार्यपध्दतीचा अवलंब करताना एकूण अंतिम गुणांची बेरीज अपूर्णांकात आली तरीही ती अपूर्णांकातच राहील व पुढील कार्यवाही त्याच्या आधारे करण्यात येईल.
४) एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर अनुत्तरितअसेल तर, अशा प्रकरणी नकारात्मक गुणांची पध्दत लागू असणार नाही.

-: अभ्यासक्रम :-

अनु. क्रमांक	विषय
	सामान्य क्षमता चाचणी
१)	**इतिहास** -आधुनिक भारताचा विशेषत: महाराष्ट्राचा इतिहास.
२)	**भूगोल** - महाराष्ट्राच्या भूगोलाच्या विशेष अभ्यासासह - पृथ्वी, जगातील विभाग, हवामान, अक्षांश-रेखांश, महाराष्ट्रातील जमिनीचे प्रकार, पर्जन्यमान, प्रमुख पिके, शहरे, नद्या, उद्योगधंदे, इत्यादी.
३)	**अर्थव्यवस्था -** **भारतीय अर्थव्यवस्था -** राष्ट्रीय उत्पन्न, शेती, उद्योग, परकीय व्यापार, बँकिंग, लोकसंख्या, दारिद्रय व बेरोजगारी, मुद्रा आणि राजकोषीय नीति, इत्यादी. **शासकीय अर्थव्यवस्था -** अर्थसंकल्प, लेखा, लेखापरीक्षण, इत्यादी.
४)	**चालू घडामोडी -** जागतिक तसेच महाराष्ट्रासह भारतातील.
५)	**राज्यशास्त्र**
६)	**सामान्य विज्ञान -** भौतिकशास्त्र (Physics), रसायनशास्त्र (Chemistry), प्राणिशास्त्र (Zoology), वनस्पतीशास्त्र (Botany), आरोग्यशास्त्र (Hygiene).
७)	**अंकगणित -** बेरीज, वजाबाकी, गुणाकार, भागाकार, दशांश, अपूर्णांक व टक्केवारी इत्यादी
८)	**बुध्दिमापन चाचणी —** उमेदवार किती लवकर व अचूकपणे विचार करु शकतो हे आजमावण्यासाठी प्रश्न

दिनांक — १५ नोव्हेंबर, २०२२

सचिव
महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा मुख्य परीक्षा (गट ब)
Maharashtra Non Gazzeted Services Main Examination (Group B)

-: परीक्षा योजना :-

प्रश्नपत्रिकांची संख्या - दोन

पेपर क्र.-१ - २०० गुण
पेपर क्र.-२ - २०० गुण
एकूण - ४०० गुण

शारीरिक चाचणी व मुलाखत - केवळ पोलीस उप निरीक्षक पदाकरीता
(शारीरिक चाचणी - १०० गुण, मुलाखत - ४० गुण)

पेपर क्र. व संकेतांक	विषय	प्रश्नसंख्या	गुण	दर्जा	माध्यम	परीक्षेचा कालावधी	प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप
१ (सांकेतांक १०६२)	मराठी	५०	१००	बारावी	मराठी	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी
	इंग्रजी	५०	१००	पदवी	इंग्रजी		
२ (सांकेतांक १०६३)	सामान्य अध्ययन व बुद्धिमत्ता चाचणी	१००	२००	पदवी	मराठी व इंग्रजी	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी

नकारात्मक गुणदान -

१) प्रत्येक चुकीच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/ कमी करण्यात येतील.
२) एखाद्या प्रश्नाची एकापेक्षा अधिक उत्तरे दिली असल्यास अथवा ज्या उमेदवाराने उत्तरपत्रिकेत पूर्ण वर्तुळ चिन्हांकित केले नसेल अशा प्रश्नाचे उत्तर चुकीचे समजण्यात येऊन त्या प्रश्नाच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/कमी करण्यात येतील.
३) वरीलप्रमाणे कार्यपध्दतीचा अवलंब करताना एकूण अंतिम गुणांची बेरीज अपूर्णांकात आली तरीही ती अपूर्णांकातच राहील व पुढील कार्यवाही त्याच्या आधारे करण्यात येईल.
४) एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर अनुत्तरितअसेल तर, अशा प्रकरणी नकारात्मक गुणांची पध्दत लागू असणार नाही.

-: अभ्यासक्रम :-

पेपर क्रमांक - १ - मराठी, इंग्रजी या विषयामध्ये खालील घटक/ उपघटकांचा समावेश असेल.

अ.क्र.	विषय
१	**मराठी :-** सर्वसामान्य शब्दसंग्रह, वाक्यरचना, व्याकरण, म्हणी व वाक्प्रचार यांचा अर्थ आणि उपयोग तसेच उताऱ्यावरील प्रश्नांची उत्तरे
२	**इंग्रजी : -** Common Vocabulary, Sentence structure, Grammar, use of Idioms and phrases & their meaning and comprehension of passage.

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा मुख्य परीक्षा (गट क)
(सहायक मोटार वाहन निरीक्षक पद वगळून अन्य पदांकरीता)
Maharashtra Non Gazzeted Services Main Examination (Group C)
(All posts excluding Assistant Motor Vehicle Inspector Post)

-: परीक्षा योजना :-

प्रश्नपत्रिकांची संख्या - दोन

पेपर क्र.-१ - २०० गुण
पेपर क्र.-२ - २०० गुण
एकूण - ४०० गुण

पेपर क्र. व संकेतांक	विषय	प्रश्नसंख्या	गुण	दर्जा	माध्यम	परीक्षेचा कालावधी	प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप
१ (सांकेतांक १०६४)	मराठी	५०	१००	बारावी	मराठी	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी
	इंग्रजी	५०	१००	पदवी	इंग्रजी		
२ (सांकेतांक १०६५)	सामान्य अध्ययन व बुद्धिमत्ता चाचणी	१००	२००	पदवी	मराठी व इंग्रजी	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी

नकारात्मक गुणदान -

१) प्रत्येक चुकीच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/ कमी करण्यात येतील.
२) एखाद्या प्रश्नाची एकापेक्षा अधिक उत्तरे दिली असल्यास अथवा ज्या उमेदवाराने उत्तरपत्रिकेत पूर्ण वर्तुळ चिन्हांकित केले नसेल अशा प्रश्नाचे उत्तर चुकीचे समजण्यात येऊन त्या प्रश्नाच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/कमी करण्यात येतील.
३) वरीलप्रमाणे कार्यपध्दतीचा अवलंब करताना एकूण अंतिम गुणांची बेरीज अपूर्णांकात आली तरीही ती अपूर्णांकातच राहील व पुढील कार्यवाही त्याच्या आधारे करण्यात येईल.
४) एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर अनुत्तरितअसेल तर, अशा प्रकरणी नकारात्मक गुणांची पध्दत लागू असणार नाही.

-: अभ्यासक्रम :-

पेपर क्रमांक - १ - मराठी, इंग्रजी या विषयामध्ये खालील घटक/ उपघटकांचा समावेश असेल.

अ.क्र.	विषय
१	**मराठी :-** सर्वसामान्य शब्दसंग्रह, वाक्यरचना, व्याकरण, म्हणी व वाक्प्रचार यांचा अर्थ आणि उपयोग तसेच उताऱ्यावरील प्रश्नांची उत्तरे
२	**इंग्रजी : -** Common Vocabulary, Sentence structure, Grammar, use of Idioms and phrases & their meaning and comprehension of passage.

पेपर क्रमांक -२ - सामान्य क्षमता चाचणी या विषयामध्ये खालील घटक/ उपघटकांचा समावेश असेल.

अ.क्र.	विषय
१.	**सामान्य बुध्दिमापन व आकलन** - उमेदवार किती लवकर व अचूकपणे विचार करु शकतो हे आजमावण्यासाठी प्रश्न
२.	**चालू घडामोडी** - जागतिक तसेच महाराष्ट्रासह भारतातील.
३.	**अंकगणित व सांख्यिकी**
४.	**माहितीचा अधिकार अधिनियम २००५ (as updated) व महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम २०१५**
५.	**भारतीय संघ राज्यव्यवस्था, भारतीय राज्यघटना, स्थानिक स्वराज्य संस्था, कार्यकारी मंडळ, न्यायमंडळ व विधीमंडळ इत्यादी** घटना कशी तयार झाली आणि घटनेच्या प्रस्तावनेमागची भूमिका व तत्वे, घटनेची महत्वाची कलमे / ठळक वैशिष्ट्ये, केंद्र व राज्य संबंध, निधर्मी राज्य, मूलभूत हक्क व कर्तव्ये, राज्याच्या धोरणाची मार्गदर्शक तत्वे- शिक्षण, युनीफॉर्म सिव्हील कोड, स्वतंत्र न्यायपालिका, राज्यपाल, मुख्यमंत्री व मंत्रीमंडळ-कर्तव्ये, अधिकार व कार्य, राज्य विधीमंडळ- विधानसभा, विधानपरिषद व त्यांचे सदस्य, अधिकार, कार्य व कर्तव्ये, विधी समित्या इत्यादी
६.	**भारताचा व महाराष्ट्राचा भूगोल** - महाराष्ट्राचा व भारताचा प्राकृतिक (Physical) भूगोल, मुख्य प्राकृतिक (Physiographic) विभाग, हवामान शास्त्र (Climate), पर्जन्यमान व तापमान, पर्जन्यातील विभागवार बदल, नद्या, पर्वत व पठार, विविध भुरूपे, राजकीय विभाग, प्रशासकीय विभाग, नैसर्गिक संपत्ती- वने व खनिजे, मानवी व सामाजिक भूगोल, लोकसंख्या, लोकसंख्येचे स्थानांतर (Migration of Population) व त्याचे उगम (Source) आणि इष्टस्थानावरील (Destination) परिणाम, ग्रामीण वस्त्या व तांडे, झोपडपट्टया व त्यांचे प्रश्न. **पर्यावरण** - मानवी विकास व पर्यावरण, पर्यावरणपूरक विकास, नैसर्गिक साधनसंपत्तीचे संधारण विशेषत: वनसंधारण, विविध प्रकारची प्रदूषणे व पर्यावरणीय आपत्ती, पर्यावरण संवर्धनात कार्यरत असलेल्या राज्य / राष्ट्र/ जागतिक पातळीवरील संघटना / संस्था इत्यादी.
७.	**सामान्य विज्ञान व तंत्रज्ञान —** **अ)** भौतिकशास्त्र (Physics), **ब)** रसायनशास्त्र (Chemistry), **क)** प्राणीशास्त्र (Zoology), **ड)** वनस्पतीशास्त्र (Botany) **इ)** दूर संवेदन, हवाई व ड्रोन छायाचित्रण, भौगोलिक माहिती प्रणाली व त्याचे उपयोजन (Remote Sensing, Aerial and drone photography, Geographic Information System (GIS) and it's application etc.) **फ)** माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञान (Information and communication technology.)
८.	**अर्थव्यवस्था व नियोजन, विकास विषयक अर्थशास्त्र** **१ समग्रलक्षी अर्थशास्त्र** १.१ समग्रलक्षी अर्थशास्त्र: १.२ वृद्धी आणि विकास : १.३ सार्वजनिक वित्त : १.४आंतरराष्ट्रीय व्यापार आणि आंतरराष्ट्रीय भांडवल: **२ भारतीय अर्थव्यवस्था** २.१ भारतीय अर्थव्यवस्था, भारतीय अर्थव्यवस्थेची आव्हाने व आर्थिक सुधारणा २.२ भारतीय शेती व ग्रामीण विकास: २.३ सहकार : २.४ मौद्रिक व वित्तीय क्षेत्र: २.५ सार्वजनिक वित्त आणि वित्तीय संस्था: २.६ उद्योग व सेवा क्षेत्र : २.७ पायाभूत सुविधा विकास : २.८ आंतरराष्ट्रीय व्यापार आणि भांडवल : २.९ महाराष्ट्राची अर्थव्यवस्था :

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा मुख्य परीक्षा (गट ब) / (गट क) २०२३

पेपर क्रमांक – १ : मराठी व इंग्रजी

१) मराठी भाषा (५०)

(१) सर्वसामान्य शब्दसंग्रह / १५
(२) वाक्यरचना / १३
(३) व्याकरण / १२
(४) म्हणी व वाक्प्रचार (अर्थ व उपयोग) / ५
(५) उताऱ्यावरील प्रश्नोत्तरे / ५

(२) इंग्रजी भाषा / ५०

(6) CommonVocabualry / 10
(7) SentenceStructure / 20
(8) Grammar /10
(9) Use of Idioms and Phrases / 5
(10) Comprehension / 5

Study CIRCLE

पेपर क्रमांक – २ : सामान्य अध्ययन व बुद्धिमापन चाचणी

१) महाराष्ट्राचा भूगोल / १०
२) पर्यावरण / ५
३) भारतीय राज्यघटना / १०
४) माहिती अधिकार अधिनियम, २००५ / ५
५) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क, २०१५ / ५
६) समग्रलक्ष्यी अर्थशास्त्र / ५
७) भारतीय अर्थव्यवस्था / १०
८) सामान्य विज्ञान व तंत्रज्ञान / १०
९) माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञान / ५
१०) चालू घडामोडी – जागतिक तसेच महाराष्ट्रासह भारतातील / १५
११) सामान्य बुद्धिमापन व आकलन / १०
१२) अंकगणित आणि सांख्यिकी / १०

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा मुख्य परीक्षा (गट क)
सहायक मोटार वाहन निरीक्षक मुख्य परीक्षा
Maharashtra Non Gazzeted Services Main Examination (Group C)
Assistant Motor Vehicle Inspector Main Exam

-: परीक्षा योजना :-

प्रश्नपत्रिकांची संख्या - एक

विषय व सांकेतांक	दर्जा	माध्यम	प्रश्नसंख्या	गुण	परीक्षेचा कालावधी	प्रश्नपत्रिकेचे स्वरुप
यंत्र अभियांत्रिकी व स्वयंचल अभियांत्रिकी विषयावर आधारित **(सांकेतांक क्र.२४)**	विहित विषयातील पदविकेसमान	इंग्रजी	१५०	३००	दीड तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी

नकारात्मक गुणदान -

१) प्रत्येक चुकीच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/ कमी करण्यात येतील.
२) एखाद्या प्रश्नाची एकापेक्षा अधिक उत्तरे दिली असल्यास अथवा ज्या उमेदवाराने उत्तरपत्रिकेत पूर्ण वर्तुळ चिन्हांकित केले नसेल अशा प्रश्नाचे उत्तर चुकीचे समजण्यात येऊन त्या प्रश्नाच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/कमी करण्यात येतील.
३) वरीलप्रमाणे कार्यपध्दतीचा अवलंब करताना एकूण अंतिम गुणांची बेरीज अपूर्णांकात आली तरीही ती अपूर्णांकातच राहील व पुढील कार्यवाही त्याच्या आधारे करण्यात येईल.
४) एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर अनुत्तरितअसेल तर, अशा प्रकरणी नकारात्मक गुणांची पध्दत लागू असणार नाही.

-: अभ्यासक्रम :-

अ.क्र.	विषय
1	**Strength of Materials:** Simple stress, strain energy, shearing force and bending moment, moment of inertia, Principle planes and stresses, slope, and deflection. Direct and bending stresses, Theory of torsion, assumptions, torsional stresses, and strains.
2	**Manufacturing Processes:** Engineering materials and their properties, Metal cutting process: Turning, Drilling, Milling, Boring, Broaching, Finishing and super finishing. Plastics and their processing Metal joining processes, NC-CNC, and non-conventional machining methods.
3	**Theory of Machines:** Kinematics and dynamics of machines, role of friction, power transmission equipment such as fly wheel, clutch, belt drive and governors. Principle of gyroscopes and its effects, Applications of cams.
4	**Hydraulics and hydraulic machineries: -** Fluids and their properties, Laminar and turbulent flow, Bernoulli's Equation, Fluid Pressure, Pascal's Law, Surface tension, fluid flow and its measurement. Hydraulic turbines, Hydraulic pumps.

5	**Thermal Engineering and refrigeration** ***Sources of energy:*** Conventional and non-conventional, Laws of thermodynamics, Principle and working of heat engines, air compressors. Air Standard, vapors power and Gas power cycles. Refrigerator and heat pump, Vapor compression and vapor absorption refrigeration systems,
6	**Industrial Engineering and Management:** Types of Management and organization and their functions, Industrial acts, Types of production, plant layouts, process planning, work study, statistical quality control, Metrology.
7	**Power Developing Systems and construction:** chassis, layout types, Sub-systems of automobile. SI/CI -Two stroke, four stroke construction and working, types of Chassis and frames CRDI, MPFI system, Fuel pumps and fuel injector ECU for CI engine, Ignition systems used in the automobile.
8	**Cooling and Lubrication systems:** Cooling system: purpose, types of cooling system, troubles, and remedies of cooling system. lubrication systems: - Types of lubricants, multi viscosity oils, chassis lubrication. Engine lubrication: -types of lubricating systems, crankcase ventilation, Engine lubrication troubles and remedies.
9	**Transmission systems:** Construction and working of single plate, multi-plate, cone clutch, centrifugal clutch. Faults and remedies/repairs of clutches. Gear Box – Construction and working of sliding mesh, constant mesh, synchromesh, torque converter, Faults, and remedies/repairs of gear box.
10	**Steering Systems and starting drives:** Front axle, types of stub axle, steering geometry, Ackerman's mechanism. Under steer, over steer, steering linkage. Type of steering gears, Power steering wheel alignment, wheel balancing starter motor drive-Bendix drive, over running clutch drive, follow thru drive Construction and working of dynamo and alternator, specifications of alternator Cutouts, relay, and regulator.
11	**Differential, rear axle and brakes: -** Differential - function, construction, working Principle, Transfer case Types of rear axle: - semi-floating, full floating bearing, three quarter floating axle Types of brakes: - drum brakes, disk brakes. Hand Brake/ Parking Brake. hydraulic, air brakes, Brake troubleshooting, ABS.
12	**Vehicle maintenance and Transport Management:** Performance of vehicles, engine electrical and electronics, workshop layout, repairing and servicing, Emission measurements and control techniques. Elements of transport and its operations.
13	**Automobile Electrical and Electronic systems,** Battery, Starting system, Alternators, Charging, Inspection, and maintenance of electrical systems.
14	**Introduction to Electric Vehicles:** Introduction to Energy Storage Requirements in Hybrid and Electric Vehicles: - Battery based energy storage, Battery Specifications, Battery Management System.
15	**Motor Vehicle Act and Road Safety** Introduction to Vehicle Act and Road Safety, Licensing, registration, Motor Vehicle Act, Taxation, Insurance etc Organization structure of RTO Department, Passenger comfort and safety.

दिनांक - ५ डिसेंबर, २०२२

सचिव
महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

दिवाणी न्यायाधीश कनिष्ठ स्तर व न्यायदंडाधिकारी प्रथम वर्ग परीक्षा -२०२३

Civil judge (Junior Div) & Judicial Magistrate (1st Class)

Preliminary Examination

* Standard : Suitable to the post
* Maximum Marks : 100
* Medium : English
* Duration : Two Hours
* Nature of the paper : Objective type (multiple choice question)

पूर्वपरीक्षेचा अभ्यासक्रम

१) कोड ऑफ क्रिमिनल प्रोसिजर
२) सिव्हिल प्रोसिजर कोड
३) एव्हिडन्स ॲक्ट
४) ट्रान्सफर ऑफ प्रॉपर्टी ॲक्ट
५) स्पेसिफिक रिलिफ ॲक्ट
६) महाराष्ट्र रेंट कंट्रोल ॲक्ट
७) लिमिटेशन ॲक्ट
८) कॉन्स्टिट्युशन ऑफ इंडिया
९) इंडियन पिनल कोड
१०) लॉ ऑफ कॉन्ट्रॅक्ट, सेल ऑफ गुड्स ॲक्ट ॲन्ड पार्टनरशिप ॲक्ट

* **Syllabus for Competitive Examination to the post of recruitment for Civil judge (junior Division) & Judicial Magistrate (First Class) (Preliminary) Examination under judicial Service of the Government of Maharashtra .**

1) Code of Criminal Procedure
2) Civil Procedure Code
3) Evidence Act
4) Transfer of property Act
5) Specific Relief Act
6) Maharashtra Rent Control Act
7) Limitation Act
8) Constitution of India
9) Indian penal Code
10) Law of Contracts, Sale of Goods Act & Partnership

Syllabus for Competitive Examination for recruitment to the posts of Civil Judge (Junior Division)& Judicial Magistrate(First Class)(Main) Examination under Judicial Service of the Government of Maharashtra.

Standard : Suitable to the post **Nature of the paper :** Conventional type
Medium : Marathi/English **Maximum Marks :** 100 **Duration :** Three Hours

---

Paper-I

(अ)सिव्हिल प्रोसिजर कोड (Civil Procedure Code)
(ब) ट्रान्सफर ऑफ प्रॉपर्टी अॅक्ट (Transfer of Property Act)
(क) स्पेसिफिक रिलीफ अॅक्ट (Specific Relief Act)
(ड) लॉ ऑफ कॉन्ट्रक्टस, सेल ऑफ गुडस अॅक्ट तसेच पार्टनरशीप अॅक्ट (Law of Contracts, Sale of Goods Act & Partnership Act.)

Paper-II

(अ)इंडियन पिनल कोड (Indian Penal Code)
(ब) एव्हिडन्स अॅक्ट (Evidence Act)
(क) कोड ऑफ क्रिमिनल प्रोसिजर (Code of Criminal Procedure)
(ड) अनुसूचित जाती,अनुसूचित जमाती [अत्याचार प्रतिबंधक]अधिनियम-1989 व नागरी हक्क संरक्षण अधिनियम - 1955 (Scheduled Castes & Scheduled Tribes [Prevention of Atrocities] Act-1989 And Protection of Civil Rights Act - 1955)
(इ) कायदेविषयक ताज्या घडामोडीबाबत निबंध (Essay On Current Legal Topic) [Approximately 800 Words]

मौखिक व व्यक्तीमत्व चाचणी - ५० गुण

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षेसाठी उपयुक्त प्रश्नसंग्रह

आर्थिक आणि सामाजिक विकास

आर्थिक आणि सामाजिक विकास विषयाचे घटक, उपघटक आणि महत्त्वाचे मुद्दे

(१) शाश्र्वत विकास

१) वाढ आणि विकास – क्षेत्रीय वाढ, एसडीजी, पंचवार्षिक योजना व विकास कार्यक्रम

२) भारतीय अर्थव्यवस्थेची आव्हाने व आर्थिक सुधारणा – राष्ट्रीय उत्पन्न – जीव्हीए, जीडीपी

(२) गरिबी

३) गरिबीची संकल्पना, मोजमाप आणि अंदाज, गरिबी निर्मूलन कार्यक्रम

४) बेकारी – कारणे, स्वरुप, प्रकार, रोजगार निर्मिती कार्यक्रम

(३) सर्वसमावेशकता

५) विविध वंचित गटांच्या संदर्भात सर्वसमावेशकता व सामाजिक सुरक्षा

६) विकास कार्यक्रम – महिला, मुले, युवक, प्रकल्पबाधित, यांच्या संदर्भात

(४) सामाजिक क्षेत्रातील उपक्रम

७) शिक्षण, आरोग्य, कृषी, गृहनिर्माण क्षेत्राचा विकास

८) महागाई – कारणे, परिणाम, नियंत्रण, उपाय. मॅक्रो इकॉनॉमिक्स / समग्रलक्षी अर्थशास्त्र

(५) लोकसंख्याशास्त्र

९) लोकसंख्या – संख्यात्मक आणि गुणात्मक वैशिष्ट्ये

१०) लोकसंख्या चक्र, लोकसंख्या धोरण

(६) भारतीय अर्थव्यवस्था

११) आर्थिक आणि वित्तीय धोरण – कर, बिगर कर, भांडवली महसूल, सार्वजनिक वित्त आणि वित्तीय संस्था,अर्थसंकल्प, सार्वजनिक खर्च, लेखा आणि लेखापरीक्षण

१२) भारताचा विदेशी व्यापार – आकारमान, दिशा आणि रचना , आंतरराष्ट्रीय अर्थशास्त्र आणि आंतरराष्ट्रीय भांडवल चळवळ

१३) बँकिंग– चलन पुरवठा, क्रेडिट आणि मॉनिटरी पॉलिसी

१४) भारतीय उद्योग, पायाभूत सुविधा आणि सेवा क्षेत्र

१५) कृषी आणि ग्रामीण विकास – सहकार क्षेत्र

(१) शाश्वत विकास आणि वाढ, एसडीजी, पंचवार्षिक योजना व विकास कार्यक्रम

१) विकास आणि वाढ
२) शाश्र्वत विकास – एसडीजी
३) नियोजन प्रक्रिया
४) पंचवार्षिक योजना व विकास कार्यक्रम
५) शाश्र्वत विकासाचे कार्यक्रम

१) विकास आणि वाढ

१) 'आर्थिक वृद्धीची' पुढील संकल्पना कुणी मांडलेली आहे ?
''आर्थिक वृद्धी म्हणजे बचत दर आणि लोकसंख्येत होणाऱ्या वाढी मुळे दीर्घकाळात क्रमाने आणि स्थिरपणाने होणारा बदल होय.''
१) श्रीमती उर्सुला हिक्स २) प्रो. किंडलबर्गर ३) अमर्त्य सेन ४) प्रो. शुम्पिटर

1) Who stated the following definition of Economic Growth' ?
"Economic growth is a gradual and steady change in the long-run which comes by gradual increase in the rate of savings and population."
1) Mrs. Ursula Hicks 2) Prof. Kindleberger 3) Amartya Sen 4) Prof. Schumpeter

२) नेहरूंच्या सामाजिक विकासाच्या संकल्पनेमध्ये पुढीलपैकी कोणत्या घटकाचा समावेश नाही ?
१) समाजवाद आणि नियोजनबद्ध आर्थिक विकास २) औद्योगिकरण, विज्ञान व तंत्रज्ञान विकास
३) भू. सुधारणांच्या माध्यमातून ग्रामीण समाजाची सुधारणा ४) सामाजिक बदलाकरिता सत्य आणि अहिंसा

2) Among the following, what is not the ingredient of Nehru's concept of Social Development ?
(1) Socialism and planned economic development
(2) Industrialization, development of Science and Technology
(3) Improvement of rural society through land reforms
(4) Truth and non-violence for social change

३) कुझनेटच्या उलट्या "U" गृहितकानुसार .... पहिल्यांदा वाढतो/वाढते आणि त्यानंतर कालांतराने देशाच्या विकासा बरोबर त्यात घट होते/होतो.
१) व्याज दर २) पैशाचा पुरवठा ३) उत्पन्नातील विषमता ४) गुंतवणूक

3) According to Kuznet's inverted-'U° hypothesis, ... first rises and then falls as a country develops over time.
Answer Options :
1) Interest rate 2) Money supply 3) Income inequality 4) Investment

४) आर्थिक विकासातील बिगर आर्थिक घटक .... आहे/आहेत.
a) मानवी संसाधने b) तांत्रिक शिक्षण c) राजकीय स्वातंत्र्य d) भांडवल निर्मिती
पर्यायी उत्तरे :
१) (a) आणि (b) २) (b) आणि (c) ३) (a),(b) आणि (c) ४) वरील सर्व

4) .... is/are the non-economic factors in economic development.
a) Human Resources b) Technical Education c) Political Freedom d) Capital Formation
Answer options :
1) (a) and (b) 2) (b) and (c) 3) (a),(b) and (c) 4) All of the above

५) आर्थिक विकासाचे सामाजिक निर्देशक कोणते आहेत?
अ) शिक्षण ब) आरोग्य क) अन्न ड) स्थूल राष्ट्रीय उत्पन्नाची वृद्धी
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त ड २) फक्त अ, ब आणि क ३) फक्त अ, ब आणि ड ४) यापैकी सर्व

5) Which are the social indicators of economic development ?
a) Education b) Health
c) Food d) Growth of Gross National Income
Answer Options :
1) Only d 2) Only a, b and c 3) Only a, b and d 4) All of the above

६) एकदा वृद्धीचा पुरेसा उच्च दर साध्य झाल्यावर त्याचे फायदे आपोआपच समाजातील खालच्या स्तरामध्ये पसरतात व त्यांच्या आर्थिक स्थितीत लक्षणीय सुधारणा होते. हा प्रसिद्ध .... सिद्धांत आहे.
१) मोठा धक्का २) झिरपणारा विकास
३) सर्वसमावेशक वृद्धी ४) किमान निर्णायक प्रयत्नाचा

6) Once a high enough rate of growth is achieved, the benefits will automatically spread to the lower strata of the society whose economic position would then improve considerably. This is the famous ...... theory.
1) Big puah 2) Trickle down
3) Inclusive grmvth 4) Critical Minimum Effort

२) शाश्वत विकास – एसडीजी

१) शाश्वत विकासाची संकल्पना सर्वप्रथम खालीलपैकी कोणत्या अहवालात मांडली गेली होती ?
१) मानवी विकास निर्देशांक अहवाल २) ब्रुटलँड अहवाल
३) जागतिक विकास अहवाल ४) नियोजन आयोग अहवाल

1) In which of the following reports the concept of sustainable development was coined for the first time ?
1) Human Development Index Report 2) Brundtland Report
3) World Development Report 4) Planning Commission Report

२) शाश्वत विकास तेव्हाच साध्य होऊ शकेल जर .... संरक्षित सुधारित असते.
a) राजकीय स्वारस्य b) आत्मविश्वास c) पर्यावरण
पर्यायी उत्तरे :
१) (a) २) (b) ३) (c) ४) (a) आणि (b)

2) Sustainable development can be achieved only if the ...... is conserved and
a) political interest b) self-confidence c) environment

Answer Options :

1) (a) 2) (b) 3) (c) 4) (a) and (b)

३) असं निरीक्षणात आलं आहे की :

a) पर्यावरण शाश्वतता हे उद्दिष्ट व (आर्थिक) वृद्धीचे उद्दिष्ट यात नेहमी संघर्ष असतो.

b) विकास आणि पर्यावरण शाश्वतता यामध्ये नेहमी परस्पर विरोध (ट्रेड ऑफ) असतो.

वरीलपैकी कोणते/ती विधान/ने **बरोबर** आहेत/त?

१) (a) २) (b) ३) (a) आणि (b) दोन्ही ४) कोणतेही नाही

3) It is observed that :

a) the objective of environment sustainability often conflicts with growth objective.

b) There is a trade-off between development and Environmental sustainability.

Which of the above statement/s is/are **correct?**

1) (a) 2) (b) 3) Both (a) and (b) 4) None of both

४) शाश्वत विकास ध्येयांच्या (SDGs) संदर्भात खालीलपैकी कोणते विधान / विधाने **योग्य** आहे/त?

a) शाश्वत विकासाच्या संदर्भातील संयुक्त राष्ट्रांची परिषद, रिओ दी जानेरो येथे २०१५ मध्ये झाली.

b) शाश्वत विकास ध्येये जागतिक ध्येये म्हणूनही ओळखली जातात.

c) शाश्वत विकास ध्येयांनी (SDGs) सहस्रकातील विकास ध्येयांची (MDGs) जागा घेतली.

d) शाश्वत विकास ध्येये (SDGs) जानेवारी २०१२ पासून अस्तित्वात आली.

पर्यायी उत्तरे :

१) (b) फक्त २) (a) आणि (b) ३) (b) आणि (c) ४) (d) फक्त

4) Which of the following statement/s is/are **correct** about Sustainable Development Goals (SDGs)?

a) The United Nations conference on Sustainable Development was held in Rio de Janeiro in 2015.

b) The Sustainable Development Goals are otherwise known as the Global Goals.

c) The SDGs Replace the Millennium Development Goals (MDGs).

d) Th SDGs came in to effect in January 2012.

Answer Options :

1) (b) only 2) (a) and (b) 3) (b) and (c) 4) (d) only

५) पुढीलपैकी याचा / यांचा सहस्त्रकीय विकास उद्दिष्टांमध्ये समावेश होत **नाही?**

a) प्राथमिक शिक्षणाचे सार्वत्रीकरण साध्य करणे. b) स्त्री-पुरुष समानतेस प्रोत्साहन देणे.

c) अर्भक मृत्यूचे प्रमाण कमी करणे. d) पर्यावरणीय शाश्वतता (सस्टेनेबिलीटी) सुरक्षित करणे.

पर्यायी उत्तरे :

१) (a) फक्त २) (a) आणि (b) फक्त ३) (c) फक्त ४) (c) आणि (d) फक्त

5) Which of the following is / are **not** a Millennium Development Goal (MDG) ?

a) Achieve universal Primary education. b) Promotion of gender equality.

c) Reducing infant mortality. d) Ensure environmental sustainability.

Answer Options :

1) (a) only 2) (a) and (b) only 3) (c) only 4) (c) and (d) only

६) सहस्त्रक विकास उद्दिष्ट्ये (MDGs) साधण्याविषयी भारताच्या संदर्भात खालीलपैकी कोणते/ती विधान/ने योग्य आहे/त ?

a) भारताने अतिशय सम पद्धतीने दारिद्र्यातील घट साध्य केली आहे.

b) २०१५ च्या अंतिमरेषेनंतर भूकबळी रोखण्याचे उद्दिष्ट भारताने योजने बरहुकूम साध्य करण्याचा प्रयत्न केला आहे.

c) महिला सक्षणीकरण हे अजूनही महत्त्वाचे आव्हान आहे.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त (b) आणि (c) २) वरील सर्व

३) फक्त (a) आणि (b) ४) फक्त (a) आणि (c)

6) Which of the following statements is/are true about Millennium Development Goals (MDGs) achievements in India?

a) India has achieved the poverty reduction in an even manner.

b) India was on-track to achieve the hunger target after the 2015 deadline.

c) Empowering women remains a major development challenge.

Answer Options:

1) Only (b) and (c) 2) All of the above 3) Only (a) and (b) 4) Only (a) and (c)

७) Rio + 20 संयुक्त राष्ट्रे निरंतर विकास परिषदेविषयी खालीलपैकी कोणते/ती विधाने/ने योग्य आहे ?

१) जून २०१४ मध्ये ही परिषद ब्राझिलमध्ये पार पडली.

२) या परिषदेत जगासमोर सहस्रक विकास ध्येये मांडण्यात आली.

३) हरित अर्थव्यवस्था धोरणाविषयीची मार्गदर्शक तत्त्वे या परिषदेत स्वीकारण्यात आली.

४) या परिषदेत संयुक्त राष्ट्रे पर्यावरण कार्यक्रमाचे सर्व अधिकार काढून घेण्यात आले.

7) Which of the following statements is/are correct about UN Conference on Sustainable Development Rio+20?

1) The conference was held in June 2014 in Brazil.

2) The conference laid out Millennium Development Goals for the world.

3) The conference adopted guidelines on green economy policies.

4) The member nations de-powered UN Environment Programme in this conference.

८) नीति आयोगाच्या चिरंतन विकास उद्दिष्टे निर्देशांक अहवालाप्रमाणे (२०२०-२१), भारताची उद्दिष्टनिहाय कामगिरी असे दर्शविते की ....

a) भारताचा निर्देशांक २०२०-२१ मध्ये ६६ पर्यंत सुधारला आहे. तो २०१९-२० मध्ये ६० तर २०१८-१९ मध्ये ५७ होता.

b) २०२०-२१ मध्ये कोरोना संकट असतानाही भारताची कामगिरी १५ पैकी ८ उद्दिष्टांबाबत उत्तम राहिली आहे.

वरीलपैकी कोणता/ते पर्याय योग्य आहे/त ?

१) फक्त (a) २) फक्त (b) ३) दोन्ही पर्याय ४) एकही पर्याय नाही

8) Goal-wise performance of India by NITI Aayog SDG India Index Report (2020 -21) reveals that………..

a) India's overall score improved to 66 in 2020 -21 from 60 in 2019 - 20 and 57 in 2018 - 19.

b) Despite 2020- 21 being a pandemic year, India performed well on eight of the 15 SDGs.

Which of the above options is/are correct?

1) Only (a) 2) Only (b) 3) Both the options 4) None of the options

३) नियोजन प्रक्रिया

१) भारतीय नियोजन मंडळाची स्थापना .... रोजी करण्यात आली.

१) १५ मार्च, १९५१ २) १५ मार्च, १९५० ३) १ एप्रिल, १९४९ ४) १ एप्रिल, १९५०

1) Planning Commission in India was established on

1) 15th March, 1951 2) 15th March, 1950 3) 1st April, 1949 4) 1st April, 1950

२) जनता योजना कोणी तयार केली होती ?

१) श्री. विश्वेश्वरय्या **२) श्री. मानवेंद्र नाथ रॉय** ३) श्री. मन्नारायण अग्रवाल ४) श्री. जयप्रकाश नारायण

2) Who formulated the People's Plan ?

(1) Shri Vishweshwaraya (2) Shri Manvendra Nath Roy

(3) Shri Mannarayan Agarwal (4) Shri Jayaprakash Narayan

३) भारताच्या नियोजन प्रक्रियेत पथदर्शक भूमिका पार पाडणारी 'जनता योजना' कोणाची होती?

१) श्रीमान नारायण २) आठ उद्योगपती ३) मानवेंद्र नाथ रॉय ४) राष्ट्रीय नियोजन आयोग

3) Who formulated the 'People's Plan' which laid down the path for the planning process in India ?

1) Shriman Narayan 2) Eight Industrialists

3) Manbendra Nath Roy 4) National Planning Commission

४) 'भौतिक साधनांसोबतच सांस्कृतिक पातळी उंचावणे' हे खालीलपैकी कोणत्या प्रतिमानाचे उद्दिष्ट होते ?

१) गांधीचे वृद्धी प्रतिमान २) नेहरूंचे वृद्धी प्रतिमान ३) खाजगीकरण प्रतिमान ४) आचार्य अग्रवाल प्रतिमान

4) To raise the 'Material as well as cultural level' is the main objective of which of the following model ?

1) Gandhi model of growth 2) Nehru model of growth

3) Privatization model 4) Acharya Agrawal model

५) खालीलपैकी नियोजनाचे प्रकार कोणते ?

a) लोकशाही नियोजन b) हुकूमशाही नियोजन c) सामाजिक नियोजन d) केंद्रित नियोजन

पर्यायी उत्तरे :

१) (a) आणि (b) २) (a), (b) आणि (c) ३) (a), (b) आणि (d) ४) यापैकी सर्व

5) Which of the following are types of planning ?

a) Democratic Planning b) Totalitarian Planning

c) Social Planning d) Centralised Planning

Answer options :

1) (a) and (b) 2) (a), (b) and (c) 3) (a), (b) and (d) 4) All above

६) भारतातील बाजार आणि आर्थिक नियोजन परस्परांना .... आहेत.

१) जोड देणारे २) पूरक ३) स्पर्धक ४) तटस्थ

6) The market and economic planning in India is to one another.

1) Supplementary 2) Complementary 3) Competitive 4) Neutral

७) महाराष्ट्र जिल्हा नियोजन समिती कायदा, १९९८ नुसार महाराष्ट्रात स्थापन करण्यात आलेल्या जिल्हा नियोजन समितीचा सचिव .... हा असतो.

१) अध्यक्ष, जिल्हा परिषद
२) जिल्हाधिकारी
३) संसद सदस्य (खासदार)
४) जिल्हा पालकमंत्री

7) is the Secretary of District Planning Committee formed under the Maharashtra District Planning Committee Act, 1998..

(1) President, Zilla Parishad (Z.P.)
(2) District Collector
(3) Member of the Parliament
(4) District Guardian Minister

८) नियोजन आयोगाने सुरुवातीस निश्चित केलेल्या चार दीर्घकालीन उद्दिष्टांमध्ये खालीलपैकी कोणते उद्दिष्ट समाविष्ट होत नाही ?

१) पूर्ण रोजगार प्राप्ती
२) समता व न्यायाधिष्ठित समाजवादी समाजरचना
३) उत्पन्न व संपत्तीतील विषमता दूर करणे.
४) महिला सक्षमीकरण

8) Which of the following is not from among initial four long-term objectives that were set out by the Planning Commission ?

1) Achievement of full employment
2) Socialistic society based on equality and justice
3) Removal of inequality in income and wealth
4) Women empowerment

९) नीती आयोगाच्या २०१७-२०२० या त्रैवार्षिक आराखड्याची ही उद्दिष्ट्ये आहेत :

a) सन २०२२ पर्यंत शेतकऱ्यांचे उत्पन्न दुप्पट करणे.
b) सन २०२२ पर्यंत प्रत्येक घरात वीजपुरवठा करणे.
c) सन २०२२ पर्यंत प्रत्येक राज्यात केंद्रीय विद्यापीठाची स्थापना करणे.

पर्यायी उत्तरे :

१) (a) फक्त बरोबर आहे.
२) (b) आणि (c) फक्त बरोबर आहेत.
३) (a) आणि (c) फक्त बरोबर आहेत.
४) (a) आणि (b) फक्त बरोबर आहेत.

9) The three year action agenda of (NITI) Aayog for 2017-2020 aimed at :

a) Doubling farmer's income by 2022.
b) Provision of electricity to all households by 2022.
c) Establishing central universities in all states by 2022.

Answer Options :

1) (a) only is correct
2) (b) and c) only are correct
3) (a) and (c) only are correct
4) (a) and (b) only are correct

१०) NITI आयोगाचे पूर्ण रूप सांगा :

१) National Institute for Transmitting India
२) National Institute for Transforming India
३) National Institution for Transforming India
४) वरीलपैकी कोणतेही नाही

10) Full form of NITI AAYOG is ....

1) National Institute for Transmitting India
2) National Institute for Transforming India
3) National Institution for Transforming India
4) None of the above

११) नीती आयोगाच्या संदर्भात खालील विधाने विचारात घ्या :

a) अध्यक्ष म्हणून भारताचे पंतप्रधान असतात.

b) भारताचे राष्ट्रपती उपाध्यक्षांची निवड करतात.

c) सर्व राज्यांच्या मुख्यमंत्र्यांचा समावेश गव्हर्निंग कौन्सिलमध्ये असतो.

वरीलपैकी कोणते/ती विधान/ने योग्य आहेत ?

१) फक्त (a) बरोबर आहे
२) फक्त (b) बरोबर आहे.
३) (a) आणि (b) बरोबर आहेत.
४) (a) आणि (c) बरोबर आहेत.

11) Consider the following statements in the context of NITI Aayog :

(a) The Prime Minister of India is the Chairperson.

(b) Vice-Chairperson is appointed by the President of India.

(c) Governing Council comprises the Chief Ministers of all the States.

Which of the statements given above is/are correct ?

(1) Only (a) is correct
(2) Only (b) is correct
(3) (a) and (b) are correct
(4) (a) and (c) are correct

४) पंचवार्षिक योजना व विकास कार्यक्रम

१) दहाव्या पंचवार्षिक योजनेचा कालावधी खालीलपैकी कोणता ?

१) १९९७-२००२
२) २००२-२००७
३) २००७-२०१२
४) २०१२-२०१७

1) Which of the followings the duration of 10th Five Year Plan ?

1) 1997-2002
2) 2002-2007
3) 2007-2012
4) 2012-2017

२) अकराव्या पंचवार्षिक योजनेअंतर्गत देखरेख/मोजमाप करता येण्याजोग्या २७ लक्ष्यांचे / उद्दिष्टांचे किती मुख्य गटात विभाजन केले?

१) ६ गटांत
२) ५ गटांत
३) ४ गटांत
४) ९ गटांत

2) Under 11th Five Year Plan, 27 monitorable targets were divided into how many main categories?

Answer Options :

1) 6 categories
2) 5 categories
3) 4 categories
4) 9 categories

३) दुसऱ्या पंचवार्षिक योजनेच्या आखणीच्या वेळी ...... यांनी वेतनवस्तू प्रतिमानावर भर दिला.

१) सी. एन. वकील आणि पी. आर. ब्रह्मानंद
२) आय. जी. पटेल आणि जे. भगवती
३) सी. एन. वकील आणि पी. सी. महालनोबिस
४) पी. आर. ब्रह्मानंद आणि जे. भगवती

3) .... emphasised on the wage goods model at the time of formation of Second Five Year Plan.

1) C. N. Vakil and P. R. Brahmananda
2) I. G. Patel and J. Bhagwati
3) C. N. Vakiland P. C. Mahalanobis
4) P. R. Brahmananda and J. Bhagwati

४) पुढीलपैकी कोणत्या पंचवार्षिक योजनेत ''अन्न, काम व उत्पादकता'' यांवर भर देण्यात आला होता?

१) पहिली पंचवार्षिक योजना
२) चौथी पंचवार्षिक योजना
३) सातवी पंचवार्षिक योजना
४) नववी पंचवार्षिक योजना

4) Which of the following five year plans focused on "Food, Work and Productivity" ?
1) Ist Five Year Plan 2) IV" Five Year Plan
3) VII" Five Year Plan 4) IXth Five Year Plan

५) ...... या पंचवार्षिक योजनेत कृषी विकासाधिपटीत वृद्धी व्यूहरचनेचा स्वीकार करण्यात आला होता.
१) तिसरी योजना २) पाचवी योजना ३) सातवी योजना ४) दहावी योजना

5) Agricultural Development-Led growth strategy was adopted in _ five year plan.
(1) Third plan (2) Fifthplan (3) Seventh plan (4) Tenth plan

६) जोड्या जुळवा व खालीलपैकी **योग्य** पर्याय निवडा.
a) दुसरी पंचवार्षिक योजना i) कुटुंब नियोजन कार्यक्रमाची अंमलबजावणी
b) चौथी पंचवार्षिक योजना ii) अधिक वेगवान व समावेशक वृद्धीकडे वाटचाल
c) पाचरी पंचवार्षिक योजना iii) महालनोबिस योजना
d) अकरावी पंचवार्षिक योजना iv) 'गरिबी हटाव' उद्दिष्ट

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
१)	(i)	(iii)	(iv)	(ii)
२)	(iii)	(i)	(iv)	(ii)
३)	(ii)	(i)	(iii)	(iv)
४)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)

6) Match the columns and select the correct option.
(a) Second Five Year Plan (i) Implementation of Family Planning Program
(b) Fourth Five Year Plan (ii) Towards faster & more inclusive Growth
(c) Fifth Five Year Plan (iii) Mahalnobis Plan.
(d) Hleventh Five Year Plan (iv) Objective of 'Garibi Hatao'

Answer Options : |

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
१)	(i)	(iii)	(iv)	(ii)
२)	(iii)	(i)	(iv)	(ii)
३)	(ii)	(i)	(iii)	(iv)
४)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)

७) दहाव्या योजने दरम्यान खालीलपैकी कोणते राज्य देशांतर्गत उत्पादनात सर्वाधिक वृद्धी दर दर्शवीत होते ?
१) दिल्ली २) गोवा ३) तामिळनाडू ४) महाराष्ट्र

7) Which of the following States shows the highest growth rate in domestic product during the Tenth Plan ?
1) Delhi 2) Goa 3) Tamil Nadu 4) Maharashtra

८) पहिल्या पंचवार्षिक योजनेचे मुख्य उद्दिष्ट काय होते?
१) उद्योगाचा विकास २) आयात आणि निर्यातीवर लक्ष केंद्रित
३) शेती आणि पायाभूत सुविधांचा विकास ४) स्वयंपूर्णता

8) What was the main objective of First Five Year Plan ?
(1) Development of Industry (2) Focus on Import & Export
(3) Development of Agriculture and Infrastructure (4) Self-reliance

९) खालीलपैकी कोणत्या कारणांमुळे १९६५ मध्ये भारताच्या पंचवार्षिक योजनांमध्ये तात्पुरता खंड पडला?
a) भारत-पाकिस्तान युद्ध b) सततची दोन वर्षे दुष्काळ
c) रुपयाचे अवमूल्यन d) किंमत पातळीतील वाढ
पर्यायी उत्तरे :
१) (a), (b) आणि (c) २) (a) आणि (b) ३) (a) आणि (c) ४) वरील सर्व

9) Which of the following factors were responsible for disruption of five year planning process in India in 1965 ? .
(a) Indo-Pakistan conflict (b) Two successive years of drought
(c) Devaluation of Rupee (d) A general rise in prices
Answer Options :
(1) (a), (b) and (c) (2) (a) and (b) (3) (a) and (c) (4) All of the above

१०) नवव्या योजनेत ...... वर अधिक भर देण्यात आला.
अ) सेवाक्षेत्राचा विकास ब) औद्योगिक क्षेत्राचा विकास
क) पायाभूत सुविधांचा विकास ड) सामाजिक न्याय व समतेसह वृद्धी
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त अ २) फक्त ब ३) फक्त अ आणि ब ४) फक्त ड

10) The focus of the Ninth Plan was on
a) Development of Service Sector b) Development of Industrial Sector
c) Development of Infrastructure d) Growth with Social Justice and Equality
Answer Options :
1) Only a 2) Only b 3) Only a and b 4) Only d

११) अकराव्या पंचवार्षिक योजनेत पुढीलपैकी कोणत्या उद्दिष्टांना प्राधान्य देण्यात आले होते ?
a) रोजगार निर्मिती b) दारिद्र्य निवारण c) सर्वसमावेशक वृद्धी d) विषमता कमी करणे
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त (a) २) (a) व (b) ३) फक्त (c) ४) (b) व (d)

11) Which of the following objectives was given priority in the Eleventh Five Year Plan ?
a) Employment creation b) Poverty alleviation
c) All inclusive growth d) Reducing inequality
Answer options :
1) (a) only 2) (a) and (b) 3) (c) only 4) (b) and (d)

५) शाश्वत विकासाचे कार्यक्रम

१) स्वच्छ भारत मिशन (ग्रामीण) मध्ये केंद्र व राज्य शासनाचा हिस्सा किती आहे ?
१) ५० : ५० २) ६० : ४० ३) ७५ : २५ ४) ९० : १०

1) What is the share of central and state government in Swachh Bharat Mission (Rural)?
1) 50 : 50 2) 60 : 40 3) 75 : 25 4) 90 : 10

२) अर्थव्यवस्थेचा बदलांच्या परिणामांमुळे आलेली जोखीम :
१) स्थिर धोका २) सट्टा ३) गतिमान धोका ४) शुद्ध धोका

2) .... risk are those resulting from changes in the economy.
1) Static risk 2) Speculative risk 3) Dynamic risk 4) Pure risk

३) धोक्याची संभाव्यता अंशतः अवलंबून असेल,
(a) धोका किती वारंवारतेने येऊ शकतो.
(b) त्याचा प्रभाव किती गंभीर असू शकतो.
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त (a) बरोबर आहे २) फक्त (b) बरोबर आहे ३) दोन्ही बरोबर आहेत ४) दोन्ही चुकीचे आहेत

3) The probability of risk will depend partly on,
a) How frequently the peril may occur.
b) How severe its its impact can be
Answer options :
1) Only (a) is true 2) Only (b) is true 3) Both are true 4) Both are false

४) खालील विधाने विचारात घ्या :
a) महामारी-संबंधित संकटाचा सर्वात कमी परिणाम कृषी क्षेत्रावर झाला.
b) २०२१-२२ मध्ये कृषी क्षेत्रात ६.९% वाढ होण्याचा अंदाज आहे.
पर्यायी उत्तरे :
१) केवळ (a) २) केवळ (b) ३) दोन्ही (a) आणि (b) ४) वरीलपैकी नाही

4) Consider the following statements :
a) The least impact of the pandemic related crisis was on the agricultural sector.
b) Agriculture sector is estimated to grow 6.9 percent in 2021-22.
Answer options :
1) Only (a) 2) Only (b) 3) Both (a) and (b) 4) None of the above

५) खाली दिलेल्या जागतिक बँकेच्या धोरण अभ्यास निष्कर्षांपैकी कोणता योग्य आहे/आहेत?
अ) पायाभूत सुविधा साठ्याचा वृद्धीवर सकारात्मक परिणाम होतो.
ब) पायाभूत सुविधांचा उच्च दर्जा व वाढते प्रमाण यामुळे उत्पन्न असमानता घटते.
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त अ २) फक्त ब ३) अ आणि ब दोन्ही ४) वरीलपैकी कोणताही नाही

5) Which of the following policy research conclusions by World Bank is/are correct ?
a) Growth is positively affected by stock of infrastructure assets.
b) Income inequality declines with higher infrastructure quantity and quality.

Answer Options :

1) Only a 2) Only b 3) Both a and b 4) None of the above

६) नैसर्गिक शेती संदर्भातील खालील विधाने विचारात घ्या :

a) या प्रकारची शेती ही रसायन विरहीत शेतीचा प्रचार करते.

b) नैसर्गिक शेतीची सुरुवात १९९० मध्ये कृषीतज्ज्ञ सुभाष पाळेकर यांनी केली होती.

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने **बरोबर** आहे/आहेत?

१) फक्त a २) फक्त b ३) a आणि b दोन्ही ४) a आणि b पैकी एकही नाही

6) Consider the following statements about Natural Farming :

a) It is a type of farming that promotes chemical free agricultural practices.

b) It was introduced by agriculturist Subhash Palekar in 1990.

Which of the statements given above is/are correct?

1) Only a 2) Only b 3) Both a and b 4) Neither a nor b

७) खालीलपैकी कोणती परिस्थिती दर्शविते की शेती व्यवसायाची कामगिरी निरोगी आणि फायदेशीर आहे?

अ) सध्याचे प्रमाण १ पेक्षा जास्त आहे ब) सध्याचे दायित्व प्रमाण १ पेक्षा जास्त आहे

क) डेट इक्विटी रेशो १ पेक्षा कमी आहे ड) एकूण गुणोत्तर १ पेक्षा कमी आहे

पर्यायी उत्तरे :

१) अ आणि ब फक्त २) अ, ब आणि क फक्त ३) अ, क आणि ड फक्त ४) अ आणि ड फक्त

7) Which of the following situations show that a farm business has a healthy and profitable performance ?

a) The current ratio is greater than 1 b) The current liability ratio is greater than 1

c) Debt equity ratio is less than 1 d) Gross ratio is less than 1

Answer options :

1) a and b only 2) a, b and c only 3) a, c and d only 4) a and d only

८) खालीलपैकी **चुकीचे** विधान ओळखा.

a) भारताने २०७० सालापर्यंत शून्य टक्के कार्बन उत्सर्जन प्राप्त करण्याचे लक्ष्य निर्धारित केले.

b) वनाखालील क्षेत्रात भारताचा जगात दहावा क्रमांक लागतो.

c) भारताच्या एकूण भौगोलिक क्षेत्राच्या २५% क्षेत्रावर वने आहेत.

पर्यायी उत्तरे :

१) विधाने (a) व (b) बरोबर, (c) चूक २) विधाने (a) व (c) बरोबर, (b) चूक

३) विधाने (b) व (c) बरोबर, (a) चूक ४) सर्व विधाने चूक

8) Identify **incorrect** statements from the following :

a) India has set a target of achieving 0% carbon emissions by 2070.

b) India ranks 10th in the world in forest cover land.

c) Forests cover about 25% of the total geographical area of India.

Answer options :

1) Statements (a) and (b) is correct,(c) incorrect

2) Statements (a) and (c) is correct,(b) incorrect

3) Statements (b) and (c) is correct,(a) incorrect

4) All statements are incorrect

९) भारत सरकारने सुरू केलेले ई–अमृत पोर्टल हे खालीलपैकी कशाशी संबंधीत आहे?
१) निर्यात　　२) गुंतवणूक　　३) इलेक्ट्रिक वाहने　　४) इलेक्ट्रॉनिक्स

9) E-Amrit portal, launched by Indian Government is related to
1) Export　　2) Investment　　3) Electric Vehicles　　4) Electronics

१०) वातावरण बदलाबाबत राष्ट्रीय कृती नियोजन यांची शिफारस करते.
a) टाकाऊ पदार्थांपासून ऊर्जा अभियान (वेस्ट टू एनर्जी मिशन)
b) किनारपट्टी विभागासंबंधी राष्ट्रीय अभियान (नॅशनल मिशन ऑन कोस्टल एरियाज)
c) वात अभियान (विंड मिशन)
d) वातावरण बदल आणि आरोग्य अभियान (मिशन ऑन क्लायमेट चेंज अ‍ॅण्ड हेल्थ)
पर्यायी उत्तरे :
१) (a) व (b) फक्त　　२) (c) व (d) फक्त
३) (a), (b) आणि (c) फक्त　　४) यापैकी सर्व

10) National Action Plan on Climate Change (NAPCC) recommends this :
a) waste-to-energy mission　　b) national mission on coastal areas
c) wind mission　　d) mission on climate change and health
Answer Options :
1) (a) and (b) only　　2) (c) and (d) only　　3) (a), (b) and (c) only　　4) all of these

११) पुढील विधाने विचारात घ्या :
a) राष्ट्रीय सोलार मिशन २०१० मध्ये सुरु करण्यात आले.
b) सन २०२१–२०२२ पर्यंत १,००,००० MW वीजनिर्मिती करणे हे त्याचे उद्दिष्ट आहे.
पर्यायी उत्तरे :
१) (a) फक्त बरोबर आहे.　　२) (b) फक्त बरोबर आहे.
३) (a) व (b) दोन्ही बरोबर आहेत.　　४) (a) व (b) दोन्ही चूक आहेत.

11) Consider the following statements :
a) National Solar Mission was launched in 2010.
b) It aims to generate 1,00,000 MW of power by 2021-2022.
Answer Options :
1) (a) only is correct　　2) (b) only is correct
3) (a) and (b) both are correct　　4) (a) and (b) both are incorrect

१२) जागतिक बँकेच्या मते, भारतीय शहरीकरणाच्या खालीलपैकी कोणत्या महत्त्वाच्या समस्यांचे निराकरण करणे आवश्यक आहे ?
a) खराब स्थानिक प्रशासन　　b) अत्यल्प वित्तपुरवठा
c) खर्चवाढ करणारे आरोग्य नियोजन　　d) वेगाने खालावत जाणारा पर्यावरण दर्जा
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त (a) आणि (b)　　२) (a), (c) आणि (d)
३) वरील सर्व　　४) यापैकी कोणताही नाही

12) Which of the following, according to the World Bank, are critical issues to be addressed in India's urbanisation?

a) Poor local governance b) Weak finances

c) Inappropriate planning leading to high costs d) Rapidly deteriorating environment

Answer options:

1) Only (a) and (b) 2) (a), (c) and (d) 3) All of the above 4) None of the above

१३) खालीलपैकी महाराष्ट्र शासनाने 'स्मार्ट ग्राम योजनेचे' कोणते नामकरण केले आहे ?

a) स्व. बाळासाहेब ठाकरे ग्राम समृद्धी योजना b) अण्णा हजारे ग्राम स्वराज्य योजना

c) आर. आर. आबा पाटील सुंदर गाव पुरस्कार योजना d) स्व. गोपीनाथ मुंडे स्मार्ट ग्राम योजना

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त (b) २) फक्त (a) ३) फक्त (c) ४) वरीलपैकी नाही

13) 'Smart Village Scheme' by the Government of Maharashtra is named as :

(a) Late Balasaheb Thackeray Gram Samrudhi Yojana

(b) Anna Hazare Gram Swarajya Yojana

(c) R.R. Aba Patil Sundar Gaon Puruskar Yojana

(d) Late Gopinath Munde Smart Gram Yojana

Answer Options :

(1) Only (b) (2) Only (a) (3) Only (c) (4) None of the above

Study CIRCLE

(२) भारतीय अर्थव्यवस्था – आव्हाने, राष्ट्रीय उत्पन्न – जीव्हीए, जीडीपी, आर्थिक सुधारणा, खाउजा

१) भारतीय अर्थव्यवस्था – आव्हाने
२) राष्ट्रीय उत्पन्न – जीव्हीए, जीडीपी
३) भारतीय अर्थव्यवस्थेची क्षेत्रीय कामगिरी
४) भारतातील आर्थिक सुधारणा
५) खाजगीकरण–उदारीकरण – जागतिकीकरण

१) भारतीय अर्थव्यवस्था – आव्हाने

१) भारतीय अर्थव्यवस्थेची मूलभूत वैशिष्ट्ये कोणती?
अ) दरडोई उत्पन्न कमी ब) लोकसंख्येचा प्रचंड दबाव क) तंत्रज्ञानाचा प्रसार कमी ड) संपत्तीचे विकृत वितरण
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त अ २) फक्त अ आणि ब ३) यापैकी नाही ४) यापैकी सर्व

1) Which of the following are the basic characteristics of the Indian Economy ?
a) Low Per Capita Income b) Heavy Population Pressure
c) Prevalence of Low Level of Technology d) Maldistribution of Wealth
Answer Options :
1) Only a 2) Only a and b 3) None of the above 4) All of the above

२) खालीलपैकी कोणता घटक प्रादेशिक विषमतेचा प्रमुख निर्देशक आहे ?
१) मूल्य वर्धन २) कृषि उत्पादन
३) निव्वळ राज्यांतर्गत उत्पादन ४) लिंग गुणोत्तर प्रमाण

2) Which of the following is a principal indicator of regional disparity ?
1) Value addition 2) Agricultural production
3) Net State Domestie Product 4) Sex ratio

३) खालीलपैकी कोणते घटक प्रादेशिक असमतोलाचे निर्देशक आहेत?
अ) निव्वळ राज्यांतर्गत उत्पन्न ब) निव्वळ राज्यांतर्गत दरडोई उत्पन्न
क) गुंतवणुकीचे कल ड) पायाभूत सुविधांची असमानता
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त अ २) फक्त अ आणि ब ३) फक्त ब ४) यापैकी सर्व

3) Which of the following factors indicate regional imbalance ?
a) Net State Domestic Product
b) Per-Capita Net State Domestic Product
c) Trends in Investment
d) Infrastructure Disparities
Answer Options :
1) Only a 2) Only a and b 3) Only b 4) All of the above

४) मुख्य आर्थिक सल्लागार कृष्णमूर्ती सुब्रमण्यम (आर्थिक सर्वेक्षण २०२०-२१) यांच्या मते आर्थिक पुर्नप्राप्तीचे स्वरूप कसे असू शकते?
१) U-आकाराचे २) S-आकाराचे ३) V-आकाराचे ४) Z-आकाराचे

4) According to Chief economic Advisor Krishnamurthy Subrumnniam (Economic Survey 2020) what may be the shape of economic recovery ?
(1) U - shape (2) S - shape (3) V - shape (4) Z - shape

५) १९८० च्या दशकात भारतीय अर्थव्यवस्थेला तोंड द्याव्या लागलेल्या वित्तीय अरिष्टाचे ...... हे कारण होते.
१) आयात आणि निर्यातीत फरकात वाढ
२) बचत आणि गुंतवणुकीतील फरक
३) सरकारचा खर्च आणि महसूल यातील वाढते अंतर
४) मागणी आणि पुरवठ्यातील फरक

5) The fiscal crisis faced by the Indian economy in 1980s was caused by
(1) Widening gap between imports and exports
(2) Difference between savings and investment
(3) Widening gap between government expenditure and revenue
(4) Difference between demand and supply

२) राष्ट्रीय उत्पन्न - जीव्हीए, जीडीपी

१) नियोजनाच्या नंतरच्या टप्प्यामध्ये (१९८१ ते २०१२) सरासरी स्थूल देशांतर्गत उत्पादनवाढीचा (GDP) दर ...... टक्के होता.
१) ३.५ २) ५.७ ३) ५.९ ४) ४.२

1) The average GDP growth rate during the later phase of planning from 1981 to 2012 was ...... percent.
1) 35 2) 57 3) 59 4) 42

२) खालीलपैकी कोणती संकल्पना ''राष्ट्रीय उत्पन्न'' या संकल्पनेशी संबंधित आहे?
१) साठा २) अंशलक्षी ३) प्रवाही ४) वरीलपैकी कोणतेही नाही

2) Which of the following concept is related to the concept of "National Income" ?
(1) Stock (2) Micro (3) Flow (4) None of the above

३) खालील विधाने विचारात घ्या :
a) दादाभाई नौरोजींना सर्वप्रथम राष्ट्रीय उत्पन्नाचा अंदाज मांडला.
b) हा १८६७-६८ या वर्षातील राष्ट्रीय उत्पन्नाचा अंदाज होता.
c) दादाभाई नौरोजी यांनी त्यांच्या ''पॉवर्टी ॲण्ड अन-ब्रिटिश रुल इन इंडिया'' या पुस्तकात राष्ट्रीय उत्पन्नाचा अंदाज मांडला आहे.
वरीलपैकी कोणती विधाने **बरोबर** आहेत ?
१) (a) आणि (b) २) (b) आणि (c) ३) (a) आणि (c) ४) वरील सर्व

3) Consider the following statements :
a) Dadabhai Naoroji was the first to estimate the national income.
b) This estimates of national income was for the year of 1867-68.
c) Dadabhai Naoroji estimated the national income in his book titled "Poverty and Un-British Rule in India".
Which of the statement given above are **correct ?**
1) (a) and (b) 2) (b) and (c) 3) (a) and (c) 4) All of the above

४) खालील विधाने विचारात घ्या.

अ) स्वातंत्र्यानंतर, भारत सरकारने ऑगस्ट १९४८ मध्ये राष्ट्रीय उत्पन्न समितीची नियुक्ती केली.

ब) या समितीमध्ये प्रा. पी. सी. महालनोबिस, प्रा. डी. आर. गाडगीळ आणि प्रा. व्ही. के. आर. व्ही. राव यांचा समावेश होता.

क) राष्ट्रीय उत्पन्न समितीचा पहिला अहवाल १९५१ मध्ये आणि अंतिम अहवाल १९५४ मध्ये आला.

वर दिलेल्या विधानांपैकी कोणते विधान/कोणती विधाने ***चुकीची*** आहे/आहेत?

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त अ २) फक्त अ आणि ब ३) फक्त अ आणि क ४) फक्त ब आणि क

4) Consider the Following Statements :

a. After Independence, the Government of India appointed the National Income Committee in August, 1948.

b. The committee consisted of Prof. P. C. Mahalnobis, Prof. D. N. Gadgil and Prof. V.K.R. V. Rao.

c. The first report of the National Income Committee appeared in 1951 and final in 1954

Which of the statements given above is/are ***incorrect ?***

(1) Only a (2) Only a and b (3) Only a and c (4) Only b and c

५) देशांतर्गत हरित सकल उत्पादन (Green GDP) संबंधी विचार करता खालीलपैकी कोणती विधाने बरोबर आहेत ?

a) अर्थव्यवस्थेच्या वाढीसाठी संसाधनांचा वापर करा.

b) अर्थव्यवस्थेची वाढ प्रभावीपणे करण्यासाठी संसाधनांचा पर्याप्त, कार्यक्षमतेने आणि परिणामकारक वापर करा.

c) अर्थव्यवस्थेच्या वाढी करिता संसाधनांचे शोषण करा.

d) अर्थव्यवस्थेच्या वाढीसाठी संसाधने संपेपर्यंत वापरा.

पर्यायी उत्तरे :

१) विधाने (a), (b) आणि (d) बरोबर आहेत २) केवळ विधान (b) बरोबर आहे.

३) विधान (a), (c) आणि (d) बरोबर आहेत ४) केवळ विधान (c) बरोबर आहे.

5) Which of the following statements are true in reference to Green GDP ?

(a) To utilize the resources furthering the growth of economies.

(b) To utilize the resources optimally, efficiently and effectively in furthering the growth of economies.

(c) To exploit the resources furthering the growth of economies.

(d) To exploit the resources till the end of it for growth of economies.

Answer Options :

(1) Statements (a), (b) and (d) are correct (2) Only statement (b) is correct

(3) Statements (a), (c) and (d) are correct (4) Only statement (c) is correct

*६) निव्वळ राष्ट्रीय उत्पादना संबंधात कोणते/ती विधान/ने **अयोग्य** आहे/त?*

a) हे विशिष्ट आर्थिक वर्षात केलेले वस्तू व सेवांचे उत्पादन मूल्य व परदेशातून येणाऱ्या निव्वळ उत्पादन घटकांचे उत्पन्न (factor income) दाखविले.

b) याच्यात निर्यात, आयात यांचा समावेश असतो परंतु परदेशातून येणाऱ्या निव्वळ उत्पादन घटकांचे उत्पन्न समाविष्ट नसते.

c) याला 'निव्वळ' उत्पन्न म्हणतात कारण यामध्ये सकल राष्ट्रीय वार्षिक उत्पन्नातून भांडवली घसाऱ्याची वजावट केली असते.

पर्यायी उत्तरे :

१) (c) *२) (a)* *३) (b)* *४) (a) आणि (c)*

6) *Which of the following statement/s is/are **incorrect** about Net National Product (NNP) ?*
a) It shows net production of goods and services produced in a given financial year adjusted for net factor income from abroad.
b) It includes exports, imports but not factor income from abroad.
c) It is called 'net' because it deducts capital depreciation from total National Income.
Answer Options :
1) (c) *2) (a)* *3) (b)* *4) (a) and (c)*

७) राष्ट्रीय उत्पन्नाची खाती खालील गोष्टी समजून घेण्यास मदत करतात :
a) चार्टर्ड अकौंटंटचा व्यवसाय
b) अर्थव्यवस्थेच्या एकूण प्रदानाची कामगिरी
c) विश्लेषणात्मक प्रारूपाच्या बांधणीसाठीची चौकट
पर्यायी उत्तरे :
१) (a) विधान योग्य आहे
२) (a) आणि (b) विधाने योग्य आहेत.
३) (b) आणि (c) विधाने योग्य आहेत
४) (a), (b) आणि (c) विधाने योग्य आहेत.

7) National Income Accounts help to understand the following things :
a) Business of the Chartered Accountants.
b) Economic performance in terms of the aggregate output of an economy.
c) The framework on which analytical models are built. Answer Options :
Answer Options :
1) Statement (a) is correct
2) Statements (a) and (b) are correct
3) Statements (b) and (c) are correct
4) Statements (a), (b) and (c) are correct

८) स्थूल देशांतर्गत उत्पादनाबद्दल खालील दृष्टिकोन आहेत :
a) हा उत्पादनाच्या एकूण मूल्याचा प्रवाह
b) हा एकूण प्राप्तीचा किंवा उत्पन्नाचा प्रवाह
c) हा एकूण खर्चाचा प्रवाह
पर्यायी उत्तरे :
१) (a) आणि (b) विधाने योग्य आहेत.
२) (b) आणि (c) विधाने योग्य आहेत.
३) (a) आणि (c) विधाने योग्य आहेत.
४) (a), (b) आणि (c) विधाने योग्य आहेत.

8) The concept of Gross Domestic Product has the following aspects :
a) This is a flow of total value of output.
b) This is a flow of total receipts or incomes.
c) This is a flow of total expenditure.
Answer Options :
1) Statements (a) and (b) are correct
2) Statements (b) and (c) are correct
3) Statements (a) and (c) are correct:
4) Statements (a), (b) and (c) are correct

९) उत्पादन एककाद्वारे बाजारभावानुसार स्थूल मूल्यवर्धित उत्पन्न मिळविण्यासाठी उत्पादनमूल्यातून खालील गोष्टी/गोष्ट वजा कराव्या लागतील.
a) मध्यवर्ती वापराचे मूल्य b) गुंतवणुकीचे मूल्य c) व्यक्तिगत उत्पन्न

पर्यायी उत्तरे :

१) (a) विधान योग्य आहे   २) (b) विधान योग्य आहे

३) (c) विधान योग्य आहे   ४) (a), (b) आणि (c) विधाने योग्य आहेत

9) Gross Value Added at market price by a production unit is obtained when the following things is/are deducted from the value of output :

a) Value of intermediate consumption/use

b) Value of the investment

c) Personal income

Answer Options :

1) Statement (a) is correct   2) Statement (b) is correct

3) Statement (c) is correct   4) Statements (a), (b) and (c) are correct

३) भारतीय अर्थव्यवस्थेची क्षेत्रीय कामगिरी

१) २००४–०५ च्या किंमतीनुसार २०१०–११ मध्ये निव्वळ घरगुती उत्पादनात तृतीयक क्षेत्राचा वाटा .... इतका होता.

१) ६०.३ टक्के   २) २६.५ टक्के   ३) २४.७ टक्के   ४) १८.२ टक्के

1) Tertiary sector's share in Net Domestic Product in 2010-11 at 2004-05 price was ....

1) 60.3 percent   2) 26.5 percent   3) 24.7 percent   4) 18.2 percent

२) २०००–२००१ च्या चालू किंमतीनुसार, त्याच वर्षी महाराष्ट्राच्या राज्य उत्पन्नात द्वितीय क्षेत्राचा हिस्सा .... इतका होता.

१) १४.५%   २) २२.५%   ३) ३०.०%   ४) ३५.५%

2) At current prices of 2000-2001, the share of second sector in the state income of Maharashtra in the same year was ....

1) 14.5%   2) 22.5%   3) 30.0%   4) 35.5%

३) सन २०१८ चा ऑक्सफॅम अहवाल असे सांगतो की भारतातील एक टक्के श्रीमंत लोक ....टक्के एवढे राष्ट्रीय उत्पन्न मिळवितात.

१) ५०   २) ४५   ३) ७३   ४) ६८

3) The Oxfam report 2018 says that one percent richest people are generating .... percent National Income in India.

1) 50   2) 45   3) 73   4) 68

४) अर्थव्यवस्था विकसित होत असताना, देशाची व्यावसायिक रचना साधारणपणे खालीलपैकी कोणत्या क्षेत्राच्या बाजूने बदलते ?

१) प्राथमिक   २) द्वितीयक   ३) तृतीयक   ४) द्वितीयक आणि तृतीयक क्षेत्र

4) As the economy develops, the occupational structure of the country generally shifts in favour of which of the following sector ?

1) Primate   2) Secondary

3) Tertiary   4) Secondary and Tertiary Sectors

५) पुढील विधाने विचारात घ्या :
a) देशाच्या GDP मध्ये सेवा क्षेत्राचा हिस्सा ५०% पेक्षा अधिक आहे.
b) सेवा क्षेत्रावर कोविड - १९ महामारीचा मोठा नकारात्मक परिणाम झाला.
c) २०२०-२१ या आर्थिक वर्षामध्ये सेवा क्षेत्रात ९.४ टक्के इतकी घट झाली.
पर्यायी उत्तरे :
१) विधान (a) व (b) बरोबर, (c) चूक   २) विधान (b) व (c) बरोबर, (a) चूक
३) विधान (a) व (c) बरोबर, (b) चूक   ४) सर्व विधाने बरोबर

5) Consider the following statements :
a) The share of the service sector in the country's GDP is more than 50%
b) The COVID - 19 had a major negative impact on the service sector.
c) In the financial year 2020-21 the service sector declined by 9.4%
Answer options :
1) Statement (a) and (b) is correct, (c) incorrect
2) Statement (b) and (c) is correct, (a) incorrect
3) Statement (a) and (c) is correct, (b) incorrect
4) All statements are correct

४) भारतातील आर्थिक सुधारणा

१) मनी लाँडेरिंग प्रतिबंधक कायदा, २००२ .... पासून अंमलात आला.
१) १ जुलै २००५   २) १ सप्टेंबर २००५   ३) १ जानेवारी २०००   ४) १ जून २००३

1) The Prevention of Money Laundering Act (PMLA) 2002 was brought into force from :
1) 1st July 2005   2) 1st September 2005   3) 1st Jan. 2000   4) 1st June 2003

२) परकीय चलन व्यवस्थापन विधेयक (FEMA) .... या दिवशी भारत सरकारने भारतीय संसदेमध्ये मांडला.
१) १५ ऑगस्ट, १९९८   २) ४ ऑगस्ट, १९९८   ३) १० जानेवारी, १९९७   ४) २६ जानेवारी, १९९८

2) The foreign Exchange Management Bill (FEMA) was introduced by the Government of India in the Indian Parliament on
(1) 15 August, 1998   (2) 4th August, 1998   (3) 10 January, 1997   (4) 26th January, 1998

३) दूरध्वनी सेवेत परकीय गुंतवणुकीस ...... पासून परवानगी देण्यात आली.
१) १९९१   २) १९९४   ३) २००१   ४) २००५

3) Foreign Investment was allowed in Telephone services from .
1) 1991   2) 1994   3) 2001   4) 2005

४) भारतात विमा क्षेत्रात जास्तीत जास्त किती थेट परकीय गुंतवणुकीला (FDI) परवानगी आहे ?
१) २६%   २) ४९%   ३) ७४%   ४) १००%

4) How much is the maximum Foreign Direct Investment (FDI) allowed in insurance sector in India ?
1) 26 %   2) 49%   3) 74%   4) 100%

५) भारत सरकारने १९७३ चा फेरा कायदा रद्द करून १९९९ मध्ये पुढीलपैकी कोणता कायदा मंजूर केला ?
a) IRDA b) RERA c) FEMA d) FRBM
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त (a) आणि (b) २) फक्त (c) आणि (d) ३) फक्त (d) ४) फक्त (c)

5) Which of the following Act was passed by Govt. of India in 1999 after cancelling FERA, 1973 ?
a) IRDA b) RERA c) FEMA d) FRBM
Answer options :
1) Only (a) and (b) 2) Only (c) and (d) 3) Only (d) 4) Only (c)

६) सार्वजनिक तक्रारीचे निवारण नियम १९९८ मुळे ही प्रणाली तयार झाली :
१) विमा एजन्सी २) विमा लोकपाल ३) राज्य आयोग ४) ग्राहक मंच

6) Redressal of Public Grievance Rules 1998 created the system of :
1) Insurance agency 2) Insurance ombudsman
3) State commission 4) Consumer forum

७) १९९१ साली स्वीकारलेले नवे आर्थिक धोरण ......
१) समाजवादावर आधारित होते. २) समाजवादाच्या तत्त्वांशी अजिबात संबंधित नव्हते.
३) समाजवादासंबंधी तटस्थ होते. ४) समाजवादाच्या तत्त्वांची प्रशंसा करणारे होते.

7) The New Economic Policy adopted in 1991 was ....
1) based on Socialism
2) not at all related to the principles of Socialism
3) indifferent to the concept of Socialism
4) praised the principles of Socialism

८) खालीलपैकी कोणती सुधारणा भारतामध्ये १९९१-९२ मध्ये स्वीकारलेल्या वित्तीय क्षेत्रातील सुधारणांचा भाग नाही?
१) वैधानिकता रोखता प्रमाण आणि रोख राखीव गुणोत्तर यांत मोठी घट.
२) सरकारी कर्ज रोख्यांचे बाजारभावानुसार किंमत निर्धारण
३) वित्तीय समावेशकता आणण्यासाठी उपाय योजना करणे.
४) जोखीम व्यवस्थापन सक्षम करण्यासाठी उपाय योजना करणे.

8) Which of the following is **not** a part of reforms in financial sector of India initiated in 1991-92 ?
1) Sharp decline in SLR & CRR.
2) Market determined pricing for government securities.
3) Measures to ensure financial inclusion.
4) Measures to strength risk management.

९) आर्थिक सुधारणांचे संदर्भात खालील विधाने विचारात घ्या.
a) सरकारच्या भूमिकेचे रूपांतर नियंत्रकाकडून सुविधा पुरविणारा असे झाले आहे.
b) पायाभूत क्षेत्रातील सुधारणेसाठी सरकार बांधील आहे.
c) पंचायत राज संस्था पूर्णपणे कार्यान्वित करण्यास सरकार बांधील आहे.
वरीलपैकी कोणते/कोणती विधान/ने सत्य आहे/आहेत ?
१) (a) आणि (b) २) (b) आणि (c) ३) (a) आणि (c) ४) वरील सर्व

9) Consider the following statements regarding Economic Reforms :
a) The role of the Government converts from the 'controller' to the 'facilitator'
b) The Government commits to suitable reforms in the infrastructure sector,
c) The Government commits to the full functional Panchayati Raj Institution.
Which of the statement/s given above is/are correct ?
1) (a) and (b) 2) (b) and (c) 3) (a) and (c) 4) All of the above

१०) १९९१ साली भारत सरकारने स्वीकारलेल्या नवीन आर्थिक धोरणामुळे पुढीलपैकी कोणत्या मूल्याचे महत्त्व कमी झाले?
a) समाजवाद b) धर्मनिरपेक्षता c) लोकशाही d) संघराज्यवाद
अचूक उत्तराचे पर्याय :
१) (a) फक्त २) (a) व (b) ३) (a) व (c) ४) (a) व (d)

10) Which value cost its salience with the adoption of the 1991 New Economic Policy ?
a) Socialism b) Secularism c) Democracy d) Federalism
Correct Answer Options :
1) Only (a) 2) (a) and (b) c) (a) and (c) 4) (a) and (d)

११) नवीन आर्थिक धोरण, १९९१ अन्वये MRTP कायद्याची खालीलपैकी कोणती वैशिष्ट्ये नाहीत (संदर्भ भारत) ?
a) कंपन्यांना गुंतवणुकीसाठी MRTP आयोगाची पूर्व परवानगी आवश्यक आहे.
b) MRTP आयोगाच्या अधिकारात वाढ केली गेली.
c) अनुचित व्यापार-व्यवहाराबाबत दंडाच्या तरतुदी अधिक कठोर केल्या.
d) महासंचालकामार्फत प्राथमिक तपास अनिवार्य आहे.
पर्यायी उत्तरे :
१) केवळ (a) आणि (b) बरोबर आहेत. २) केवळ (a) आणि (d) बरोबर आहेत.
३) (a), (b) आणि (c) बरोबर आहेत ४) सर्व बरोबर आहेत

11) According to the New Economic Policy, 1991, which are not the features of the MRTP Act (Ref. India) ?
(a) Company needed prior permission of MRTP Commission for investment.
(b) Power of MRTP Commission widened.
(c) Penalty provisions for unfair trade practices are more strict.
(d) Primary investigation by Director General is made compulsory.
Answer Options :
(1) Only (a) and (b) are correct (2) Only (a) and (d) are correct
(3) (a), (b) and (c) are correct (4) All are correct

१२) जागतिक बँकेने भारताला सुचवलेले संरचनात्मक सुधारणा उपाय कोणत्या धोरणासाठी होते?
१) शैक्षणिक धोरण २) श्रमविषयक धोरण ३) नवीन आर्थिक धोरण ४) मौद्रिक धोरण

12) Structural reform measures suggested by the World Bank to India were of which policy ?
1) Education Policy 2) Labour Policy
3) New Economic Policy 4) Monetary Policy

१३) समग्र आर्थिक स्थिरीकरण कार्यक्रम हा सरकारने पुढील उपाय योजनासाठी राबविला :
अ) सोने आयातीवर नियंत्रण ब) भाववाढीवर नियंत्रण
क) वित्तीय तूट भरून काढण्यासाठी ड) व्यवहारतोलातील स्थिती सुधारण्यासाठी

योग्य उत्तरे निवडा.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त अ, क आणि ड २) फक्त ब, क आणि ड ३) फक्त ब आणि क ४) फक्त अ आणि ड

13) Macroeconomic Stabilisation Program was adopted by the Government for the following measures:

a) Control import of gold

b) Control of inflation

c) Fiscal correction

d) Improving Balance of Payment position

Choose the correct answer.

Answer Options :

1) Only a, c and d 2) Only b, c and d 3) Only b and c 4) Only a and d

१४) भारतातील आर्थिक सुधारणांच्या संदर्भात खालील विधाने विचारात घ्या :

अ) स्थूल आर्थिक स्थिरीकरणामध्ये चलनवाढीवरील नियंत्रण, वित्तीय आणि व्यवहारतोल यांचे समायोजन यांचा समावेश होतो.

ब) संरचनात्मक समायोजनामध्ये व्यापार आणि भांडवली प्रवाह सुधारणा, औद्योगिक नियमन यांचा समावेश होतो.

वरीलपैकी कोणते/ती विधान/ने योग्य आहे/त?

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त अ योग्य आहे २) फक्त ब योग्य आहे

३) दोन्ही अ आणि ब योग्य आहेत ४) दोन्ही अ आणि ब अयोग्य आहेत

14) Consider the following statements in the context of economic reforms in India :

a) Macroeconomic stabilisation consists of control of inflation, fiscal and balance of Payments adjustment.

b) Structural adjustments consist of trade and capital flows reforms, industrial regulations.

Which of the above statements is/are correct ?

Answer Options :

1) Only a is correct 2) Only b is correct

3) Both a and b are correct 4) Both a and b are incorrect

१५) भारतातील आर्थिक सुधारणांविषयी खालीलपैकी कोणते/ती विधान/ने **सत्य** आहे/त?

a) सुधारणा प्रक्रियेत उत्पादन व सेवा क्षेत्रांच्या वाढीवर भर दिला गेला.

b) कृषी क्षेत्राकडे दुर्लक्ष झाले.

c) कृषी क्षेत्रातील सार्वजनिक गुंतवणूकीत घट दिसून आली.

d) छोट्या सिंचन प्रकल्पांखालील क्षेत्राचा वृद्धिदर मंदावला.

पर्यायी उत्तरे :

१) (a), (b) आणि (c) २) (a), (b) आणि (d) ३) (a), (c) आणि (d) ४) वरील सर्व

15) Which of the following statement/s is/are true about economic reforms in India ?

(a) The reforms process has emphasized the growth of manufacturing and service sectors.

(b) Agriculture sectors was neglected.

{c) The public investment in agriculture has shown a decline.

(d) The growth rate of irrigated area under minor irrigation has slowed down.

Answer Options :

(1) (a), (b) and (c) (2) (a) (b) and (d) (3) (a), (c) and (d) (4) All the above

५) खाजगीकरण–उदारीकरण – जागतिकीकरण

१) उदारीकरण, खाजगीकरण, जागतिकीकरण (LPG) धोरणाअंतर्गत भारत सरकारने १०० टक्के विदेशी प्रत्यक्ष गुंतवणुकीला खालीलपैकी .... क्षेत्राकरिता परवानगी दिलेली होती.

अ) उत्पादन ब) औषध क) खाजगी विदेशी बँक ड) दूरसंचार

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त ब, क आणि ड २) फक्त अ,क आणि ड ३) फक्त अ, ब आणि ड ४) फक्त अ, ब आणि क

1) Under the Liberalisation, Privatisation, Globalisation (LPG) Policy, Government of India allowed 100 percent FDI in .... sector

a) Manufacturing b) Pharma c) Private foreign d) Telecom

Answer options :

1) b, c and d only 2) a, c and d only 3) a, b and d only 4) a, b and c only

खाजगीकरण

१) खाजगीकरणाच्या संकल्पनेत खालील बाबींचा समावेश होतो :

a) सार्वजनिक उद्योगांच्या मालकीचे खाजगी उद्योगांकडे हस्तांतरण.

b) सार्वजनिक आणि खाजगी उद्योगांची संमिश्र भागीदारी.

c) सार्वजनिक उद्योगातील मालमत्तेची विक्री

d) खाजगी व्यवस्थापनाकडे हक्क हस्तांतरित करणे.

अचूक उत्तरे निवडा.

१) (a) आणि (b) २) (b) आणि (c) ३) (c) आणि (d) ४) वरील सर्व

1) Privatization concept includes :

a) Transfer of ownership of public enterprises to private enterprises.

b) Joint partnership of public and private enterprises.

c) Selling of public enterprise assets.

d) Transferring rights to private management.

Choose correct options :

1) (a) and (b) 2) (b) and (c) 3) (c) and (d) 4) All above

२) खाजगीकरणाच्या प्रक्रियेत कोणत्या बाबी अपेक्षीत असतात ?.

अ) सार्वजनिक क्षेत्र हे खाजगी गुंतवणूक खुले करणे.

ब) मुक्त व्यापार धोरण

क) विशेष आर्थिक क्षेत्र

ड) सरकारी उद्योगांची मालकी खाजगीक्षेत्राकडे हस्तांतरित करणे.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त अ आणि ड २) फक्त अ, ब आणि क ३) फक्त ब आणि क ४) वरीलपैकी सर्व

2) Which things are expected in the privatization process ?

a) To open public sector for private investment

b) Free trade policy

c) Special Economic Zone

d) Government industry ownership transfer to private sector ?

Answer options :

1) a and d only 2) a, b and c only 3) b and c only 4) All of the above

३) खाजगीकरण .... शी संबंधित असते.

अ) गुणवत्ता ब) भ्रष्टाचार नसणे क) कार्यक्षमता ड) निर्गुंतवणूक

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त अ २) फक्त ब आणि ड ३) फक्त अ आणि क **४) वरीलपैकी सर्व**

3) Privatisation is related to ....

a) Quality b) Non-corruption c) Efficiency d) Disinvestment

Answer options :

1) a only 2) b and d only 3) a and c only 4) All of the above

४) शासन सार्वजनिक उपक्रम खाजगी क्षेत्राकडे सुपूर्द करते म्हणजेच .... क्षेत्र.

१) भांडवलीकरण २) खाजगीकरण ३) मिश्र अर्थव्यवस्था ४) यापैकी नाही

4) The Government hands over the PSU's to private sector, which means ....

1) Capitalisation 2) Privatisation 3) Mixed economy 4) None of the above

५) खाजगीकरणाअंतर्गत घेतलेल्या मालकीविषयक उपायात खालीलपैकी कोणते समाविष्ट **नाही**?

१) सार्वजनिक उद्योगाची मालकी खाजगी क्षेत्राकडे हस्तांतरित करणे २) संयुक्त उपक्रम

३) उद्योग अवसायनात काढणे ४) भाडे पट्ट्याने देणे

5) Which of the following is not a part of ownership measures taken under privatisation ?

1) Transfer of ownership of a public enterprise to private hand 2) Joint Venture

3) Liquidation 4) Leasing

६) खाजगीकरणामध्ये सरकारी साधनांचे न्यून मूल्यांकन म्हणजे – सरकारचे आणि त्यामुळे ...... चे मोठे नुकसान होय.

१) सरकारी उपक्रमांच्या भागीदारांचे २) देशातील करदात्या नागरिकांचे

३) कर न देणाऱ्या देशातील सर्व नागरिकांचे ४) वरील सर्वांचे

6) In privatisation, undervaluation of Government assets implies sustainable losses to the Government and therefore for the

(1) Partners of the Govt. enterprises (2) Tax-paying citizens of the country

(3) Non tax-paying citizens of the country (4) All the above

७) खाजगीकरणाच्या पद्धती संदर्भात खालील विधाने विचारात घ्या :

अ) एकूण निराष्ट्रीयकरण (डिनेशनलायझेशन) म्हणजे सार्वजनिक उपक्रमाची संपूर्ण मालकी खाजगी हातात हस्तांतरित करणे.

ब) व्यवस्थापन खरेदी म्हणजे सार्वजनिक उपक्रमाची संपूर्ण मालकी बहुराष्ट्रीय कंपन्यांकडे हस्तांतरित करणे.

वरीलपैकी कोणते/ती विधान/ने **चूक** आहे/त?

पर्यायी उत्तरे :

१) केवळ अ चूक आहे २) केवळ ब चूक आहे

३) दोन्ही अ आणि ब चूक आहेत ४) दोन्ही अ आणि ब बरोबर आहेत

7) Consider the following statements in the context of Methods of Privatisation :
a) Total denationalization implies a complete transfer of ownership of a public enterprise to private hands.
b) Management buy-out implies a complete transfer of ownership of a public enterprise to multinational corporations.
Which of the above statements is/are incorrect ?
Answer Options :
1) Only a is incorrect 2) Only b is incorrect
3) Both a and b are incorrect 4) Both a and b are correct

उदारीकरण

जागतिकीकरण

१) ''जागतिकीकरण म्हणजे भांडवल, वस्तू, तंत्रज्ञान, कल्पना आणि लोकांचा मुक्त संचार, कोणतेही जागतिकीकरण जे शेवटचे वगळते ते आंशिक असते आणि टिकाऊ नसते.'' ही जागतिकीकरणाची व्याख्या ...... यांनी सांगितली आहे.
१) दीपक नायर २) ब्रांको मिलानोविक ३) जोसेफ स्टिग्लिट्ज ४) जगदीश भगवती

1) "Globalisation means free movement of capital, goods, technology, ideas and people. Any globalisation that omits the last one is partial and not sustainable." This definition of globalisation is stated by ......
1) Deepak Nayyar 2) Branko Milanovie 3) Joseph Stiglitz 4) Jagdish Bhagwati

२) जागतिकीकरणासाठी WTO ने कोणत्या आवश्यक अटी सुचविलेल्या आहेत ?
अ) व्यापारासाठी भौगोलिक सीमारेषांची मर्यादा नसणे ब) भांडवलाची मुक्त हालचाल
क) तंत्रज्ञानाचा मुक्त प्रवाह ड) मानवी श्रमाच्या आंतरराष्ट्रीय मुक्त हालचाली
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त अ २) फक्त ब आणि ड ३) फक्त अ, ब आणि क ४) वरीलपैकी सर्व

2) Which essential conditional have been suggested by WTO for globalization ?
a) No limit of geographical boundary for trade b) Free capital movement
c) Free flow of technology d) Free international movement of labour
Answer options :
1) a only 2) b and d only 3) a, b and c only 4) All of the above

३) जागतिकीकरण ही एक अशी प्रक्रिया आहे ज्यामुळे :
a) आर्थिक एकीकरणात जास्त सखोलता येते. b) आर्थिक पारदर्शकता वाढते.
c) सीमेपलीकडील दहशतवादात वाढ होते. d) आर्थिक परस्परावलंबित्व वाढते.
पर्यायी उत्तरे :
१) (a), (b) व (c) २) (b), (c) व (d) ३) (a), (b) व (d) ४) (a), (c) व (d)

3) Globalization is a process of :
a) deepening economic integration b) increasing economic openness
c) increasing cross-border terrorism d) growing economic interdependence

Answer options :

1) (a), (b) and (c) 2) (b), (c) and (d) 3) (a), (b) and (d) 4) (a), (c) and (d)

४) विकसनशील देशांच्या संदर्भात जागतिकीकरणाच्या समर्थनार्थ खालीलपैकी कोणते मुद्दे समर्पक आहेत ?

a) जागतिकीकरणामुळे प्रत्यक्ष परकीय गुंतवणुकीस चालना मिळते व देश आंतरराष्ट्रीय स्तरावर कर्जबाजारी होत नाही.

b) जागतिकीकरणामुळे आधुनिक तंत्रज्ञानाचा प्रसार होतो व देशांना संशोधनात भर न घालता तंत्रज्ञान मिळते.

c) जागतिकीकरण प्रक्रियेमुळे विकसनशील देशातील दारिद्य्र दूर झाले आहे.

d) जागतिकीकरणामुळे ज्ञानाची देवाणघेवाण मोठ्या प्रमाणावर होते.

वरीलपैकी योग्य उत्तर कोणते ?

१) (a), (b) आणि (c) २) (b), (d) आणि (c) ३) (a), (c) आणि (d) ४) (a), (b) आणि (d)

4) Which of the following points are apt. for developing nations in defense of globalization ?

a) Globalization promotes FDI without forcing developing nations into international indebtedness.

b) Globalization promotes modern technolo gy and enables developing nations to make use of it without investment in R and D.

c) Globalization has helped to reduce the poverty of nations in developing stage.

d) Globalization leads to faster diffusion of knowledge among developing nations.

Which are the correct answers ?

1) (a), (b) and (c) 2) (b), (d) and (c) 3) (a), (c) and (d) 4) (a), (b) and (d)

५) खालीलपैकी कोणते जागतिकीकरणाचे मापदंड **नाही ?**

१) वस्तू व सेवांचा मुक्त प्रवाह २) भांडवलाचा मुक्त प्रवाह

३) श्रमिकांची मुक्त हालचाल ४) जागतिक स्तरावर सामाजिक-आर्थिक समानता

5) Which of the following is nof a parameter of globalisation ?

1) Free flow of goods and services 2) Free flow of capital

3) Free movement of labour 4) Socio-economic equality at global level

६) स्वदेशी अर्थव्यवस्थेच्या इतर जगाशी असणाऱ्या संबंधाना ...... संबोधतात.

१) उदारीकरण २) खाजगीकरण ३) जागतिकीकरण ४) वरीलपैकी एकही नाही

6) .... refers to the interaction of the domestic economy with rest of the world.

{1) Liberalisation (2) Privatisation (3) Globalisation (4) None of the above

७) खालीलपैकी कोणते घटक हे जागतिकीकरणाच्या श्रम बाजारपेठेवरील परिणामस्वरूप दिसून येतात?

a) वर्धित मूल्यामध्ये भांडवलाच्या वाट्यात वाढ b) श्रमाचे नैमित्तिकीकरण

c) निम्न श्रेणीतील कामासाठी मजुरीत घट d) अर्धवेळ कामाच्या संधीत वाढ

पर्यायी उत्तरे :

१) (a), (b) आणि (d) २) (a), (b) आणि (c) ३) (b) आणि (d) ४) वरील सर्व

7) Which of the following have been observed as affects of globalization on labour markets ?

a) increase in the share of capital in value added

b) Casualization of labour I

c) Lower wages in lower ranks of work

d) Increase in part-time jobs

Answer Options :

(1) (a), (b) and (d) (2) (a), (b) and (c) (3) (b) and (d) (4) All of the above

(३) गरिबीची संकल्पना, मोजमाप आणि अंदाज, गरिबी निर्मूलन कार्यक्रम

१) गरिबीची संकल्पना, कारणे
२) दारिद्र्याचे मोजमाप आणि अंदाज
३) मानव विकास निर्देशांक
४) गरिबी निर्मूलन कार्यक्रम

१) गरिबीची संकल्पना, कारणे

१) एकूण दारिद्र्य दरी विषयी (TPG) खालीलपैकी कोणते विधान योग्य आहे ? (TPG - Total Poverty Gap)
१) दारिद्र्यरेषेखालील प्रत्येकाला त्या रेषेच्या वर आणण्यासाठी आवश्यक असलेल्या एकूण उत्पन्नाचे मापन TPG करते.
२) निव्वळ दारिद्र्य रेषेच्या खाली ज्यांचे उत्पन्न आहे, अशांची संख्या म्हणजे TPG होय.
३) प्रत्येक उत्पादन घटकाला मिळणाऱ्या एकूण राष्ट्रीय उत्पन्नातील वाट्याचे मापन TPG करते.
४) एखाद्या देशातील उत्पन्न विषमतेच्या सापेक्ष तीव्रतेचे मापन TPG करते.

1) Which of the following statements are correct about the Total Poverty Gap (TPG) ?
1) TPG measures the total amount of income necessary to raise everyone below poverty line up to that line.
2) TPG is the number of those whose incomes fall below absolute poverty line.
3) TPG measures the share of total national income that each factor of production receives.
4) TPG measures the relative degree of income inequality in a country

२) खालील विधाने विचारात घ्या :
a) निरपेक्ष दारिद्र्याचे निर्मूलन करणे शक्य असते.
b) सापेक्ष दारिद्र्य हे जास्त उत्पन्न गटाबरोबर कमी उत्पन्न गटाच्या तुलनेवर आधारित असते.
c) दारिद्र्य हे पर्यावरणाच्या अवनतीसाठी जबाबदार नाही.
वरीलपैकी कोणते/ती विधान/ने बरोबर आहे/आहेत?
१) (a) आणि (b) २) (b) आणि (c) ३) (a) आणि (c) ४) वरील सर्व

2) Consider the following statements :
(a) Absolute poverty can be eradicated.
(b) Relative poverty is based on comparison of lower income group with higher income group.
(c) Poverty is not responsible for degradation of environment.
Which of the statement/s given above is/are correct ?
(1) (a) and (b) (2) (b) and (c) (3) (a) and (c) (4) All of the above

२) दारिद्र्याचे मोजमाप आणि अंदाज

१) रंगराजन समिती (२०१४) ने दारिद्र्याची रेषा शहरी आणि ग्रामीण भागासाठी प्रती व्यक्ती दैनंदिन खर्चाच्या स्वरूपात अशी निश्चित केली आहे.
a) ४० आणि ३० रुपये b) ४७ आणि ३२ रुपये c) ५० आणि ४५ रुपये d) ५५ आणि ५० रुपये
पर्यायी उत्तरे :
१) केवळ (a) २) केवळ (c) ३) केवळ (d) ४) केवळ (b)

1) Rangrajan Comnnittee (2014), defined poverty line in terms of per capita per day expenditure for urban and rural area as
a) Rs.40 andRs.30 b) Rs.47 and Rs.32 c) Rs.50 and Rs.45 d) Rs. 55 and Rs.50
Which of the above options is/are correct 2?
(1) Only (a) (2) Only (c) (3) Only (d) (4) Only (b)

२) मार्च २०१२ च्या नियोजन आयोगाच्या प्रसिद्धी पत्रकानुसार दारिद्य रेषेखालील लोकसंख्येचे शेकडा प्रमाण २००९-१० मध्ये .... इतके खाली आले.
१) १९.८% २) २१.९% ३) २९.८% ४) ४५.०%

2) According to the press note issued by Planning Commission In March 2012, percent of population living below poverty line has come down to _______ into 2009-10.
1) 19.8% 2) 21.9% 3) 29.8% 4) 45.0%

३) रंगराजन समिती (२०१४) नुसार २०११-१२ साली दारिद्य रेषेची व्याख्या शहरी भागासाठी रु. .... व ग्रामीण भागासाठी रु. .... दरडोई दरदिवशी अशी करण्यात आली.
१) ४७ आणि ३९ २) ४७ आणि ३१ ३) ६७ आणि ३२ ४) ४७ आणि ३२

3) As per Rangrajan Committee (2014) the poverty line for 2011-12 was at Rs. .... and Rs. .... per capita per day respectively for urban and rural areas.
1) 47 and 39 2) 47 and 31 3) 67 and 32 4) 47 and 32

४) खालील विधाने विचारात घ्या :
a) रंगराजन पॅनेलनुसार शहरी भागात □ ४७ दारिद्र्यरेषा निश्चित केली आहे
b) या अभ्यासाचा अंदाज आहे की, शहरी भागात २६.४% लोक दारिद्र्यरेषेखाली आहेत.
वरीलपैकी कोणती विधाने **बरोबर** आहेत ?
१) केवळ (a) २) केवळ (b) ३) दोन्ही (a) आणि (b) ४) वरीलपैकी नाही

4) Consider the following statement :
a) According to the Rangarajan panel, the poverty line has been fixed at □ 47 in urban area
b) This study estimates that 26.4% of people in urban areas are below the poverty line.
Which of the above statement is **true ?**
1) Only (a) 2) Only (b) 3) Both (a) and (b) 4) None of the above

५) गरिबी म्हणजे क्षमता वंचितीकरण ही संकल्पना कुणी मांडली ?
१) डॉ. अमर्त्य सेन २) डॉ. सुरेश तेंडुलकर ३) डॉ. दांडेकर आणि डॉ. राय ४) डॉ. पी. सी. महालनोबिस

5) The idea of poverty as capability deprivation was put forward by ......
1) Dr. Amartya Sen 2) Dr. Suresh Tendulkar
3) Dr. Dandekar and Dr. Rath 4) Dr. P.C. Mahalanobis

६) गरिबीच्या मुद्द्याचे पुनर्परिक्षण करण्यासाठी २०११ - २०१२ मध्ये कोणती समिती नेमण्यात आली ?
१) एस. चक्रवर्ती समिती २) डी. टी. लकडावाला समिती
३) आर. सी. दत्त समिती ४) सी. रंगराजन समिती

6) Which Committee was appointed in 2011-2012 to re-examine the issue of poverty ?
1) S. Chakravarty Committee 2) D. T. Lakdawala Committee
3) R. C. Datta Committee 4) C. Rangarajan Committee

७) भारतातील गरिबांचे प्रमाण आणि संख्येच्या अंदाजाच्या पद्धतशीर आणि संगणकीय बाबींचा विचार करण्यासाठी नियोजन आयोगाने सप्टेंबर १९८९ मध्ये .... यांच्या अध्यक्षतेखाली एक 'तज्ज्ञ गट' स्थापन केला.
१) प्रा. दांतवाला २) प्रा. ब्रह्मानंद ३) प्रा. अहलुवालिया ४) प्रा. डी. टी. लकडावाला

7) The Planning Commission constituted an 'Expert group' in September 1989 to consider methodological and computational aspects of estimation of the number of poor in India under the Chairmanship of ......
1) Prof. Dantwala 2) Prof. Brahmananda 3) Prof. Ahluwalia 4) Prof D. T. Lakdawala

८) २००१-०२ च्या आर्थिक सर्वेक्षणानुसार कोणत्या राज्यात दारिद्याचे प्रमाण सर्वाधिक होते ?
१) त्रिपुरा २) ओडिशा ३) बिहार ४) मध्य प्रदेश

8) According to the Economic Survey of 2001-02, which State had more poverty ?
1) Tripura 2) Odisha 3) Bihar 4) Madhya Pradesh

९) जीवनाचा भौतिक गुणवत्ता निर्देशांक (PQLI) मोजताना कोणता घटक विचारात घेतला जात नाही ?
१) अपेक्षित आयुर्मान २) दरडोई उत्पन्न ३) बालू मृत्यू ४) साक्षरता

9) Which factor is NOT considered while calculating Physical Quality of Life Index (PQLI)?
1) Life expectancy 2) Per capita income 3) Infant mortality 4) Literacy

१०) खालीलपैकी कोणी बहुआयामी दारिद्र्य निर्देशांक सादर केला आहे?
१) जागतिक बँक २) मानव विकास अहवाल, २०१०
३) नियोजन आयोग ४) भारतीय रिझर्व्ह बँक

10) Which of the following has introduced Multidimensional Poverty Index ?
1) World Bank 2) Human Development Report, 2010
3) Planning Commission 4) Reserve Bank of India

११) गरिबांचा वर्ग ओळखण्याचे आधार काय आहेत ?
a) भूमिहीन शेतमजूर b) ग्रामीण व शहरी गरीब व्यक्ती
c) अल्प व सीमांत भूधारक म्हणून d) अशिक्षित व्यक्ती

पर्यायी उत्तरे :
१) (a) आणि (b) २) (a) आणि (c) ३) फक्त (b) ४) यापैकी सर्व

11) What are the base for Identification of class of Poor ?
a) Landless agricultural labour (b) Rural and urban poor person
c) Small and marginal holding labour (d) Uneducated person

Answer options :
1) (a) and (b) 2) (a) and (c) 3) Only (b) 4) All above

Study CIRCLE

३) मानव विकास निर्देशांक

१) ग्रामीण भागातील भारतीय माणसाला दररोजच्या आहारातून किती उष्मांकाची गरज असते ?

१) २००० २) २४०० ३) २५०० ४) २७५०

1) How much calories does a rural Indian man need from his daily diet ?

1) 2000 2) 2400 3) 2500 4) 2750

२) मानव विकास अहवाल .... मध्ये मानवी दारिद्र्य निर्देशांकाची संकल्पना मांडली गेली.

१) १९९५ २) १९९६ ३) १९९७ ४) १९९८

2) Human Development Report .... introduced the concept of Human Poverty Index.

1) 1995 2) 1996 3) 1997 4) 1998

३) २०१४ च्या जागतिक मानव विकास निर्देशांकाच्या (GHDI) अहवालानुसार जागतिक क्रमवारीमध्ये १८८ देश आणि वसाहतीमधून भारताचा क्रमांक .... हा नोंदविला गेला आहे.

१) ७५ २) ११० ३) १३० ४) १२५

3) India's position in the Global Human Development Index (GHDI) 2014 was reported at ...... out of 188 countries and territories

1) 75 2) 110 3) 130 4) 125

४) सन २०२० च्या यू.एन.डी.पी. च्या अहवालानुसार मानव विकास निर्देशांकात भारताचा कितवा क्रमांक आहे ?

१) १२९ वा क्रमांक २) ८१ वा क्रमांक ३) १०० वा क्रमांक ४) १३१ वा क्रमांक

4) UNDP of the year 2020 According to the report of the Human Development Index, what is the number of India?

1) 129th number 2) 81st number 3) 100th number 4) 131st number

५) महाराष्ट्र मानव विकास अहवाल २०१२ नुसार मुंबई प्रथम तर शेवटच्या स्थानावर .... होता.

१) गडचिरोली २) चंद्रपूर ३) जालना ४) नंदुरबार

5) According to Maharashtra Human Development Report 2012, Mumbai is the first and last was ....

1) Gadchiroli 2) Chandrapur 3) Jalna 4) Nandurbar

६) खालीलपैकी कोणते/कोणती विधान/ने बरोबर आहे/आहेत ?

a) १९९५ च्या मानव विकास अहवालात भारतातील १६ राज्यांचा लिंगाधारित विकास निर्देशांकांचा अभ्यास करण्यात आला आहे.

b) १९८० मध्ये भारतातील विविध राज्यांपैकी केरळचा लिंग समानता निर्देशांक सगळ्यात जास्त होता.

c) लिंगभाव विषमता ही नेहमीच उत्पन्न दारिद्र्याशी निगडीत असते.

पर्यायी उत्तरे :

१) (a) आणि (b) बरोबर आहेत. २) (a) आणि (c) बरोबर आहेत.

३) (b) आणि (c) बरोबर आहेत ४) फक्त (c) बरोबर आहे.

6) Which of the following statement/s is/are correct ?

a) In 1995, the Human Development Report has studied the Gender-Based Development Index of 16 states in India.

b) In 1980, the Gender Equality Index of Kerala was highest among states in India.

c) Gender inequality is always related to income poverty.

Answer Options :

1) (a) and (b) are correct
2) (a) and (c) are correct
3) (b) and (c) are correct
4) Only (c) is correct

७) योग्य कथन/ने ओळखा

a) संयुक्त राष्ट्रांच्या मानव विकास निर्देशांक, २०२० मध्ये भारत १३१ व्या स्थानावर आहे.

b) २०१९ मध्ये जन्मलेल्या भारतीयांचे आयुर्मान ७२.६ वर्षे आहे तर बांग्लादेशातील लोकांचे आयुर्मान ६९.७ वर्षे आहे.

c) संयुक्त राष्ट्रांच्या मानव विकास निर्देशांक, २०२० मध्ये स्वित्झर्लॅण्ड १ ल्या स्थानावर आहे.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त (a) आणि (b) २) फक्त (b) आणि (c) ३) फक्त (a) ४) फक्त (c)

7) Select the correct statement/s.

(a) India ranks 131 in United Nation's Human Development Index, 2020.

(b) Life expectancy of Indians at birth in 2019 was 7Z-6 years while Bangladesh had life expectancy of 69 7 years

(c) Switzerland ranks 1" in United Nation's Human Development Index, 2020.

Answer Options :

(1) Only (a) and (b) (2) Only (b) and (c) (3) Only (a) 4) Only (c)

८) मानव विकास निर्देशांक अहवाल कोण तयार करते ?

१) UNDP २) UN ३) WTO ४) UHDC

8) Who prepares Human Development Index report?

1) Nachhauz 2) Nach 3) Thadaj 4) Nkauu

९) पुढीलपैकी कोणती विधाने **बरोबर** आहेत?

a) २०१९ च्या जागतिक विकास अहवालानुसार मानवी भांडवल निर्देशांक हा श्रमिकांच्या पुढील पिढ्यांच्या उत्पादकते संदर्भात सूचित केला जातो.

b) मानवी भांडवल निर्देशांक हा शून्य आणि एक यांच्या दरम्यान असतो.

पर्यायी उत्तरे :

१) (a) फक्त बरोबर
२) (b) फक्त बरोबर
३) (a) आणि (b) दोन्हीही चूक
४) (a) आणि (b) दोन्हीही बरोबर

9) Which of the following statements are **correct?**

a) The Human Capital Index (HCI) suggested in World Development Report - 2019 is measured in terms of the productivity of the next generation of workers.

b) HCI ranges between zero and one.

Answer Options :

1) (a) only is correct.
2) (b) only is correct.
3) both (a) and (b) are incorrect
4) both (a) and (b) are correct

१०) मानव विकासाच्या खालील मूलभूत परिमाणांच्या सहाय्याने मानव विकास निर्देशांक देशातील सरासरी उपलब्धतीचे मापन करतो :

a) आरोग्यपूर्ण दीर्घआयुष्य b) ज्ञान मिळण्याची संधी c) योग्य राहणीमानाचा दर्जा

पर्यायी उत्तरे :

१) (a) आणि (b) विधाने योग्य आहेत. २) (b) आणि (c) विधाने योग्य आहेत.

३) (a), (b) आणि (c) विधाने योग्य आहेत. ४) (a) आणि (c) विधाने योग्य आहेत.

10) Human Development Index measures the average achievement in a country in the following basic dimensions of human development :

a) A long and healthy life

b) Access to knowledge

c) Decent standard of living

Answer Options :

1) Statements (a) and (b) are correct 2) Statements (b) and (c) are correct

3) Statements (a), (b) and (c) are correct 4) Statements fa) and (c) are correct

११) खालीलपैकी कोणते मानवी विकास निर्देशांकाचे परिमाण नाही ?

१) आरोग्य २) शिक्षण ३) उत्पन्न ४) धर्म

11) Which of the following is not a dimension of Human Development Indez ?

(1) Health (2) Education (3) Income (4) Religion

१२) मानव विकास निर्देशांक लोकसंख्येच्या .... सूचक असतो.

१) घनतेचा २) साक्षरतेचा ३) उद्रेकाचा ४) गुणवत्तेचा

12) Human Development Index indicates of population.

(1) Deztsity (2) Literacy (3) Explosion (4) Quality

४) गरिबी निर्मूलन कार्यक्रम

१) दारिद्र्यात घट आणि उपजीविका प्रोत्साहन यासाठी भारत सरकार बरोबर संयुक्त राष्ट्रे विकास कार्यक्रमाने खालीलपैकी कोणत्या कार्यक्रमांना पाठबळ दिले आहे ?

a) सर्वांसाठी माफक दरात ग्रामीण गृहनिर्माण

b) बहुराज्यीय आरोग्यसेवा व्यवस्था क्षमता सुधारणा (२०१३-२०१७)

c) प्रशासन व गुणित उपजीविका पाठबल (GOALS) (२०१३-२०१७)

d) आदिवासी विभाग राष्ट्रीय क्षमता बळकटीकरण (२०१३-२०१७)

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त (a) २) (a), (b) आणि (c)

३) (b), (c) आणि (d) ४) वरीलपैकी सर्व

1) Which of the following programmes have been supported by United Nations Development Programme (UNDP) along with Government of India for poverty reduction and livelihoods promotion?

a) Affordable Rural Housing for All

b) Improving Efficiency of Health Care System in Multiple States (2013 — 2017).

c) Governance and Accelerated Livelihoods Support (GOALS) (2013 -— 2017)

d) Strengthening National Capacities in Tribal Areas (2013 -— 2017)

Answer Options:

1) Only (a) 2) (a), (b) and (c) 3) (b), (c) and (d) 4) All of the above

२) २००७ साली भारत सरकारने असंघटित क्षेत्रातील दारिद्र्य रेषेखालील कुटुंबांसाठी .... ही राष्ट्रीय आरोग्य विमा योजना जाहिर केली.

१) राष्ट्रीय स्वास्थ्य बिमा योजना   २) महात्मा फुले जन–आरोग्य योजना
३) सामाजिक सुरक्षितता कायदा, २००८   ४) प्रधानमंत्री जन–आरोग्य योजना

2) The Indian Government has launched the National Health Insurance Scheme, namely the ....for BPL families in unorganised sector in 2007.

(l) Rashtriya Swasthya Bima Yojana   (2) Mahatma Phule Jan-Aarogya Yojana
(3) Social Security Act, 2008   (4) Pradhan Mantri Jan-Aarogya Yojana

३) कोणत्या योजनेद्वारे गरीब महिलांना मोफत गॅस कनेक्शन दिले जाते?

१) उज्वला योजना   २) सौभाग्य योजना   ३) जीवन–ज्योती योजना   ४) जन–धन योजना

3) Under which scheme free gas connections are given to poor women ?

(1) Ujjwala Yojana   (2) Saubhagya Yojana
(3) Jeevan-Jyoti Yojana   (4) Jan-Dhan Yojana

४) भारतात खालीलपैकी कोणती योजना गरिबी कमी करण्यासाठी सुरू करण्यात आलेली **नाही?**

१) रोजगार हमी योजना   २) जवाहर रोजगार योजना
३) स्वर्णजयंती शहरी रोजगार योजना   ४) सांस्कृतिक विकास कार्यक्रम

4) Which of the following schemes has not been introduced for reducing poverty in India ?

(1) Employment Guarantee Scheme
(2) Jawahar Rozgar Yojana (JRY}
(3) Swarnajayanti Shahari Rozgar Yojana (SSRY}
(4) Cultural Development Programme

५) दारिद्र्य निर्मूलनासाठी कोणते कार्यक्रम निगडीत आहेत ?

a) एकात्मिक ग्रामीण विकास कार्यक्रम   b) इंदिरा आवास योजना
c) रस्ते विकास कार्यक्रम   d) ग्रामीण शिक्षण

पर्यायी उत्तरे :

१) (a) आणि (b)   २) फक्त (b)   ३) यापैकी नाही   ४) यापैकी सर्व

5) Which Programme are related to poverty alleviation ?

a) IRDP [Integrated Rural Development Programme]
b) IAY [Indira Awas Yojana]
c) Road Development Programme
d) Rural Education

Answer options :

1) (a) and (b)   2) Only (b)   3) None of these   4) All above

(४) बेकारी – कारणे, स्वरुप, प्रकार, रोजगार निर्मिती कार्यक्रम

१) बेरोजगारीची संकल्पना, प्रकार, कारणे
२) बेरोजगारीचे मोजमाप आणि अंदाज
३) रोजगार निर्मिती कार्यक्रम

१) बेरोजगारीची संकल्पना, प्रकार, कारणे

१) बेकारी म्हणजे :
a) काम करण्याची इच्छा नसणे.
b) श्रमशक्ती काम करण्याच्या उपलब्ध स्थानांच्या संख्येपेक्षा अधिक असते.
c) काम करण्याची इच्छा आणि शक्ती असून ही काम न मिळणे.
d) प्रचलित मजुरीच्या दरात काम न मिळणे
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त (b) २) (a) आणि (b) ३) (a),(b) आणि (c) ४) (b),(c) आणि (d)

1) Unemployment means :
(a) Not wanting to work
(b) The worMorce exceeds the number of work openings
(c) Not getting a job despite the desire and strength to work
(d) Not getting work at prevailing wage rates
Answer Options :
(I) Only (b) (2) (a) and (b) (3) (a), (b) and (c) (4) (b), (c) and (d)

२) भारतीय अर्थव्यवस्थेत छुप्या बेकारीचा प्रश्न हा प्रामुख्याने ....
१) ग्रामीण भागात मोठ्या प्रमाणावर आढळतो
२) शहरी भागात मोठ्या प्रमाणावर आढळतो
३) औद्योगिक क्षेत्रात मोठ्या प्रमाणावर आढळतो
४) शहरी काम करणाऱ्या महिलांमध्ये मोठ्या प्रमाणावर आढळतो.

2) The problem of disguised unemployment in Indian Economy is mainly observed in ......
1) rural areas 2) urban areas 3) Industrial sector 4) urban working women

३) खालील विधानांपैकी कोणते बरोबर आहे ?
a) प्रच्छन्न बेकारी उद्योग क्षेत्रात असते.
b) प्रच्छन्न बेकारी कृषी क्षेत्रात असते.
पर्यायी उत्तरे :
१) (a) बरोबर आहे २) (b) बरोबर आहे.
३) (a) आणि (b) बरोबर आहेत. ४) वरीलपैकी कोणतेही बरोबर नाही.

Study CIRCLE

3) Which of the following statements are correct ?
(a) Disguised unemployment is in industrial sector.
(b) Disguised unemployment is in agricultural sector.
Answer Options :
(1) (a) is correct (2) (b) is correct
(3) (a) and (b) are correct (4) None of the above are correct

४) भारतात कोणत्या प्रकारची बेकारी आढळते?
अ) छुपी बेकारी ब) हंगामी बेकारी क) शैक्षणिक बेकारी ड) रचनात्मक बेकारी
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त अ २) फक्त अ, ब आणि क ३) फक्त क ४) यापैकी सर्व

4) Which type of unemployment is found in India ?
a) Disguised unemployment b) Seasonal unemployment
c) Educational unemployment d) Structural unemployment
Answer Options :
1) Only a 2) Only a, b and c 3) Only c 4) All of the above

५) सी. रंगराजन, सीमा आणि ई. एम. विबीश यांच्या मते ग्रामीण महिलांच्या श्रमशक्तीचा सहभाग दर ...... मुळे घसरला आहे.
१) बाल विवाह आणि वृद्धीदर घटल्याने २) शिक्षणाचा परिणाम आणि उत्पन्न परिणाम
३) शिक्षणाचा परिणाम आणि घटते स्त्री–पुरुष प्रमाण ४) उत्पन्न परिणाम आणि घटते वृद्धीदर

5) According to C. Rangarajan, Seema and E.M. Vibeesh, the rural females labour force participation rate has declined due to
1) Child marriages and growth rate decline 2) Education effect and Income effect
3) Education effect and declining sex ratio 4) Income effect and growth rate decline

६) अत्याधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर केल्याने कोणत्या प्रकारची बेरोजगारी उद्‌भवते?
१) चक्रीय २) तांत्रिक ३) हंगामी ४) प्रच्छन्न

6) What kind of unemployment arises due to the use of Sophisticated Technology ?
(1) Cyclical (2) Technical (3) Seasonal (4) Disguised

७) औद्योगिक क्षेत्रात काम करणाऱ्या आदिवासी बरोबर कोणती समस्या निर्माण होते ?
१) आरोग्य खालावते २) निरक्षरता ३) स्थानांतरीत शेती ४) कमी वेतन व स्थलांतर

7) What problem arises with tribals working in industrial sector?
1) Deterioration of health 2) Illiteracy
3) Shifting agriculture 4) Low wages and migration

८) एन्. एस्. एस्. ओ. (राष्ट्रीय नमुना सर्वेक्षण संस्था) नुसार बेरोजगारीच्या तीन संकल्पना ह्या आहेत :
i) नेहमीची बेरोजगारी स्थिती ii) चालू आठवड्याची बेरोजगारी स्थिती
iii) आजच्या दिवसाची बेरोजगारी स्थिती iv) सलग १८० दिवस बेरोजगारी स्थिती
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त (i),(iii) आणि (iv) २) फक्त (i),(ii) आणि (iii)
३) फक्त (i),(iii) आणि (iv) ४) फक्त (i),(ii) आणि (iv)

8) The three concepts of unemployment as per NSSO :
i) Usual status unemployment
ii) Current weekly status unemployment
iii) Current daily status unemployment
iv) Consecutive 180 days of unemployment
Answer options :
1) (ii), (iii) and (iv) only
2) (i), (ii) and (iii) only
3) (i), (iii) and (iv) only
4) (i),(ii) and (iv) only

९) हरित क्रांतीचा परिणाम म्हणून, लहान शेतकऱ्यांचे दुर्लक्षित करणे आणि कुळांना बेदखल करणे हे .... मध्ये जलद वाढ होण्यास प्रमुख कारणे आहेत.
१) गरिबी
२) औद्योगिक मजूर
३) भूमिहीन शेतमजुरांची संख्या
४) आकस्मिक मजूर

9) As aresult of the Green Revolution, marginalisation of small farmers and eviction of tenants have been major contributing factors to a faster increase in ....
1) poverty
2) industrial labourers
3) the number of landless agricultural labourers
4) casual labourers

१०) .... खेडेगावात शेतमजुरांची कमी वेतन आणि गरीब आर्थिक स्थिती हा आणखी एक महत्त्वाचा घटक आहे.
१) कमी श्रम कार्यक्षमता
२) वैद्यकीय मदतीचा अभाव
३) मजूर पुरवठ्याचा अभाव
४) बिगर शेती व्यवसायांची कमतरता

10) .... in village areas is another important factor for the low wages and poor economic condition of the farm labourers.
1) Low labour efficiency
2) Lack of medical aid
3) Lack of labour supply
4) Paucity of non-agricultural occupations

२) बेरोजगारीचे मोजमाप आणि अंदाज

१) भारतातील रोजगारामध्ये संघटित क्षेत्राचा वाटा दर्शवण्यासंदर्भात खालील जोड्या जुळवा.

a) १९८३	i) ६.४%
b) १९९९–२०००	ii) ६.९%
c) २००४–२००५	iii) ७.०८%
d) २००८–२००९	iv) ७.९३%

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
१)	(iv)	(iii)	(i)	(ii)
२)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
३)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)
४)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)

1) Match the columns indicating share of organized sector in employment in India.

(a) 1983	(i) 6.4%
(b) 1999-2000	(ii) 6.9%
(c) 2004-2005	(iii) 7.08%
(d) 2008-2009	(iv) 7.93%

Answer Options :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
1)	(iv)	(iii)	(i)	(ii)
2)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
3)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)
4)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)

२) किमान वेतन कायद्यानुसार, १९८१ मध्ये शेतमजुरांचे सरासरी उत्पन्न .... इतके दिवसाला वाढले.
१) रु. ६.९५ २) रु. ७.०६ ३) रु. ९.२५ ४) रु. १०.०६

2) According to Minimum Wages Act, average income of agricultural labour increased to the tune of .... as per day in 1981.
1) Rs.6.95 2) Rs. 7.06 3) Rs. 9.25 4) Rs.10.06

३) राष्ट्रीय ग्रामीण श्रम आयोग (१९९१) नुसार, १९८७-८८ दरम्यान, एकूण १०८.४ दशलक्ष ग्रामीण कुटुंबांपैकी .... दशलक्ष कुटुंबे ग्रामीण कामगार कुटुंबातील होती.
१) ४० २) ४३ ३) ४६ ४) ४९

3) According to the National Commission on Rural Labour (1991), during 1987-88, out of a total of 108.4 million rural households, ... million households belonged to rural labour households.
1) 40 2) 43 3) 46 4) 49

४) खाली भारतातील युवकांमधील कार्य सहभाग दराचा कल आणि फरक (१९८१-२०११) दर्शविला आहे. योग्य जोड्या लावा:

जनगणना वर्ष (I)	**एकूण युवकांचा कामातील सहभाग (II)**
a) १९८१	i) ४२.४
b) १९९१	ii) ३६.९
c) २००१	iii) ४७.१
d) २०११	iv) ४४.६

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
१)	(iii)	(ii)	(i)	(iv)
२)	(i)	(iii)	(iv)	(ii)
३)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)
४)	(ii)	(i)	(iii)	(iv)

4) Following is work participation rate trend and differentials among youth in India (1981 — 2011). Match the following pairs.

Cezsaus Year (I)	**'I'ota1Voutb Wor3z Participation (II)**
(a) 1981	(i) 42.4
(b) 1991	(ii) 36.9
(c) 2001	(iii) 47.1
(d) 2011	(iv) 44.6

Answer Options :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
(1)	(iii)	(ii)	(i)	(iv)
(2)	(i)	(iii)	(iv)	(ii)
(3)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)
(4)	(ii)	(i)	(iii)	(iv)

५) १९६० मध्ये प्रकाशित झालेल्या दुसऱ्या कृषी कामगार चौकशीनुसार, शेतमजूर कुटुंबे ही सर्व ग्रामीण कुटुंबांच्या जवळपास .... टक्के आहेत.

१) २० २) २५ ३) ३० ४) ३५

5) According to the Second Agricultural Labour Enquiry published in 1960, agricultural labour families constituted nearly .... percent of all rural families.

1) 20 2) 25 3) 30 4) 35

६) १२ व्या पंचवार्षिक योजनेच्या (२०१२–२०१७) अंदाजानुसार औपचारिक व्यवसाय शिक्षण मिळविलेल्या १९ ते २४ वयोगटातील भारतीय कामगारांचे प्रमाण किती होते ?

१) ५% पेक्षा कमी २) १०% ते १५% ३) १६% ते २०% ४) २१% ते ३५%

6) According to the estimates of the 12 h Five Year Plan (2012 — 2017), what was the proportion of Indian workers in the age group of 19 to 24 years who have completed formal vocational education?

(1) Less than 5% (2) 10%to15% (3) 16% to 20% (4) 21% to 35%

७) खालील विधाने विचारात घ्या.

a) सेवा क्षेत्रातील उत्पादनाच्या तुलनेत रोजगारातील वाढ कमी दराने झाली आहे.

b) १९९० च्या काळात सेवा क्षेत्रातील रोजगार वृद्धी पेक्षा भारतातील श्रमिकांची सरासरी उत्पादकता वृद्धी जास्त होती.

वरीलपैकी कोणते/ती विधान/ने बरोबर आहे/आहेत ?

१) फक्त (a) २) फक्त (b) ३) (a) आणि (b) ४) यापैकी नाही

7) Consider the following statements :

a) Employment increased at a slower rate as compared to output in the services sector.

b) Growth of average productivity of labour in India was higher than employment growth in services sector during the period of 1990's.

Which of the statement is given above is/are correct ?

1) Only (a) 2) Only (b) 3) (a) and (b) 4)None of these

८) १९८१–९१ मध्ये पुरुषांच्या कामातील सहभागाच्या दरात झालेली घसरण .... पेक्षा .... भागात अधिक स्पष्ट आहे. ज्या भागात ते जवळपास ४९ टक्के स्थिर झाले आहे.

१) शहरी, ग्रामीण २) उप–शहरी, ग्रामीण ३) ग्रामीण, शहरी ४) शहरी, उप–शहरी

8) The fall in work participation rate of males during 1981-91 is more conspicuous in the .... areas than in the .... areas where it has almost stabilized around 49 percent.
1) urban, rural 2) sub-urban, rural 3) rural, urban 4) urban, sub-urban

३) रोजगार निर्मिती कार्यक्रम

१) ग्रामीण भूमिहीन रोजगार हमी कार्यक्रम (RLEGP) केव्हा सुरू करण्यात आला ?
१) १५ ऑगस्ट १९७२ २) १५ ऑगस्ट १९८३ ३) १५ ऑगस्ट १९९१ ४) १५ ऑगस्ट १९९३

1) When the Rural Landless Employment Guarantee Programme (RLEGP) was launched ?
1) 15August 1972 2) 15 August 1983 3) 15 August 1991 4) 15 August 1993

२) महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजनेअंतर्गत ग्रामीण भागातील पात्र कामगारांना वर्षातून किमान किती दिवसाच्या रोजगाराची हमी देण्यात आली आहे ?
a) ११० दिवस b) १०० दिवस c) ९० दिवस d) ३० दिवस
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त (c) २) फक्त (d) ३) फक्त (b) ४) वरीलपैकी नाही

2) Under Mahatma Gandhi National Rural Employment Guarantee Scheme, how many minimum number of days of employment is guaranteed to eligible workers in rural areas in a year ?
(a) 110 days (b) 100 days (c) 90 days (d) 30 days
Answer Options :
'(1) Only (c) (2) Only (d) (3) Only (b) (4) None of the above

३) खालील विधाने विचारात घ्या :
a) संपूर्ण ग्रामीण रोजगार योजना (SGRY) सप्टेंबर २००१ मध्ये सुरू करण्यात आली.
b) महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजना (MGNREGS) फेब्रुवारी २००६ मध्ये सुरू करण्यात आली.
c) नेहरू रोजगार योजना (NRY) ऑक्टोबर १९८९ मध्ये ग्रामीण गरिबांच्या फायद्यासाठी सुरू करण्यात आली.
वर दिलेल्या विधान/विधानांपैकी कोणते विधान/विधाने **योग्य** आहे/आहेत?
१) (a) फक्त २) (b) फक्त ३) (a) व (b) फक्त ४) (a) व (c) फक्त

3) Consider the following statements :
a) Sampoorna Grameen Rozgar Yojana (SGRY) was launched September 2001.
b) Mahatma Gandhi National Rural Employment Guarantee Scheme (MGNREGS) was introduced in February 2006.
c) The Nehru Rozgar Yojana (NRY) was launched in October 1989 for the benefit of the rural poor.
Which of the following statement/s given above is/are correct ?
1) (a) only 2) (b) only 3) (a) and (b) only 4) (a) and (c) only

४) स्वर्णजयंती रोजगार योजना (SGSY) याची अंमलबजावणी ...... मार्फत होते.
a) व्यापारी बँका b) प्रादेशिक ग्रामीण बँका c) सहकारी बँका d) परदेशी बँका
पर्यायी उत्तरे :
१) (a) फक्त २) (b) आणि (c) ३) (a), (b) आणि (c) ४) (a), (b) आणि (d)

4) The implementation of SGSY is done by :

(a) Commercial Bank (b) Regional Rural Bank

(c) Co-operative Bank (d) Foreign Bank

Answer options :

(1) Only (a) (2) (b) and (c) (3) (a), (b) and (c) (4) (a), (b) and (d)

५) जिल्हास्तरीय स्थानिक लोकांना रोजगार समितीचे अध्यक्ष कोण असतात ?

१) जिल्हा सहाय्यक संचालक, जिल्हा रोजगार व स्वयंरोजगार मार्गदर्शन केंद्र

२) सहाय्यक कामगार आयुक्त

३) महाव्यवस्थापक जिल्हा उद्योग केंद्र

४) वरीलपैकी एकही नाही.

5) Who is the chairman of the District Level Employment to local person committee ?

1) District Assistant Director, District Employment and Self Employment Guidance Centre

2) Assistant Labour Commissioner

3) General Manager, District Industries Centre

4) None of the above

६) खालीलपैकी कोणती योजना केंद्र पुरस्कृत योजना आहे ?

१) मुख्यमंत्री कृषी व अन्नप्रक्रिया योजना २) सामूहिक प्रोत्साहन योजना, २०१३

३) जलयुक्त शिवार अभियान ४) प्रधानमंत्री रोजगार निर्मिती योजना

6) Which of the following schemes is a centrally sponsored scheme?

1) Chief Minister Agriculture and Food Processing Scheme

2) Collective Incentive Scheme, 2013

3) Jalyukta Shivar Abhiyan

4) Pradhan Mantri Rozgar Nirman Yojana

७) मुख्यमंत्री रोजगार निर्मिती कार्यक्रम योजनेबाबत खालील विधाने विचारात घ्या.

a) पात्र उद्योग/व्यवसाय अंतर्गत उत्पादन प्रकाराच्या प्रवर्गातील प्रकल्पासाठी प्रकल्प किंमत कमाल मर्यादा रुपये ५०.०० लाख आहे.

b) विशेष प्रवर्गामध्ये अनुसूचित जाती/जमाती/महिला/अपंग/माजी सैनिक या प्रवर्गाचा समावेश आहे.

c) पात्र उद्योग/व्यवसाय अंतर्गत सेवा प्रवर्ग प्रकल्पासाठी प्रकल्प किंमत कमाल मर्यादा रु.३० लाख आहे.

d) शैक्षणिक पात्रता रु.२५ लाखावरील प्रकल्पासाठी १० वी उत्तीर्ण.

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहेत ?

१) (a) फक्त २) (a) आणि (b) फक्त ३) (a), (b) आणि (c) ४) (a), (b) आणि (d)

7) Consider the following statements related to Chief Minister Employment Generation Programme Scheme :

a) Project cost for manufacturing category is Rs.50.00 lakh (maximum) for eligible enterprise

b) Special category includes SC/ST/women/differently abled/Ex-service men.

c) Project cost for Service Category Project is Rs.30 lakh (maximum) under eligible enterprise

d) Educational qualification : 10th Std. pass for the project above Rs.25 lakh.

Which of the statement given above is/are correct ?

1) (a) only 2) (a) and (b) only 3) (a), (b) and (c) 4) (a), (b) and (d)

८) बंडखोरीने ग्रासलेल्या प्रदेशातील युवकांसाठी खालीलपैकी कोणते उपक्रम राबविण्यात आले आहेत ?

a) नक्षल प्रभावित जिल्ह्यात कौशल्य विकास योजने अंतर्गत आय. टी. आय. व कौशल्य केंद्र कार्यान्वित केले.

b) जम्मू व काश्मिरच्या युवकांसाठी 'सद्भावना' उपक्रमाद्वारे राष्ट्रीय एकता सहलींचे आयोजन करण्यात आले.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त (b) २) फक्त (b) ३) (a) आणि (b) ४) वरीलपैकी नाही

8) Which of the following activities were implemented for the youth of the rebel-affected region ?

(a) I.T.I. and skill development centers are executed in the Naxal affected districts.

(b) Organized national unity tours for the youth of Jammu and Kashmir through 'Sadbhavna' Initiative.

Answer Options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) (a) and (b) (4) None of the above

९) खालीलपैकी कोणत्या योजनेचा उद्देश हा 'नोकरी मागणारा, नोकरी देऊ शकेल' हा आहे ?

a) स्टार्टअप इंडिया b) स्टॅण्ड अप इंडिया c) कौशल्य भारत d) मेक इन इंडिया

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त (d) २) फक्त (b)

३) (a), (c) आणि (d) ४) वरीलपैकी सर्व

9) Which of the following schemes aim ia job aeeker will be job providef ?

(a) Startup India (b) Stand up India (c) Skill India (d) Mabe in India

Answer Options :

(1) Only (d) (2) Only (b) (3) (a), (c) and (d) (4) All of the above

(५) विविध वंचित गटांच्या संदर्भात सर्वसमावेशकता व सामाजिक सुरक्षा

१) **सर्वसमावेशकता व समावेशक वृद्धी**
२) **वित्तीय समावेशनाचे कार्यक्रम**
*** सामाजिक सुरक्षा-विविध घटकासाठी सवलती व अनुदाने**
३) **अनुसूचित जातींची सुरक्षा आणि विकास**
४) **अनुसूचित जमातींची सुरक्षा आणि विकास**
५) **मागासवर्गीयांची सुरक्षा आणि विकास**
६) **अल्पसंख्यांकांची सुरक्षा आणि विकास**
७) **ज्येष्ठ नागरिकांची सुरक्षा आणि विकास**
८) **दिव्यांगांची सुरक्षा आणि विकास**
९) **कामगारांची सुरक्षा आणि विकास**
१०) **शेतकरी व शेतमजुरांची सुरक्षा आणि विकास**

१) सर्वसमावेशकता व समावेशक वृद्धी

१) भारतात ...... या योजनेने समावेशक वृद्धीचा पाया घातला.
१) आठवी पंचवार्षिक योजना २) दहावी पंचवार्षिक योजना
३) अकरावी पंचवार्षिक योजना ४) यापैकी नाही

1) .... laid the basis for inclusive growth in India.
(1) 18 five year plan (2) 10 five year plan .
(3) 11 five year plan (4) None of these

२) खालीलपैकी कोणत्या स्वयंसेवी संस्था, ह्या २००७ च्या स्वयंसेवी क्षेत्र राष्ट्रीय धोरणाच्या अखत्यारीत येतात ?
a) औपचारिक व अनौपचारिक गट b) समाजगटाधारित संस्था
c) धर्मादाय संस्था d) समर्थक संस्था
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त (c) २) फक्त (a) आणि (b) ३) फक्त (a), (b) आणि (c) ४) वरील सर्व

2) National Policy on Voluntary Sector (2007) covers which of the following voluntary organisations?
a) Formal and Informal Groups b) Community-based organizations
c) Charitable organizations d) Support organizations
Answer Options:
1) Only (c) 2) Only (a) and (b) 3) Only (a), (b) and (c) 4) All of the above

३) खालीलपैकी कोणाचे अधिकार इतर तिघांपेक्षा वेगळे आहेत ?
१) जिल्हा मंच २) राज्य आयोग ३) राष्ट्रीय आयोग ४) कायदा आयोग

3) Which of the following authorities is dissimilar to another three ?
1) District Forum 2) State Commission 3) National Commission 4) Law Commission

२) वित्तीय समावेशनाचे कार्यक्रम

१) प्रधानमंत्री जीवन ज्योती विमा योजनेचा वार्षिक हप्ता किती आहे ?
१) रु.२२० २) रु.२३० ३) रु.३३० ४) रु.१३०

1) What is the annual premium of Pradhan Mantri Jeevan Jyoti Bima Yojana?
1) Rs.220 2) Rs.230 3) Rs.330 4) Rs.130

२) वित्तीय दृष्ट्या वंचित घटकांमध्ये मोठ्या प्रमाणावर पुढीलपैकी कोणत्या घटकांचा समावेश होतो ?
a) भूमिहीन मजूर b) शारीरिक दृष्ट्या विकलांग c) महिला व मुले d) वरील सर्व
वरीलपैकी कोणती विधान/विधाने **बरोबर** आहे/आहेत ?
१) (a) व (b) २) (b) व (c) ३) (a) व (c) ४) फक्त (d)

2) Finally disadvantaged components are largely comprised of which of the following factors?
a) Landless labour b) Physically handicapped
c) Women and children d) All of the above
Which of the statement/statements given above is/are **correct** ?
1) (a) and (b) 2) (b) and (c) 3) (a) and (c) 4) Only (d)

३) ''फॅमिली क्रेडिट प्लॅन'' कोणत्या कार्यक्रमाशी/योजनेशी संबंधित आहे ?
१) आश्वासित रोजगार योजना २) जवाहर रोजगार योजना
३) स्त्रिया आणि बालकांचा विकास योजना ४) एकात्मिक ग्रामीण विकास कार्यक्रम

3) Which programme/scheme is related to "Family Credit Plan" ?
(l) Employment Assurance Scheme
(2) Jawahar Employment Scheme
(3) Development of Women and Children Scheme
(4) Integrated Rural Development Programme

४) भारतातील अन्नधान्य अनुदाने यात याचा समावेश होतो :
अ) शेतकऱ्यांसाठीची अनुदाने
ब) उपभोक्त्यांची अनुदाने
क) भारतीय अन्नधान्य महामंडळासाठीची अनुदाने
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त अ आणि ब २) फक्त ब आणि क ३) फक्त अ आणि क ४) वरीलपैकी सर्व

4) Food subsidy in India comprises of ......
a) Subsidies to farmers
b) Subsidies to consumers
c) Subsidies to Food Corporation of India
Answer Options :
1) Only a and b 2) Only b and c 3) Only a and c 4) All of the above

५) थेट लाभ हस्तांतरण (DBT) योजनेची यापैकी कोणती उद्दिष्टे आहेत?
अ) लक्ष्य सुधारणा ब) भ्रष्टाचार कमी करणे क) अपव्यय टाळणे ड) खर्चावर नियंत्रण मिळवणे
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त अ आणि ब २) फक्त ब आणि ड ३) फक्त अ, ब आणि क ४) वरीलपैकी सर्व

5) The Direct Benefit Transfer (DBT) plan aims at ......
a) improving targeting
b) reduce corruption
c) eliminate waste
d) control expenditure
Answer Options :
1) Only a and b 2) Only b and d 3) Only a, b and c 4) All of the above

६) प्रत्यक्ष हस्तांतर लाभ (PAHAL) या योजनेबाबत खालीलपैकी कोणती विधाने बरोबर आहेत ?
a) सदर योजनेची नोंद गिनीज बुक ऑफ वर्ल्ड रेकॉर्ड मध्ये झाली, कारण सर्वात मोठे थेट लाभ हस्तांतरण म्हणून.
b) या योजने अंतर्गत शेतकऱ्यांना दरमहा रु.२,००० हस्तांतरित होतात.
c) सदर योजनेची सुरुवात सन २०१९ मध्ये झाली.
d) एल.पी.जी. गॅस धारकांना दिले जाणारे अनुदान या योजने अंतर्गत हस्तांतरित होते.
पर्यायी उत्तरे :
१) (a), (b) आणि (c) बरोबर आहेत
२) (a) आणि (b) बरोबर आहे.
३) (a) आणि (d) बरोबर आहे.
४) (b), (c) आणि (d) बरोबर आहेत

6) Which of the following statements are true regarding Direct Benefit Transfer (PAHAL) scheme?
(a) The scheme was recorded in the Guinness Book of World Records, being largest DBT.
(b) Under the scheme, farmers getting T 2,000 per month directly in their account.
(c) The scheme was started in 2019.
(d) Subsidy to LPG holders is transferred under the scheme.
Answer Options :
(1) (a), (b) and (c) are correct
(2) (a) and (b) are correct
(3) (a) and (d) are correct
(4) (b), (c) and (d) are correct

७) सार्वजनिक दायित्व विमा प्रकारामध्ये खालीलपैकी कोणत्या घटना मोडतात ?
१) अपघाती मृत्यू
२) शारीरिक इजा
३) विमाधारकाच्या हलगर्जीपणामुळे तृतीय पक्षांच्या मालमत्तेस झालेले नुकसान
४) वरील सर्व

7) Which of the following incidents fall into the category of Public Liability Insurance ?
1) Accidental death
2) Physical injury
3) Damage to third party property due to negligence of the insured
4) All of the above

३) अनुसूचित जातींची सुरक्षा आणि विकास

१) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर कृषी स्वावलंबन योजनेंतर्गत अनुसूचित जातीतील लाभार्थ्याला कोणता लाभ दिला जातो?
१) घरकुल २) विहीर ३) गोठा ४) शेळी गट

1) Dr. What benefit is given to the Scheduled Caste beneficiary under Babasaheb Ambedkar Agricultural Swavalban Yojana?
1) Gharkul 2) Well 3) Manger 4) Goat group

२) अयोग्य कथन/ने ओळखा –

a) प्राथमिक शाळेमध्ये अनुसूचित जातीतील मुलांची नोंदणी २०१०–११ मध्ये १९.०६% वरून २०१५–१६ मध्ये १९.८% पर्यंत वाढली आहे.

b) प्राथमिक शाळेमध्ये मुस्लीम मुलांची नोंदणी २०१०–११ मध्ये १२.५०% वरून २०१५–१६ मध्ये १३.८% पर्यंत वाढली आहे.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त (a) २) फक्त (b) ३) (a) व (b) दोन्ही ४) यापैकी नाही

2) Select the incorrect stateozent/s —

a) Enrolment of Scheduled Caate children has grown from 19-06% in 2010 — 11 to 19 8% in 2015 — 16 at elementary level.

b) Enrolment of Muslim children has grown from 12-50 b in 2010 — 11 to 13-8% in 2015 — 16 at elementary level.

Answer Options :

1) Only (a) 2) Only (b) 3) Both (a) and (b) 4) None of the above

४) अनुसूचित जमातींची सुरक्षा आणि विकास

१) महाराष्ट्र अनुसूचित जमातींना जमिनी प्रत्यार्पित करण्यासाठीचा अधिनियम ....

१) १९७६ २) १९७४ ३) १९७५ ४) १९७३

1) An Act to transfer lands to the Scheduled Tribes of Maharashtra ....

1) 1976 2) 1974 3) 1975 4) 1973

२) आदिवासी विकास विभागाची स्वतंत्रपणे स्थापना कधी करण्यात आली ?

१) ९ ऑगस्ट, १९७२ २) २२ एप्रिल, १९७६ ३) ९ ऑगस्ट, १९८० ४) २२ एप्रिल, १९८३

2) When was the Tribal Development Department established separately?

1) August 9, 1972 2) April 22, 1976 3) August 9, 1980 4) April 22, 1983

३) जिल्हा वार्षिक आदिवासी उपयोजनेत नावीन्यपूर्ण योजनेचा समावेश कोणत्या वर्षापासून करण्यात आला ?

१) सन २०१४–१५ २) सन २०१३–१४ ३) सन २०१५–१६ ४) सन २०१६–१७

3) From which year innovation scheme was included in district annual tribal deployment?

1) Year 2014-15 2) Year 2013-14 3) Year 2015-16 4) Year 2016-17

४) अनुसूचित जमातीच्या मुलामुलींना परदेशात शिक्षणासाठी शिष्यवृत्ती देण्याच्या योजनेंतर्गत शिष्यवृत्तीकरिता पात्र ठरणाऱ्या विद्यार्थ्यांच्या कुटुंबांचे वार्षिक उत्पन्न मर्यादा ...... पर्यंत आहे.

१) २.०० लक्ष २) १०.०० लक्ष ३) ४.०० लक्ष ४) ६.०० लक्ष

4) The annual income limit of families of students eligible for scholarship under the scheme of providing scholarship for education abroad to Scheduled Tribe children is up to ....

1) 2.00 lakhs 2) 10.00 lakhs 3) 4.00 lakhs 4) 6.00 lakhs

५) आदिवासी उपयोजना क्षेत्रातील योजनांचा/कार्यक्रमांचा आढावा घेण्यासाठी प्रकल्पस्तरीय नियोजन व मूल्यमापन समितीमध्ये किती अशासकीय सदस्यांचा समावेश असतो ?

१) २ २) ४ ३) ६ ४) ८

5) How many non-governmental members are included in the project level planning and evaluation committee to review the schemes/programmes in the tribal development sector?
1) 2 2) 4 3) 6 4) 8

६) आदिवासी विकास विभागाच्या १३/९/२०१९ च्या शासन निर्णयाअन्वये नवीन किती समितीची स्थापना करण्यात आली?
१) ५ २) ६ ३) ७ ४) ८

6) How many new committees were established under the Government decision of Tribal Development Department dated 13/9/2019?
1) 5 2) 6 3) 7 4) 8

७) तांडा/वस्ती सुरक्षा योजनेंतर्गत १०० ते १५० लोकसंख्या असलेले तांडे/वस्त्या यांकरिता किती मर्यादेपर्यंत अनुदान वितरीत करण्यात येते?
१) रु. ५.०० लाख २) रु. १०.०० लाख ३) रु. ४.०० लाख ४) रु. ६.०० लाख

7) To what extent subsidy is disbursed under Tanda/Vasti Suraksha Yojana for Tandas/Vastis having population of 100 to 150?
1) Rs. 5.00 lakhs 2) Rs. 10.00 lakhs 3) Rs. 4.00 lakhs 4) Rs. 6.00 lakhs

८) अलिप्ततावाद सिद्धांताचे प्रणेते म्हणून कोणत्या मानवशास्त्रज्ञाचे नाव घेतले जाते ?
१) व्हेरिअर एल्विन २) डॉ. जी. एस. घुर्ये ३) डॉ. डी. एन. मुजुमदार ४) डॉ. इरावती कर्वे

8) Which anthropologist is credited as the pioneer of separatism theory?
1) Verrier Alvin 2) Dr. G. S. Ghurye 3) Dr. D. N. Mujumdar 4) Dr. Irawati Curve

९) अलिप्ततावाद हा आदिमांच्या समस्येवरील उपाय सर्वप्रथम कोणी मांडला ?
१) डॉ. हटन २) ठक्कर बाप्पा ३) डॉ. मुजुमदार ४) डॉ. एल्विन

9) Who first proposed separatism as a solution to the problem of primitives?
1) Dr. Hutton 2) Thakkar Bappa 3) Dr. Mujumdar 4) Dr. Alvin

१०) आदिवासींचे सामिलीकरण ही संकल्पना खालीलपैकी कोणी मांडली ?
१) डॉ. जी. एस. घुर्ये २) डॉ. मुजुमदार ३) डॉ. श्रीनिवास ४) डॉ. एल्विन

10) Who among the following proposed the concept of integration of tribals?
1) Dr. G. S. Ghurye 2) Dr. Mujumdar 3) Dr. Srinivas 4) Dr. Alvin

११) ''आदिवासी भागात काम करू इच्छिणाऱ्या अधिकाऱ्याने आदिवासींच्या जीवनात संपूर्णपणे समरस होणे आवश्यक आहे. त्यांच्या सुख-दुःखात त्यांनी सहभागी झाले पाहिजे. त्यांच्या झोपड्यात जाऊन त्यांच्याशी बोलण्याची, त्यांच्या बरोबर कोरभर भाकर त्यांची तयारी असली पाहिजे. आपण कोणीतरी वेगळे अथवा मोठे आहोत असा अहंगड न बाळगता त्यांच्यात मिसळून त्यांचे प्रेम, विश्वास व आदर निर्माण केला पाहिजे.'' असे आदिवासींच्या एकीकरणाविषयी कोणी मत प्रगट केले?
१) महात्मा गांधी २) पंडित नेहरू ३) वीर सावरकर ४) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर

11) "An officer who wishes to work in a tribal area must become completely assimilated into the life of the tribals. He should participate in their joys and sorrows. They should be ready to go to their huts and talk to them, have a hearty meal with them. We should mingle with them and create their love, trust and respect without having the ego that we are someone different or bigger." Who expressed such an opinion about the integration of tribals?
1) Mahatma Gandhi 2) Pandit Nehru 3) Veer Savarkar 4) Dr. Babasaheb Ambedkar

१२) अनुसूचित जमाती व इतर पारंपारिक वन निवासी (वनहक्कांची मान्यता) अधिनियम २००६ कोणत्या राज्याला लागू नाही?
१) दिल्ली २) अंदमान निकोबार ३) जम्मू व काश्मीर ४) पंजाब

12) Scheduled Tribes and Other Traditional Forest Dwellers (Recognition of Forest Rights) Act 2006 is not applicable to which state?
1) Delhi 2) Andaman and Nicobar 3) Jammu and Kashmir 4) Punjab

१३) आदिवासीच्या सामूहिक विकासासाठी इ.स. १९५४ मध्ये संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या एका विभागीय परिषदेमध्ये खालील उद्दिष्टे स्वीकारण्यात आली ?
अ) सामूहिक विकासामुळे जीवनमान उंचावण्यासाठी प्रयत्न व्हायला हवेत. त्यासाठी आवश्यक मित्रत्वाचे वातावरण तयार करणे.
ब) उपलब्ध सामग्रीच्या आधारावर विकास घडवून आणणे आणणे आणि सुयोग्य नागरिक घडविणे.
क) पारंपारिक तंत्रज्ञान आणि विकास यातून उपलब्ध ज्ञानाचा उपयोग करून समाजोपयोगी कार्यक्रम राबविणे.
वरीलपैकी कोणते/ती विधान/ने सत्य आहे/आहेत?
१) फक्त 'क' २) फक्त 'अ' ३) फक्त 'ब' ४) 'ब' आणि 'क'

13) for collective development of tribals. In 1954, the following goals were adopted in a regional conference of the United Nations?
a) Efforts should be made to raise the standard of living through collective development. Creating the necessary friendly atmosphere for that.
b) Bringing about development on the basis of available materials and making fit citizens.
c) Implementation of socio-economic programs using knowledge available from traditional technology and development.
Which of the above statement/s is/are true?
1) c only 2) a only 3) b only 4) b and c

१४) नवसंजीवन योजना समाजातील कोणत्या घटकासाठी राबविली जाते ?
१) अनुसूचित जाती २) विमुक्त व भटक्या जमाती ३) आदिवासी ४) इतर मागास वर्ग

14) Navsanjivan Yojana is implemented for which section of the society?
1) Scheduled Castes 2) Denotified and Nomadic Tribes
3) Tribals 4) Other Backward Classes

१५) खालीलपैकी कोणती कारणे भारतातील आदिवासींचे प्रश्न गंभीर होण्यास कारणीभूत ठरली आहेत ?
a) आदिम संस्कृतीचा ऱ्हास b) जंगलविषयक कायदे
c) विकास प्रकल्पांमुळे होणारे विस्थापन d) आदिवासींचे धर्मांतर
पर्यायी उत्तरे :
१) (a),(b) आणि (c) २) (a),(c) आणि (d) ३) (b) आणि (c) ४) वरीलपैकी सर्व

15) Which of the following causes are responsible for the problems of tribals in India to be serious?
(a) Decline of tribal culture (b) Forest laws
(c) Displacement due to development projects (d) Conversion of tribals Aoawe Optiozte :
Answer Options :
(1) (a), (b) and (c) (2) (a), (c) and (d) (3) (b) and (c) (4) All of the above

१६) केंद्र सरकार मार्फत महाराष्ट्रात ट्रायफेड अंतर्गत प्रधानमंत्री वन धन योजना राबविण्यासाठी नोडल एजन्सी म्हणून कोण काम पाहते ?

१) आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे
२) आदिवासी विकास महामंडळ
३) वन विकास महामंडळ
४) शबरी महामंडळ

16) Who acts as the nodal agency for implementation of Pradhan Mantri Van Dhan Yojana under TRIFED in Maharashtra through the Central Government?

1) Tribal Research and Training Institute, Pune
2) Tribal Development Corporation
3) Forest Development Corporation
4) Sabari Corporation

१७) डॉ. मुजुमदार यांनी आदिवासींमध्ये नोंदविलेल्या समस्यांपैकी खालीलपैकी कोणती समस्या समाविष्ट होत नाही ?

१) न्यायालयीन व्यवस्था
२) स्थानांतरित शेती
३) बालविवाह
४) अपहरण विवाह गुन्हा ठरविण्यात आला.

17) Dr. Which of the following is not included among the problems mentioned by Mujumdar among tribals?

1) Judicial system
2) Shifting agriculture
3) Child marriage
4) Kidnapping marriage was made a crime.

१८) अनुसूचित जमाती व इतर पारंपारिक वन निवासी (वनहक्कांची मान्यता) अधिनियम २००६ या कायद्या अंतर्गत ''राज्यस्तरीय संनियंत्रण समिती'' मध्ये अध्यक्ष म्हणून कोण कामकाज पाहतो ?

१) सचिव, वन विभाग
२) सचिव, आदिवासी विकास विभाग
३) मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य
४) सचिव, महसूल विभाग

18) Who acts as the Chairman in the "State Level Monitoring Committee" under the Scheduled Tribes and Other Traditional Forest Dwellers (Recognition of Forest Rights) Act, 2006?

1) Secretary, Forest Department
2) Secretary, Tribal Development Department
3) Chief Secretary, Maharashtra State
4) Secretary, Revenue Department

१९) राष्ट्रीय अनुसूचित जमाती आयोगाबाबत (NCST) खालीलपैकी कोणती विधाने बरोबर आहेत ?

a) ही एक घटनात्मक संस्था आहे जी २००४ मध्ये अस्तित्वात आली आहे.
b) अनुसूचित जमातीच्या हक्क आणि संरक्षणाच्या वंचनेविरोधात विशिष्ट तक्रारींची चौकशी करणे, हे आयोगाचे कार्य आहे.
c) आदिवासी समाजाचा साक्षरता दर सुधारण्यासाठी हा आयोग काम करतो.
d) आदिवासी महिलांचे सक्षमीकरण सुलभ करणे, हे आयोगाचे कार्य आहे.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त (a)
२) फक्त (a) आणि (b)
३) फक्त (a), (b) आणि (c)
४) वरीलपैकी सर्व

19) Which of the following statements is/are correct about National Commission for Scheduled Tribes [NCST]?

a) Itis a constitutional body which came into existence in 2004.
b) Its function is to inquire into specific complaints with respect to the deprivation of rights and safeguards of Scheduled Tribes.
c) It works to improve literacy rate of Tribal community.
d) Its function is to facilitate women empowerment of Tribal women.

Answer Options :

1) Only (a)
2) Only (a) and (b)
3) Only (a), (b) and
4) All of the above

२०) सामिलीकरण सिद्धांतात आदिवासींसाठी कोणता उपाय करण्यात येतो ?

१) प्रगत समाजापासून वेगळे ठेवणे   २) प्रगत समाजाशी विलिनीकरण करणे

३) प्रगत समाजात संघर्ष करणे   ४) प्रगत समाजाला डावलणे

20) What solution is provided for tribals in integration theory?

1) Separation from advanced society   2) Merger with advanced society

3) Struggle in advanced society   4) Marginalize advanced society

२१) 'आदिवासींना सध्या समाजापासून वेगळे ठेवले पाहिजे' हा विचार खालीलपैकी कोणत्या सिद्धांतातून प्रतीत होतो ?

१) पृथकता   २) सात्मीकरण   ३) एकात्मता   ४) सांस्कृतिक समायोजन

21) From which of the following theories is this thought that tribals should be kept separate from the society at present?

1) Isolation   2) Assimilation   3) Integration   4) Cultural adjustment

५) मागासवर्गीयांची सुरक्षा आणि विकास

६) अल्पसंख्यांकांची सुरक्षा आणि विकास

७) ज्येष्ठ नागरिकांची सुरक्षा आणि विकास

१) भारत सरकारने अंतर्गत अटल पेन्शन योजना (ए पी वाय) संदर्भात खालील विधानांचा विचार करा :

a) अटल पेन्शन योजना पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी ९ मे, २०१६ रोजी नवी दिल्ली येथे सुरु केली.

b)असंघटित क्षेत्रातील कामगारांना वृद्धापकाळाची उत्पन्न सुरक्षा प्रदान करण्यासाठी स्वावलंबन योजनेच्या ऐवजी ही योजना अंमलात आणली गेली.

c) आर्थिक वर्ष २०२१ – २२ मध्ये या योजनेची सदस्य संख्या ३.६८ कोटीहून अधिक झाली.

दिलेले कोणते विधान/विधाने अयोग्य आहे/आहेत ?

१) विधान (a) अयोग्य आहे   २) विधाने (a) आणि (b) अयोग्य आहेत

३) विधाने (a) आणि (c) अयोग्य आहेत   ४) विधाने (a), (b) आणि (c) अयोग्य आहेत

1) Consider the following statements with respect to the Ata1 Pension Yojana (APY) of the Government of India :

(a) The Atal Pension Yojana was launched by Prime Minister Narendra Modi on 9th May, 2016 in New Delhi.'

(b) This scheme replaces Swavalamban Yojana and is established to provide old age income security to the workers belonging to the unorganized sector.

(c) During the financial year 2021 — 22, the total number of subscribers of this scheme crossed 3.68 crores.

Which of the given statement/s is/are incorrect ?

(1) (a) statement is incorrect   (2) (a) and (b) statements are incorrect

(3) (a) and (c) statements are incorrect   (4) All (a), (b), (c) are incorrect

२) वयोवृद्ध व्यक्तींसाठी खालीलपैकी कोणत्या योजने अंतर्गत निवृत्ती वेतन मिळते ?

१) वृद्धांच्या आरोग्य काळजीसाठी राष्ट्रीय कार्यक्रम
२) इंदिरा गांधी राष्ट्रीय वृद्धत्त्व निवृत्ती वेतन योजना
३) विमा योजना
४) ज्येष्ठ नागरिक कल्याण निधी

2) Which of the following schemes provides pensions for the old ?

(1) National Programme for the Health Care of Elderly
(2) Indira Gandhi National Old Age Pension Scheme
(3) Vima Yojana
(4) Senior Citizens Welfare Fund

८) दिव्यांगांची सुरक्षा आणि विकास

१) अपंग-अव्यंग व्यक्तीच्या विवाहास प्रोत्साहन देण्यासाठी आर्थिक सहाय्याच्या योजनेंतर्गत अर्जदाराचे अपंगत्व किमान ...... अथवा त्यापेक्षा जास्त असावे लागते.

१) ६०% २) ४०% ३) ५०% ४) ३०%

1) Under the scheme of financial assistance to promote the marriage of disabled persons, the disability of the applicant must be at least ... or more.

1) 60% 2) 40% 3) 50% 4) 30%

९) कामगारांची सुरक्षा आणि विकास

१) भारतातील गरीब लोकांना सामाजिक सुरक्षा देण्यासाठी संपूर्ण ग्रामीण रोजगार योजनेचा प्रारंभ करण्यात आला होता. या योजनेचे खालीलपैकी कोणते उद्दिष्ट होते ?

१) कामाच्या बदल्यात धान्य पुरविणे.
२) ग्रामीण भागातील अन्नसुरक्षा सुधारण्यासाठी वेतन रोजगार देणे.
३) रोजगाराचा हक्क हा मूलभूत हक्क बनवणे.
४) भूमिहीन मजुरांना रोजगार देणे.

1) What was the objective of the Grameen Rojgar Yojana which was initiated as a part of the programme towards providing social safety to poor in India ?

1) To provide food for work.
2) To provide wage employment in rural areas to improve food security.
3) To make 'right to work' as a fundamental right.
4) To provide employment for landless labourers.

२) पेन्शनसंबंधी प्रधानमंत्री श्रमयोगी मानधन योजना भारतीय अर्थव्यवस्थेतील कोणत्या क्षेत्रातील कामगारांसाठी लागू केली आहे ?

१) बांधकाम मजूर
२) दृक् श्राव्य कामगार
३) मध्यान्ह भोजन उपक्रमातील कामगार
४) वरीलपैकी तीनही

2) Pension Scheme, Pradhanmantri Shramyogi Mandhan Yojana is applicable for which of the following in India?

1) Construction workers
2) Audio-Visual workers
3) Mid-day-meal workers
4) All the three mentioned above

१०) शेतकरी व शेतमजुरांची सुरक्षा आणि विकास

१) मुख्यमंत्री सौर कृषि पंप योजनेअंतर्गंत सर्वसाधारण गटासाठी लाभार्थी हिस्सा किती टक्के आहे ?
१) ५% २) ७% ३) १५% ४) १०%

1) What is the percentage of beneficiary share for general group under Chief Minister Solar Agriculture Pump Yojana?
1) 5% 2) 7% 3) 15% 4) 10%

२) प्रधानमंत्री किसान सन्मान निधी योजनेंतर्गत पात्र शेतकऱ्यास .... निधीचा लाभ अनुज्ञेय आहे.
१) रु.९,००० २) रु.६,००० ३) रु.१०,००० ४) रु.१५,०००

2) Under Pradhan Mantri Kisan Samman Nidhi Yojana, eligible farmers are admissible to the benefit of .... fund.
1) Rs.9,000 2) Rs.6,000 3) Rs.10,000 4) Rs.15,000

३) गोपीनाथ मुंडे शेतकरी अपघात विमा योजनेंतर्गत शेतकऱ्याचा दुर्दैवी अपघाती मृत्यू झाल्यास किती नुकसान भरपाई दिली जाते ?
१) रु.१,००,००० २) रु.२,००,००० ३) रु.३,००,००० ४) रु.५०,०००

3) Under Gopinath Munde Farmer Accident Insurance Scheme, how much compensation is paid in case of unfortunate accidental death of a farmer?
1) Rs.1,00,000 2) Rs.2,00,000 3) Rs.3,00,000 4) Rs.50,000

४) बारमाही पिकांसाठी एनडीआरएफ अंतर्गत शेतकऱ्यांना मदत देण्याचे निकष काय आहेत?
१) रु.१३५००/हे. २) रु.१८०००/हे. ३) रु.६८००/हे. ४) रु.१५०००/हे.

4) What is norms of assistance given to farmers' under NDRF for perennial crops ?
1) Rs.13500/ha 2) Rs.18000/ha 3) Rs.6800/ha 4) Rs.15000/ha

५) प्रधानमंत्री पीक विमा योजनेंतर्गत ...... जोखीमस्तर देय आहे.
१) ५० टक्के २) ६० टक्के ३) २५ टक्के ४) ७० टक्के

5) Under Pradhan Mantri Crop Bima Yojana ...... risk level is payable.
1) 50 percent 2) 60 percent 3) 25 percent 4) 70 percent

६) भारतातील पीक विम्याचे जनक' म्हणून कोणाला ओळखले जाते ?
१) व्ही. एम. दांडेकर २) एम. नरसिंहन ३) बी. के. हजारे ४) मोहन कांडा

6) Who is known as the 'Father of Crop Insurance in India' ?
(1) V.M. Dandekar (2) M. Narasimham (3) B.K Hajare (4) Mohan Kanda

७) महात्मा ज्योतिराव फुले शेतकरी कर्जमुक्ती योजना २०१९ अंतर्गत प्रोत्साहनपर लाभ योजनेबाबत खालील विधाने विचारात घेऊन उताराचा **अचूक** पर्याय निवडा.
अ) ही योजना कृषी विभागामार्फत राबविण्यात येते.
ब) सदर योजनेच्या लाभासाठी वैयक्तिक शेतकरी हा निकष गृहीत धरण्यात येतो.
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त (अ) बरोबर २) फक्त (ब) बरोबर ३) (अ) व (ब) बरोबर ४) (अ) व (ब) चूक

7) Select the correct option of slope considering the following statements regarding Incentive Benefit Scheme under Mahatma Jyotirao Phule Shetkari Karjmukti Yojana 2019.
a) This scheme is implemented through the Department of Agriculture.
b) Individual farmer is considered as the criterion for the benefit of the said scheme.
Answer Options :
1) Only (a) is correct 2) Only (b) is correct
3) Both (a) and (b) are correct 4) (a) and (b) are false

८) पीएम किसान योजनेबाबत खालीलपैकी कोणती विधाने सत्य आहेत?
अ) या योजनेचे उद्दिष्ट हे पात्र शेतकऱ्यांना उत्पन्न लाभ प्रदान करणे आहे.
ब) पात्र शेतकऱ्यांना प्रति वर्ष रु. ६००० रक्कम मिळते.
क) विधानसभेचे माजी सदस्य या योजनेअंतर्गत लाभासाठी पात्र आहेत.
ड) विहित तारखेनंतर, खरेदी कराराद्वारे जमिनीच्या हस्तांतरणामुळे जमिनीची मालकी बदलल्यास, हस्तांतरणकर्ता या योजनेअंतर्गत लाभासाठी पात्र असेल.
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त अ आणि ब २) अ आणि क फक्त ३) ब आणि ड फक्त ४) अ, ब आणि ड फक्त

8) Which of the following statements are true regarding PM-KISAN scheme ?
a) Motto of the scheme is to provide income support benefit to eligible farmers.
b) Eligible farmers receive an amount of Rs. 6000 per year.
c) Former members of the Legislative Assemblies are eligible for the benefit under the scheme.
d) Subsequent io the prescribed date, if the ownership of the land is changed due to transfer of land through Sale Deed, then the transferee will be eligible for the benefit under the scheme.
Answer Options :
1) a and b only 2) a and c only 3) b and d only 4) a,b and d only

९) खालील विधाने विचारात घ्या:
अ) प्रधानमंत्री किसान मान-धन योजना (PM-KMY) ६-१२-२०१८ पासून प्रभावी आहे.
ब) PM-KMYसर्व पात्र योगदान देणाऱ्या शेतकऱ्यांना त्यांचे वय ६० वर्षे पूर्ण झाल्यावर = ३००० ची खात्रीशीर मासिक पेन्शन प्रदान करते.
क) प्रधानमंत्री किसान सन्मान निधी योजना (PM-KISAN) आणि झच् या दोन्हींसाठी पात्रता निकष. KMY समान आहेत.
ड) मासिक योगदानाची रक्कम योजनेत शेतकऱ्यांच्या प्रवेशाच्या वयानुसार दरमहा = ५० ते = २०० च्या दरम्यान असेल,
वर दिलेल्या स्टेटमेरिट्सपैकी कोणते/योग्य आहेत?
१) फक्त अ २) ब फक्त ३) अ आणि क फक्त ४) ब आणि ड फक्त

9) Consider the following statements :
a) Pradhan Mantri Kisan Maan-Dhan Yojana (PM-KMY) is effective from 6-12-2018.
b) PM-KMY provides for an assured monthly pension of = 3000 to all eligible contributing farmers on their attaining the age of 60 years.
c) The eligibility criteria for both Pradhan Mantri Kisan Samman Nidhi Scheme (PM-KISAN) and PM. KMY are the same.
d) The amount of monthly contribution shall range between = 50 to = 200 per month depending upon the age of entry of the farmers into the scheme,

Which of the statemerits given above is/are correct ?

1) a only 2) b only 3) a and c only 4) b and d only

१०) प्रधानमंत्री किसान सन्मान निधी योजनेबाबत खालीलपैकी कोणते विधान/विधाने **बरोबर** आहे/आहेत ?

a) अल्प व अत्यल्प भूधारक शेतकऱ्यांच्या उत्पन्नास जोड देण्यासाठी केंद्र शासन प्रधानमंत्री किसान सन्मान निधी योजना सन २०१८–१९ पासून राबवीत आहे.

b) या योजनेअंतर्गत पात्र शेतकरी कुटुंबांना दरवर्षी एकूण □ ६०००/–अनुदान लाभार्थ्यांच्या बँक खात्यात थेट जमा करण्यात येते.

पर्यायी उत्तरे :

१) विधान (a) बरोबर २) विधान (b) बरोबर

३) विधाने (a) आणि (b) बरोबर ४) विधाने (a) आणि (b) चूक

10) Which of the following statement/statements regarding Pradhan Mantri Kisan Sanman Nidhi Yojana is/are **correct** ?

a) The Central Government has been implementing Pradhan Mantri Kisan Sanman Nidhi Yojana from the year 2018-19 to supplement the income of small and marginal farmers.

b) A total of Rs. 6000/- per annum is credited directly to the beneficiary's bank account from the eligible farmer families under this scheme.

Answer options :

1) Statement (a) correct 2) Statement (b) correct

3) Statements (a) and (b) correct 4) Statements (a) and (b) incorrect

११) सर्व राज्यांमध्ये सामान्य विमा कंपनी (GIC) द्वारे व्यापक पीक विमा योजना (CCIS) ...... मध्ये सुरू करण्यात आली.

१) १९८५ २) १९९५ ३) १९८० ४) १९९०

11) Comprehensive Crop Insurance Scheme (CCIS) was introduced by General Insurance Company (GIC) in all States in the year ......

1) 1985 2) 1995 3) 1980 4) 1990

१२) महाराष्ट्र शासनाच्या कृषी विभागाकडून खालीलपैकी कोणता सर्वोच्च पुरस्कार शेतकऱ्यांना दिला जातो?

१) वसंतराव नाईक कृषी भूषण २) डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषी रत्न

३) वसंतराव नाईक क्षेत्रनिष्ठ शेतकरी ४) वसंतराव नाईक शेतकरीमित्र

12) Which of the following is the highest award conferred on the farmers by Department of Agriculture, Government of Maharashtra ?

1) Vasantrao Naik Krishi Bhushan 2) Dr. Panjabrao Deshmukh Krishi Ratna

3) Vasantrao Naik Shetinishtha Shetkari 4) Vasantrao Naik Shetimitra

१३) मुख्यमंत्री कृषि व अन्नप्रक्रिया योजनेअंतर्गत लाभ मिळविण्यासाठी पात्र उद्योग/संस्था यामध्ये कोणत्या घटकांचा समावेश आहे ?

अ) सक्षम शेतकरी उत्पादक कंपनी/गट ब) खाजगी उद्योग क्षेत्र

क) ग्रामीण बेरोजगार युवक ड) महिला बचत गट

पर्यायी उत्तरे :

१) अ, ब आणि क २) अ, ब आणि ड ३) अ, क आणि ड ४) वरीलपैकी सर्व

13) Which entities are included in the eligible industries/organizations to get benefits under the Chief Minister's Agriculture and Food Processing Scheme?

a) Empowered Farmer Producer Company/Group b) Private Enterprise Sector

c) Rural unemployed youth d) Women self-help groups

Answer Options :

1) A, B and C 2) A, B and D 3) A, C and D 4) All of the above

१४) 'किसान क्रेडिट कार्ड योजना' शेतकऱ्यांना .... सुलभतेने मिळविण्यासाठी सुरू केली गेली.

१) दीर्घ मुदतीचा पतपुरवठा २) मध्यम मुदतीची पतपुरवठा

३) अल्प मुदतीचा पतपुरवठा ४) वरीलपैकी सर्व

14) The 'Kisan Credit Card Scheme' was introduced for facilitating access to .... to farmers.

(1) Long-term credit (2) Medium-term credit

(3) Short-term credit (4) All of the above

Study CIRCLE

(६) विकास कार्यक्रम – महिला, मुले, युवक, प्रकल्पबाधित

१) महिला सबलीकरण आणि विकास
२) बालकांचे सबलीकरण आणि विकास
३) युवकांचे सबलीकरण आणि विकास
४) प्रकल्पबाधितांचे सबलीकरण आणि विकास
५) कौशल्य व उद्योजकता विकास

१) महिला सबलीकरण आणि विकास

१) ''माझी कन्या भाग्यश्री'' सुधारीत योजनेअंतर्गत ठेव रक्कम ...... इतकी असते.
१) ४०,००० २) २१,२०० ३) ५०,००० ४) ६०,०००

1) Deposit amount under “Majhi Kanya Bhagyashree” Revised Scheme is Rs.
1) 40,000 2) 21,200 3) 50,000 4) 60,000

२) २०१९-२० यावर्षी महाराष्ट्रातील ग्रामीण भागातील महिला स्व-सहाय्यता गटांची एकूण संख्या ...... इतकी होती.
१) ९१,३६८ २) ९५,३८६ ३) ९६,४४५ ४) १,२०,३१२

2) In the year 2019-20 the total number of women self help groups in rural areas of Maharashtra was...
1) 91,368 2) 95,386 3) 96,445 4) 1,20,312

३) महिला उद्योजकांना पाठिंबा देण्यासाठी महिला आणि बाल विकास मंत्रालयाने सुरू केलेल्या ऑनलाइन प्लटफॉर्मचे नाव सांगा.
१) एक थांबा केंद्र योजना २) स्वाधार योजना ३) महिला ई-हाट ४) डिजिटल भारत

3) Name the online platform launched by the Ministry of Women and Child Development to support women entrepreneurs.
1) One Stop Centre Scheme 2) SWADHAR Scheme
3) Mahila E-Haat 4) Digital India

४) तळागाळातील महिला राजकीय नेत्यांचे नेतृत्व कौशल्य सुधारण्यासाठी राष्ट्रीय महिला आयोगाने सर्व स्तरातील महिला प्रतिनिधीसाठी ...... कार्यक्रम सुरू केला आहे.
१) मिशन शक्ती २) मिशन दुर्गा ३) मिशन सुषमा ४) शी इज अ चेंजमेकर

4) To improve leadership skills of grassroot women, political leaders, the National Commission for Women has launched a programme .... for women ‘representatives at all levels.
1) Mission Shakti 2) Mission Durga 3) Mission Sushama 4) She is a Changemaker

५) महिला व बाल विकास विभागामार्फत राबविण्यात येणारा नव-तेजस्विनी महाराष्ट्र ग्रामीण महिला उद्यम विकास प्रकल्प कोणाच्या सहाय्याने राबविण्यात येतो?
१) जागतिक बँक निधी २) आशियाई बँक निधी
३) आंतरराष्ट्रीय कृषी विकास निधी ४) युनिसेफ मदत निधी

5) The Neo-Tejaswini Maharashtra Rural Women Enterprise Development Project implemented through the Department of Women and Child Development is being implemented with the help of whom?

1) World Bank Fund 2) Asian Bank Fund
3) International Fund for Agricultural Development 4) UNICEF Relief Fund

६) खालीलपैकी कोणते 'माझी कन्या भाग्यश्री' या योजनेचे उद्दिष्ट आहे ?

१) मुलींच्या जन्मदरात वाढ करणे २) गर्भजल परीक्षण रोखणे
३) मुलींच्या आरोग्याचा दर्जा सुधारणे ४) वरील सर्व

6) Which of the following is the objective of the scheme 'Majhi Kanya Bhagyashree'?

1) Increasing the birth rate of girls 2) Preventing amniocentesis
3) Improving the health status of girls 4) All of the above

७) सुधारीत नवीन मनोधैर्य योजनेबाबत खालील विधाने विचारात घेऊन उत्तराचा **योग्य** पर्याय निवाडा :

अ) सुधारीत नवीन मनोधैर्य योजना महिला व बाल विकास विभागामार्फत राबविण्यात येते.

ब) सदर सुधारीत नवीन मनोधैर्य योजनेचे पीडितांच्या अर्थसहाय्याचे मागणी अर्ज स्वीकारण्यापासून मंजुरीचे अधिकार महिला व बाल विकास विभागास आहेत.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त (अ) बरोबर २) फक्त (ब) बरोबर ३) (अ) व (ब) दोन्ही बरोबर ४) (अ) व (ब) दोन्ही चूक

7) Consider the following statements regarding the revised New Morale Scheme and judge the correct answer option :

a) The revised New Manodhairya Yojana is implemented through the Department of Women and Child Development.

b) The Department of Women and Child Development has the authority to approve the application for financial assistance of the victims of the said revised New Manodhairya Yojana.

Answer Options :

1) Only (a) is correct 2) Only (b) is correct
3) Both (a) and (b) are correct 4) Both (a) and (b) are false

८) योग्य जोड्या जुळवा. (केंद्रशासनाच्या महिलांसाठी योजना)

गट'अ' (योजना)	**गट 'ब' (उद्दिष्ट)**
अ) अल्पमुदती निवासगृहे	i) आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल महिलांचे कौशल्य वाढविणे
ब) स्टेप	ii) सामाजिक व नैतिकदृष्ट्या संकटात सापडलेल्या महिलांचे पुनर्वसन
क) उज्ज्वला	iii) कुंटणखान्यातून मुक्त केलेल्या महिलांचे पुनर्वसन
ड) स्वाधार	iv) महिला व मुलींच्या मानवी वाहतुकीला आळा घालणे

पर्यायी उत्तरे :

	(अ)	**(ब)**	**(क)**	**(ड)**
१)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
२)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)
३)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)
४)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)

8) Match the correct pairs. (Central Govt. Scheme for Women)

Group A (Plan)	**Group B (Objective)**
a) Short-term shelters	i) Upskilling of economically weaker women
b) Step	ii) Rehabilitation of socially and morally distressed women
c) Ujjwala Lala	iii) Rehabilitation of women freed from Kuntankhana
d) Swadhar	iv) Stop human trafficking of women and girls

Answer Options :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
1)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
2)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)
3)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)
4)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)

९) माझी कन्या भाग्यश्री सुधारित योजना संदर्भात खालीलप्रमाणे कोणते विधान/विधाने चुकीचे आहे ?

अ) मुलींच्या आरोग्याचा दर्जा वाढविणे ब) लिंग निवडीस प्रतिबंध न करणे

क) मुलींचा जन्मदर वाढविणे ड) मुलींच्या शिक्षणाबाबत प्रोत्साहन देणे

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त अ, क आणि ड २) फक्त ब ३) फक्त ब आणि ड ४) फक्त ड

9) Which of the following statement/s is/are incorrect regarding my daughter Bhagyashree Revised Scheme?

a) Improving the health status of girls b) Not restricting gender selection

c) Increasing the birth rate of girls d) Encouraging the education of girls

Answer Options :

1) A, C and D only 2) B only 3) B and D only 4) D only

१०) खालीलपैकी कोणते विधान/ने बरोबर आहे/त

a) महिलांच्या सामाजिक-आर्थिक सबलीकरणासाठी १९९३ मध्ये राष्ट्रीय महिला कोष स्थापन करण्यात आला.

b) राष्ट्रीय महिला कोष महिलांना ३.५% इतक्या कमी व्याज दराने कर्जपुरवठा करते. याव्यतिरिक्त, राष्ट्रीय महिला कोष महिला स्वयं-सहाय्य गटांना लघु-पुरवठ्यासंबंधी प्रशिक्षण देते.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त (a) २) फक्त (b) ३) (a) आणि (b) ४) वरीलपैकी नाही

10) Which of the following statements is/are correct ?

(a) Rashtriya Mahila Kosh (RMK) was established in 1993 for socio-economic empowerment of women.

(b) RMK provides loans to women with lowest interest rate of 3 5%. In addition, RMK gives training to SHG's in micro-finance.

Answer Options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) (a) and (b) (4) None of the above

११) अस्मिता योजना कशाशी संबंधित आहे ?

१) कुटुंब नियोजन २) बेटी बचाओ - बेटी पढाओ

३) महिला नियोजक ४) किशोर वयीन मुलीसाठी सॅनिटरी नॅपकीनची तरतूद

11) Asmita Yojana associated with what ?
l) Family Planning
2) Beti Bachho — Beti Padhao
3) Wom2en Entrepreneur
4) Provision of sanitary napkins to teenage girls

१२) खालीलपैकी कोणती विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत ?
a) झारखंडमधील काथीकुड तालुका पहाडपूर या गावातील सुशीला मुरूम या महिलेने स्वत:चा लहान्ती हा बचत गट सुरु केला.
b) शेतीच्या पारंपारिक पद्धतीतून विकास साधण्यासाठी सुशीला मुरूम यांना इंग्लंडच्या पुअरेस्ट एरियाज सिव्हिल सोसायटी (PACS) या संस्थेने मदत केली.
c) PACS या संस्थेमार्फत सुशीला मुरूम यांनी महिलांमध्ये प्रबोधन करुन समूहशेती (community farming) ही संकल्पना रुजवली.
d) या परिसरातील दारू विक्री बंदी करण्यात महिलांना यश आले.

पर्यायी उत्तरे :
१) (a) आणि (b)
२) (a),(b) आणि (c)
३) (b),(c) आणि (d)
४) वरील सर्व विधाने बरोबर आहेत

12) Which of the following statements in/are correct ?
(a) Sushila Murum, a woman from Kathikund taluka, Paharpur village in Jharkhand started her own self-help group called Lahanti.
(b) Suehila Murum was helped by the Poorest Areas Cial Society (PACS) of England to develop through traditional methods of farming.
(c) Through PACS, Sushila Murmu inculcated the concept of community farming in women.
(d) The women succeeded in stopping the sale of liquor in the area.
(1) (a) and (b)
(2) (a), (b) and (c)
(3) (b), (c) and Id)
(4) All of the above statements are correct

१३) कोणत्या योजने/ना खाली बालिकेच्या जन्मानंतर बालिकेच्या मातेला पहिल्या ५ वर्षासाठी दर वर्षी □ ५,००० मिळतात.
a) बालिका समृद्धी योजना
b) धनलक्ष्मी योजना
c) सुकन्या समृद्धी योजना
d) माझी कन्या भाग्यश्री

पर्यायी :
१) (b) आणि (c)
२) फक्त (d)
३) (a),(b) आणि (d)
४) फक्त (c)

13) Under which scheme does the girl child's mother receive T 5,000 every year for the first 5 years after the b‘irth of girl child ?
(a) Balika Samriddhi Yojana
(b) Dhanalakshmi Yojana
(c) Sukanya Samriddhi Yojana
(d) Mazi Kanya Bhagyashree Yojana

Answer Options :
(1) (b) and (c)
(2) Only (d)
(3) (a), (b) and td)
(4) Only (c)

२) बालकांचे सबलीकरण आणि विकास

१) एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना अंतर्गत खालील वयोगटातील बालकांना लाभ देण्यात येतो :
१) ०–३ वर्षे
२) ०–६ वर्षे
३) ०–५ वर्षे
४) १–६ वर्षे

1) Under the Integrated Bal Vikas Seva Yojana, benefits are provided to children of the following age groups:
1) 0-3 years 2) 0-6 years 3) 0-5 years 4) 1-6 years

२) कोणत्या राज्याने भारतात प्रथम मध्यान्ह भोजन योजना सुरू केली ?
१) तामिळनाडू २) गुजरात ३) मध्य प्रदेश ४) केरळ

2) Which State first introduced the Mid-day Meal Scheme in India ?
(l) Tamil Nadu (2) Gujarat (3) Madhya Pradesh (4) Kerala

३) २०१७–१८ मध्ये दीन दयाल उपाध्याय यांच्या नावाने सुरू केलेल्या स्पर्श (SPARSH) या योजनेचे खालीलपैकी कोणते उद्देश आहेत?
a) लहान वयाच्या मुलांना आराम आणि तणावमुक्त करण्यासाठी छंदाची जोपासना करणे.
b) मुलांच्या पोषण आणि आरोग्य स्थितीला प्रोत्साहन देण्याकरिता.
c) मुलांमध्ये फिलेटली बाबतचे छंद जोपासण्यासाठी चालना देणे विशेषतः टपाल तिकिटे.
d) शालेय विद्यार्थ्यांची गळती कमी करण्यासाठी.

पर्यायी उत्तरे :
१) (a) आणि (b) बरोबर आहेत. २) (a) आणि (c) बरोबर आहेत.
३) (a) आणि (d) बरोबर आहेत ४) (b) आणि (c) बरोबर आहेत.

3) Which of the following are the purposes of the scheme named SPARSH, launched in the name of Deen Dayal Upadhyaya in 2017 — 18 ?
(a) To promote hobbies to relax and de-stress the young age children.
(b) To improve the nutritional and health status of children.
(e) To promote philately, among children (specially post stamps).
(d) To reduce drop-out of school-going children.

Answer Options :
(1) (a) and (b) are correct (2) (a) and (e) are correct
(3) (a) and (d) are correct (4) (b) and (c) are correct

४) खालीलपैकी एकात्मिक बाल विकास सेवा योजने अंतर्गत कोणत्या सेवा पुरविल्या जातात ?
a) सकस आहाराचा पुरवठा करणे.
b) विविध लसीकरणाचे कार्यक्रम आयोजित करणे.
c) आरोग्य विषयक सल्ला केंद्र व सेवा यांचा पुरवठा करणे.
d) महिलांना सकस आहार बनविण्यासंबंधी शिक्षण देणे.
वरीलपैकी कोणता/कोणते पर्याय चुकीचा/चुकीचे आहे/आहेत ?
१) फक्त (d) २) (a) आणि (b) ३) वरीलपैकी सर्व ४) वरीलपैकी नाही

4) Which of the following services are provided through Integrated Child Development Service Scheme ?
(a) To provide nutritious food.
(b) To organise various vaccination programmes.
(c) To provide health counselling centres and services.
(d) To educate the women for cooking nutritious food.
Which of the above option(s) is/are incorrect ?
(l) Only (d) (2) (a) and (b) (3) All of the above (4) None of the above

५) बालमृत्यू व कुपोषणाचे प्रमाण कमी करण्यासाठी महाराष्ट्र शासनाने खालीलपैकी कोणत्या योजना सुरु केल्या?

a) एस. ओ. एस. व्हिलेज b) आश्रमशाळा योजना

c) फॉस्टर देखभाल योजना d) मुख्यमंत्री शिशू स्वागत किट

वरीलपैकी कोणते पर्याय बरोबर आहे/आहेत ?

१) फक्त (b) २) फक्त (c) ३) फक्त (d) ४) वरीलपैकी सर्व

5) Which of the following schemes are initiated by the Government of Maharashtra to reduce child mortality and malnutrition ?

(a) S.O.S. Village (b) Ashram School Scheme

(c) Foster Care Scheme (d) Mukhyamantri Shishu Swagat Kit

Which of the option(s) given above is/are correct ?

(1) Only (b) (2) Only (c) (3) Only (d) (4) All of the above

६) आय. सी. डी. एस. संदर्भात खालीलपैकी कोणती विधाने बरोबर आहे / आहेत ?

a) आय. सी. डी. एस. लहान मुलांना पूरक पोषण आहार, आरोग्य आणि पूर्व–प्राथमिक शिक्षण यासारख्या सेवांचे एकात्मिक पुडके (package) देत असते.

b) महाराष्ट्र राज्यात एकूण ५५३ आय. सी. डी. एस. प्रकल्प कार्यरत आहेत, त्यापैकी ३६४ प्रकल्प ग्रामीण भागात, ८५ प्रकल्प आदिवासी क्षेत्रात आणि १०४ प्रकल्प नागरी झोपडपट्टी क्षेत्रात आहेत.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त (a) २) फक्त (b) ३) (a) आणि (b) ४) वरीलपैकी नाही

6) Which of the following statements is/are correct regarding ICDS ?

(a) ICDS seeks to provide young children with an integrated package of services such as supplementary nutrition, health care and pre-school education.

(b) There are total 553 ICDS Projects operational in the State of Maharashtra of which 364 projects are in rural areas, 85 projects are in tribal areas and 104 projects are in urban slum areas.

Anawer Options :

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) (a) and (b) (4) None of the above

३) युवकांचे सबलीकरण आणि विकास

१) मुख्यमंत्री फेलोशिप कार्यक्रमाकरिता फेलोंची संख्या २० निश्चित करण्यात आली असून, फेलोंच्या संख्येच्या ...... संख्या महिला फेलोंची असणार आहे.

१) १/५ २) १/४ ३) १/३ ४) १/२

1) The number of fellows for the Chief Minister Fellowship program has been fixed at 20, out of the number of fellows, the number of women fellows will be ....

1) 1/5 2) 1/4 3) 1/3 4) 1/2

२) मुख्यमंत्री फेलोशिप कार्यक्रमांतर्गत लाभ घेणाऱ्या राज्यातील तरुणांचा वयोगट किती असणे आवश्यक आहे ?

१) १८ ते २५ वर्षे २) २५ ते ३० वर्षे ३) २१ ते २५ वर्षे ४) २१ ते ३० वर्षे

2) What should be the age group of the youth of the state who will be benefited under the Chief Minister's Fellowship programme?

1) 18 to 25 years 2) 25 to 30 years 3) 21 to 25 years 4) 21 to 30 years

३) क्रीडा क्षेत्रातील विशेष उल्लेखनीय कामगिरी करणाऱ्या महाराष्ट्रातील अपंग खेळाडूला कोणत्या पुरस्काराने गौरविण्यात येते?
१) शिवछत्रपती राज्य क्रीडा पुरस्कार २) जिल्हा क्रीडा पुरस्कार
३) एकलव्य राज्य क्रीडा पुरस्कार ४) उत्कृष्ट क्रीडा मार्गदर्शक पुरस्कार

3) Which award is given to the disabled athlete of Maharashtra who has achieved outstanding performance in the field of sports?
1) Shivchhatrapati State Sports Award 2) District Sports Award
3) Eklavya State Sports Award 4) Outstanding Sports Mentor Award

४) मुख्यमंत्री सुकर्मी पुरस्कार योजना कोणत्या विभागामार्फत राबविली जाते ?
१) सामान्य प्रशासन विभाग २) सामाजिक न्याय विभाग
३) कामगार विभाग ४) महसूल व वन विभाग

4) Chief Minister Sukarmi Puraskar scheme is implemented through which department?
1) General Administration Department 2) Social Justice Department
3) Labor Department 4) Revenue and Forest Department

५) मुख्यमंत्री सुकर्मी पुरस्कार योजनेंतर्गत पात्रतेचे निकष काय आहे/आहेत ?
१) स्थायित्व प्रमाणपत्र
२) ५ वर्षाची नियमित सेवा
३) शासकीय अधिकाऱ्यांच्या बाबतीत परिविक्षाधीन कालावधी समाधानकारक रित्या पूर्ण केल्याचे प्रमाणपत्र
४) वरीलपैकी सर्व

5) What is/are the eligibility criteria under Chief Minister Sukarmi Puraskar Yojana?
1) Durability Certificate
2) 5 years regular service
3) Certificate of satisfactory completion of probationary period in case of Government Officers
4) All of the above

४) प्रकल्पबाधितांचे सबलीकरण आणि विकास

५) कौशल्य व उद्योजकता विकास

१) राज्यात सामुहिक प्रोत्साहन योजना ...... पासून राबविण्यात येत आहे.
१) १९६० २) १९६४ ३) १९९७ ४) २०१३

1) Mass Incentive Scheme is being implemented in the state from ...
1) 1960 2) 1964 3) 1997 4) 2013

२) विशेष घटक योजनेअंतर्गत निवासी उद्योजकता विकास प्रशिक्षण शिबीर कालावधी किती दिवसांचा असतो ?
१) १२ दिवस २) १५ दिवस ३) ३० दिवस ४) ४५ दिवस

2) What is the duration of Residential Entrepreneurship Development Training Camp under special component plan ?
1) 12 days 2) 15 days 3) 30 days 4) 45 days

३) स्व. यशवंतराव चव्हाण राज्य वाङ्मय पुरस्कार योजनेअंतर्गत एकूण .... विविध वाङ्मय प्रकारातील पुस्तकांची पुरस्कारांची निवड करण्यात येते.

१) ४० २) २५ ३) ३५ ४) २०

3) Under Late Yashwantrao Chavan State Literary Awards Scheme, a total of .... books in various literary genres are selected for awards.

1) 40 2) 25 3) 35 4) 20

४) ''सामूहिक प्रोत्साहन योजना'' २०१३ अंतर्गत विशाल प्रकल्प गटात 'क' वर्गीकृत तालुक्यांकरिता कोणते निकष आहेत?

१) रु.१०० कोटी गुंतवणूक किंवा २५० व्यक्तींना रोजगार

२) रु.५०० कोटी गुंतवणूक किंवा १००० व्यक्तींना रोजगार

३) रु.७५० कोटी गुंतवणूक किंवा १५०० व्यक्तींना रोजगार

४) रु.३५० कोटी गुंतवणूक किंवा ५०० व्यक्तींना रोजगार

4) What are the criteria for taluks classified under "Collective Incentive Scheme" 2013 in Vishal Project Group?

1) Investment of Rs.100 crores or employment of 250 persons

2) Investment of Rs.500 crores or employment of 1000 persons

3) Investment of Rs.750 crores or employment of 1500 persons

4) Investment of Rs.350 crores or employment of 500 persons

५) ''अतिविशाल प्रकल्प'' हा संवर्ग कोणत्या प्रकल्प/योजने अंतर्गत येतो ?

१) जलसंपदा प्रकल्प २) जलयुक्त शिवार

३) सामूहिक प्रोत्साहन योजना ४) प्रधानमंत्री आवास योजना

5) Under which project/scheme comes the category "Major Project"?

1) Water Resources Project 2) Watershed Shiwar

3) Collective Incentive Scheme 4) Pradhan Mantri Awas Yojana

६) सामूहिक प्रोत्साहन योजना, २०१३ .... प्रशासकीय विभागामार्फत राबविण्यात येते.

१) सामाजिक न्याय विभाग २) महिला व बाल विकास विभाग

३) सार्वजनिक आरोग्य विभाग ४) उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग

6) Collective Incentive Scheme, 2013 .... is implemented through Administrative Department.

1) Department of Social Justice 2) Department of Women and Child Development

3) Department of Public Health 4) Department of Industries, Energy and Labour

७) सामूहिक प्रोत्साहन योजना २०१९ नुसार, पात्र सूक्ष्म, लघु व मध्यम निर्मिती उद्योगांना खालीलप्रमाणे लाभ देण्यात येतात.

a) भांडवली अनुदान b) व्याज अनुदान c) विद्युत शुल्क माफी d) मुद्रांक शुल्क माफी

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहेत ?

१) फक्त (a) २) फक्त (a), (b) ३) फक्त (b), (c), (d) ४) वरील सर्व

7) According to the package scheme of incentives 2019 the following benefits are given to eligible micro, small and medium manufacturing industries.

a) Capital subsidy b) Interest subsidy

c) Exemption from electricity duty d) Waiver of stamp duty

Which of the above given statement is/are correct?

1) Only (a) 2) Only (a), (b) 3) Only (b), (c), (d) 4) All of the above

८) खालीलपैकी कोणती/कोणत्या योजना खादी ग्रामोद्योग मंडळाशी संबंधित आहे ?
a) कारागीर रोजगार हमी योजना　　b) जिल्हा उद्योग केंद्र कर्ज योजना
c) सुधारित वीज भांडवल योजना　　d) सामूहिक प्रोत्साहन योजना–२०१९
पर्यायी उत्तरे :
१) (a) फक्त　२) (a), (b), (c)　३) (c) फक्त　४) वरील सर्व

8) Which of the following scheme/schemes are related with Khadi Village Industries Board?
a) Artisan Employment Guarantee Scheme　　b) DIC Loan Scheme
c) revised Seed Money Scheme　　d) Package Scheme of Incentive Scheme-2019
Answer options :
1) (a) only　2) (a), (b), (c)　3) (c) only　4) All of these

९) व्यवसायिक प्रशिक्षणाला प्रोत्साहन देण्यासाठी निधी देणारी संस्था कोणती ?
१) राष्ट्रीय कौशल विकास महामंडळ (एन. एस. डी. सी.)　२) सार्वजनिक खाजगी भागीदारी (भारतातील)
३) कौशल विकास मंत्रालय　४) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण – २०१९

9) Which is an institution to fund vocational training initiatives ?
(1) National Skill Development Corporation (NSDC)
(2) PPP in India
(3) Ministry of Skill Development
(4) National Education Policy — 2019

१०) जोड्या जुळवा :

स्तंभ – 'अ'	**स्तंभ – 'ब'**
a) निष्ठा	(l) कौशल्य विकासासाठी हुशार विद्यार्थी यांचा शोध घेणे.
b) दीक्षा	(m) अध्ययन व अध्यापनासाठीचा तंत्रज्ञानावर आधारित मंथन
c) ध्रुव	(n) शाळेच्या मुख्याध्यापकांच्या समग्र शैक्षणिक उन्नतीसाठीचा उपक्रम

पर्यायी उत्तरे :
१) (a)-(n), (b)-(m), (c)-(l)　२) (a)-(l), (b)-(m), (c)-(n)
३) (a)-(n), (b)-(l), (c)-(m)　४) (a)-(m), (b)-(l), (c)-(n)

10) Match the columns:

Group -A	**Group - B**
a) NISHTHA	(i) identify talented students to enrich their skills .
b) DIKSHA	(ii) technology enabled platform for teaching and learning
c) DHRUV	(ii) initiative for school heads for holistic advancement

Answer options :
1) (a)-(n), (b)-(m), (c)-(l)　2) (a)-(l), (b)-(m), (c)-(n)
3) (a)-(n), (b)-(l), (c)-(m)　4) (a)-(m), (b)-(l), (c)-(n)

११) खालीलपैकी कोणती मानव संसाधन विकासाची साधने आहेत ?
a) कौशल्यवाढ　b) संशोधन　c) तंत्रज्ञानाचा विकास　d) उद्योजकता विकास
e) कार्यक्षम मनुष्यबळ विकास
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त (a)　२) (a),(b) आणि (d)　३) (a),(b),(e) आणि (d)　४) वरीलपैकी सर्व

11) Which of the following are the means of Human Resource Development ?
(a) Skill Enhancement (b) Research
(c) Development of Technology (d) Entrepreneurship Development
(e) To develop efficient manpower
Answer Options :
(1) Only (a) (2) (a), (b) and (d) (3) (a), (b), (e) and (d) (4) All of the above

१२) खालीलपैकी कोणती संस्था उद्योग व्यवस्थापन क्षेत्रात प्रशिक्षण देण्याचे काम करते ?
a) भारतीय तंत्रज्ञान संस्था (IIT) b) राष्ट्रीय व्यावसायिक प्रशिक्षण मंडळ (NCTVT)
c) अखिल भारतीय तंत्रशिक्षण परिषद (AICTE) d) भारतीय व्यवस्थापन परिषद (IIM)
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त (b) २) फक्त (d) ३) (a) आणि (c) ४) वरीलपैकी नाही

12) Which of the following institutes provide training in the field of Industry Management ?
(a) Indian Institute of Technology (IIT)
(b) National Council for Training in Vocational Trade (NCTVT)
(c) All India Council for Technical Education (AICTE)
(d) Indian Institute of Management (IIM)
Answer Options :
(1) Only (b) (2) Only (d) (3) (a) and (c) (4) None of the above

१३) व्यवसायविषयक माहितीची आवश्यकता पुढील कोणत्या कारणामुळे असते ?
a) राज्य व केंद्र सरकारला लोकांना रोजगार पुरविण्यासाठी
b) शैक्षणिक संस्थाना व्यवसायभिमुख अभ्यासक्रम आखण्यासाठी
c) विद्यार्थ्यांना योग्य अशा व्यवसायात प्रवेश करण्यासाठी
d) विद्यार्थ्यांना विविध नोकऱ्यासंबंधी माहिती मिळण्यासाठी
पर्यायी उत्तरे :
१) (a),(b) व (c) २) (a),(b) व (d) ३) (b),(c) व (d) ४) (a),(c) व (d)

13) Occupational information is needed :
(a) To provide employment to people by State and Central Government.
(b) To plan the oriented occupational curriculum for educational institutes.
(c) For the entry of students in proper occupation.
(d) To provide the information for students regarding different jobs.
Anawer Options :
(1) (a), (b) and (c) (2) (a), (b) and (d) (3) (b), (c) and (d) (4) (a), (e) and (d)

१४) खालीलपैकी कोणती योजना राष्ट्रीय कौशल्य विकास मंडळा मार्फत राबविली जात नाही ?
१) रोजगार मेला २) उडान
३) प्रधानमंत्री कौशल्य विकास योजना ४) कारागीर प्रशिक्षण योजना

14) Of the following which is not a scheme through NSDC ?
(1) RozgarMela (2) Udaaa
(3) Pradhan Mantri Kaushal Vikas Yojana (4) Craftsmen Training Scheme

१५) अँप्रेटिसशिप शिक्षण हा उद्योग किंवा आस्थापनेमधील प्रशिक्षणाचा अभ्यासक्रम आहे. अँप्रेटिसशिप शिकाऊ उमेदवार अधिनियम यामध्ये कोणत्या बाबीचा समावेश असतो ?

१) मूलभूत प्रशिक्षण घटक | २) ऑन–द–जॉब ट्रेनिंग (OJT)
३) कामाच्या ठिकाणी प्रत्यक्ष प्रशिक्षण | ४) वरील सर्व

15) Apprenticeship training ia a course of training in an industry or establishment under a contract of Apprenticeship Act which consists of

(1) Basic training component | (2) On-the-job training (OUT)
(3) Practical training at workplace | (4) All of the above

Study CIRCLE

(७) शिक्षण, आरोग्य, कृषी, गृहनिर्माण क्षेत्राचा विकास

१) शिक्षण क्षेत्रातील उपक्रम, योजना
२) आरोग्य क्षेत्रातील उपक्रम, योजना
३) कृषी व ग्रामीण विकास योजना, कार्यक्रम
४) अन्नसुरक्षा आणि विकास
५) गृहनिर्माणविषयक योजना, कार्यक्रम

१) शिक्षण क्षेत्रातील उपक्रम, योजना

१) सर्व शिक्षा अभियान कधी सुरू करण्यात आले?
१) २००२-०३ २) २००४-०५ ३) २०००-२००१ ४) २००३-२००४

1) When was Sarva Shiksha Abhiyan launched?
1) 2002-03 2) 2004-05 3) 2000-2001 4) 2003-2004

२) राष्ट्रीय प्रौढ शिक्षण परिषदेची स्थापना कोणत्या पंचवार्षिक योजनेत केली ?
१) पहिल्या २) चवथ्या ३) पाचव्या ४) सहाव्या

2) In which Five Year Plan was the National Adult Education Council established ?
(l) First (2) Fourth (3) Fifth (4) Sixth

३) ''सर्व सुधारणांचा आधार शैक्षणिक व प्राथमिक शिक्षणातील सुधारणा आहे, असे कोणताही उत्साही सुधारक निश्चितपणे म्हणेल याबद्दल वाद असावयाचे कारण नाही. पण वारली सारख्या आदिमांच्या बाबतीत प्रश्न त्या आधी सोडविला पाहिजे. भुकेची नैसर्गिक गरज भागविली पाहिजे. ज्या लोकांना दोन वेळेला पोटभर भाकरी मिळत नाही. त्यांच्या विषयी साक्षरता हा अवास्तव विषय होईल.'' या आदिवासींच्या मागासलेपणाच्या आर्थिक समस्येवर असे भाष्य कोणी केले ?
१) महात्मा गांधी २) वीर सावरकर ३) के. जे. सावे ४) पंडित नेहरू

3) "There is no reason to dispute that any ardent reformer will surely say that the basis of all reform is the reform of education and primary education. But in the case of primitives like Warli the question must be settled before that. The natural need for hunger should be satisfied. People who do not get enough bread for two meals. Literacy about them will be a nonsensical subject." Who commented on the economic problem of the backwardness of these tribals?
1) Mahatma Gandhi 2) Veer Savarkar 3) K. J. Save 4) Pandit Nehru

४) जगामध्ये मुक्त विद्यापीठाची स्थापना सर्वप्रथम कोणत्या देशात झाली ?
१) यु. एस. ए. २) यु. के. ३) भारत ४) ऑस्ट्रेलिया

4) In which country was the first Open University in the world established ?
(1) USA (2) UK (3) India (4) Australia

५) तामिळनाडूमध्ये ए.बी.एल., कर्नाटकामध्ये नल्ली कली, गुजरातमध्ये प्रज्ञा ही योजना ...... शिक्षकांसाठी 'विशिष्ट शिक्षक प्रशिक्षण' मॉड्यूल विकसित करण्यासाठी केलेल्या आहेत.
a) वर्ग १ ली व वर्ग २ री च्या विद्यार्थ्यांना अध्यापन करणाऱ्या शिक्षकांसाठी.
b) वर्ग ३ री व वर्ग ४ थी च्या विद्यार्थ्यांना अध्यापन करणाऱ्या शिक्षकांसाठी.
c) वर्ग ५ वी व वर्ग ६ वी च्या विद्यार्थ्यांना अध्यापन करणाऱ्या शिक्षकांसाठी.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त (a) २) फक्त (b) ३) (a) व (b) दोन्ही ४) वरीलपैकी सर्व

5) Under ABL in Tamil Nadu, Nali Kali in Karnataka, Pragya in Gujarat, steps have been taken to develop 'specific teacher training' modules for teachers

a) teaching students in classes 1 and 2.

b) teaching students in classes 3 and 4.

c) teaching students in classes 5 and 6.

Answer Options :

1) Only (a) 2) Only (b) 3) Both (a) and (b) 4) All of the above

६) नोव्हेंबर २००० मध्ये सुरु केलेल्या सर्व शिक्षा अभियानाची ही उद्दिष्ट्ये होती.

a) शालेय शिक्षण व्यवस्थेत सुधारणा

b) प्राथमिक शिक्षणाचा दर्जा उंचावणे.

c) शाळा आवारात माध्यान्ह भोजन पुरविणे

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त (a) बरोबर आहे २) (a) आणि (b) बरोबर आहे

३) (a) आणि (c) बरोबर आहे ४) (b) आणि (c) बरोबर आहे

6) Sarva Shiksha Abhiyan (SSA) launched in November 2000 aimed at :

a) Improved performance of school sysyem

b) Imparting quality in elementary education

c) Providing mid-day meal at school premises

Answer options :

1) Only (a) is correct 2) (a) and (b) are correct

3) (a) and (c) are correct 4) (b) and (c) are correct

७) विद्यापीठ अनुदान आयोगाने सेवांतर्गत महाविद्यालयीन शिक्षकांच्या गुणवत्तावाढीसाठी .... सुरु केले आहेत.

१) परीक्षा

२) प्रादेशिक शिक्षण महाविद्यालये

३) केंद्रीय विद्यापीठे

४) ॲकेडॅमिक स्टाफ कॉलेजेस/मानवी विकास संसाधन केंद्रे (HRDC)

7) UGC has started .... for enharieement of quality of in-service collegeteachers

(1) NETexams

(2) Regional colleges

(3) Central universities

(4) Academic staff collegea/Human Resource Development Centres (HRDC)

८) सातत्यपूर्ण सर्वंकष मूल्यमापनाचे उद्दिष्ट काय आहे/आहेत?

a) वर्तन निष्पत्ती

b) विद्यार्थ्यांच्या व्यापक अध्ययन प्रक्रियेचे सातत्यपूर्ण मूल्यमापन

c) विद्यार्थ्यांमध्ये नैतिक व आध्यात्मिक मूल्ये बिंबविणे.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त (a) २) (a) आणि (b) दोन्ही ३) (b) आणि (c) दोन्ही ४) वरील सर्व

8) What is/are the objectives of Continuous Comprehensive Evaluation ?
a) Behavioural outcomes
b) Continuity in Evaluation and Assessment of Broad Based Learning of students
c) Inculcate the moral and spiritual values in students
Answer Options :
1) Only (a) 2) Both (a) and (b) 3) Both (b) and (c) 4) All of the above

९) अयोग्य कथन ओळखा –
a) माध्यमिक शिक्षणाची गुणवत्ता सुधारणे व प्रवेश वाढविणे या उद्देशाने २००९ मध्ये राष्ट्रीय माध्यमिक शिक्षा अभियान सुरू करण्यात आले.
b) शाळा सिद्धी – शाळेची मानके आणि मूल्यमापन आराखडा आणि त्याचे वेब पोर्टल २०१५ मध्ये सुरू करण्यात आले.
c) ऑगस्ट, २०१६ मध्ये १०९९ केंद्रीय विद्यालयांना कक्षेत घेण्यासाठी 'शाळा दर्पण' प्रकल्प सुरू करण्यात आला.
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त (a) २) फक्त (b) ३) फक्त (c) ४) यापैकी नाही

9) Select the incorrect statement —
a) Rashtriya Madhyamik Shiksha Abhiyan was launched in 2009 with the objective to enhance access to secondary education and improve its quality.
b) Shala Siddhi — School standards and evaluation framework and its web portal was launched in 2015.
c) 'Shala Darpan' project to cover all the 1099 Kendriya Vidyalayas was launched in August, 2016.
Answer Options :
1) Only (a) 2) Only (b) 3) Only (c) 4) None of the above

१०) 'सर्व शिक्षा अभियानाबाबत' खालीलपैकी कोणते विधान चुकीचे आहे?
a) पंतप्रधान अटल बिहारी वाजपेयी या अभियानाचे संस्थापक आहेत.
b) 'सर्वांसाठी शिक्षण' हे या अभियानाचे बोधवाक्य आहे.
c) उच्च शिक्षणाचे सार्वत्रिकीकरण हे याचे उद्दिष्ट आहे.
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त (a) २) फक्त (b) ३) फक्त (c) ४) यापैकी एकही नाही

10) Which one of the following statement about the 'Sarva Shiksha Abhiyan' is incorrect ?
a) Prime Minister Atal Bihari Vajpayee is the founder of this abhiyan.
b) 'Education For All' is the motto of this abhiyan.
c) Universalisation of Higher Education is an aim of this abhiyan.
Answer Options :
1) Only (a) 2) Only (b) 3) Only (c) 4) None of the above

११) खालील कथने लक्षात घ्या आणि अयोग्य कथन ओळखा :
a) राज्य सरकार आणि स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या भागीदारीमध्ये सर्व शिक्षा अभियान २००१–२००२ मध्ये सुरू करण्यात आले.
b) सर्व शिक्षा अभियानामध्ये लोक जुंबिश व ऑपरेशन ब्लॅकबोर्ड कार्यक्रम समाविष्ट केलेला नाही.
c) एन.पी.ई.जी.ई.एल. व कस्तुरबा गांधी कार्यक्रम हे सर्व शिक्षा अभियानमध्ये समाविष्ट करण्यात आले.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त (a) २) फक्त (b) ३) फक्त (c) ४) यापैकी नाही

11) Consider the following statements and select the incorrect statement :

a) Sarva Shiksha Abhiyan has been launched in 2001 — 2002 in partnership with the State Governments and Local Self-Governments.

b) Sarva Shiksha Abhiyan does not cover the Lok Jumbish and Operation Blackboard Programme.

c) Sarva Shiksha Abhiyan eovere NPEGEL and Kasturba Gandhi Programme.

Answer Options :

1) Only (a) 2) Only (b) 3) Only (c) 4) None of the above

२) आरोग्य क्षेत्रातील उपक्रम, योजना

१) राष्ट्रीय आरोग्य अभियान कधीपासून राबविण्यात येत आहे?

१) १० – ४ – २००६ २) १० – ४ – २००५ ३) १२ – ४ – २००६ ४) १२ – ४ – २००५

1) Since when the National Health Mission is being implemented?

1) 10 - 4 - 2006 2) 10 - 4 - 2005 3) 12 - 4 - 2006 4) 12 - 4 - 2005

२) प्रधानमंत्री जनआरोग्य योजनेंतर्गत किती विमा संरक्षण दिले जाते ?

१) प्रति कुटुंब प्रति वर्ष रु.१,५०,००० २) प्रति कुटुंब प्रति वर्ष रु.३,००,०००

३) प्रति कुटुंब प्रति वर्ष रु.५,००,००० ४) प्रति कुटुंब प्रति वर्ष रु.२,५०,०००

2) How much insurance cover is provided under Pradhan Mantri Jan Arogya Yojana?

1) Rs.1,50,000 per year per family 2) Rs.3,00,000 per year per family

3) Rs.5,00,000 per year per family 4) Rs.2,50,000 per year per family

३) महात्मा फुले जन आरोग्य योजनेत धोरण वर्षात प्रति कुटुंब किती प्रतीपूर्ती अनुज्ञेय केली जाते ?

१) रु.२,००,००० २) रु.२,५०,००० ३) रु.१,००,००० ४) रु.३,००,०००

3) In Mahatma Phule Jan Arogya Yojana, how much reimbursement is permissible per family during the policy year?

1) Rs.2,00,000 2) Rs.2,50,000 3) Rs.1,00,000 4) Rs.3,00,000

३) कृषी व ग्रामीण विकास योजना, कार्यक्रम

१) दीनदयाल अंत्योदय योजना – राष्ट्रीय ग्रामीण जीवनोन्नती अभियानांतर्गत केंद्र व राज्याचा खर्चाचा वाटा किती ?

१) ७५ : २५ २) ६० : ४० ३) ८० : २० ४) ७० : ३०

1) What is the cost share of center and state under Deendayal Antyodaya Yojana - National Rural Development Mission?

1) 75 : 25 2) 60 : 40 3) 80 : 20 4) 70 : 30

२) आदर्शगांव संकल्प व प्रकल्प योजना कोणत्या प्रशासकीय विभागांतर्गत राबविण्यात येते ?
१) ग्राम विकास विभाग
२) आदिवासी विकास विभाग
३) मृद व जलसंधारण विभाग
४) जलसंपदा विभाग

2) Adarshgaon Resolution and Project Plan is implemented under which administrative department?
1) Village Development Department
2) Tribal Development Department
3) Soil and Water Conservation Department
4) Water Resources Department

३) शरद पवार ग्राम समृद्धी योजने अंतर्गत खालीलपैकी कोणत्या कामांना प्राधान्य देण्यात येते ?
a) गाय व म्हैस यांच्याकरिता पक्का गोठा बांधणे.
b) शेळीपालन शेड बांधणे
c) कुक्कुटपालन शेड बांधणे
d) नाडेप कंपोस्टिंग

पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त (a) २) (b) आणि (c) ३) वरीलपैकी नाही ४) वरीलपैकी सर्व

3) Which of the following works was given priority under Sharad Pawar Gram Samrudhi Yojana ?
(a) Construction of permanent shed for cows and buffaloes
(b) Construction of goat rearing sheds
(c) Construction of poultry sheds
(d) Nadep composting

Answer Options :
(l) Only (a) (2) (b) and (c) (3) None of the above 4) All of the above

४) केंद्र सरकारने पीएमजीएसवाय ३ कार्यक्रम मंजूर केला यामध्ये ग्रामीण भाग कशाने जोडला जाणार आहे ?
a) आंतरराष्ट्रीय विमानतळे
b) ग्रामीण कृषी बाजार
c) उच्च माध्यमिक शाळा
d) रुग्णालये

पर्यायी उत्तरे :
१) (a) आणि (b) २) (a),(b) आणि (c) ३) (b),(c) आणि (d) ४) सर्व पर्याय बरोबर आहेत

4) The Central Government has sanctioned PMGSY 3 programmes in rural areas. What is it that is going to be corrected ?
(a) International Airports
(b) Rural Agriculture Markets
(c) Higher Secondary Schools
(d) Hospitals

Answer Options :
(1) (a) and (b) (2) (a), (b) and (c) (3) (b), (c) and (d) (4) All options area correct

५) ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान अर्थात 'उमेद' अभियानाची मुख्य कार्ये कोणती ?
a) गरिबी निर्मूलनाचा समग्र विचार
b) समुदाय विकास
c) शाश्वत उपजीविका निर्माण करणे
d) बचत गटाद्वारे स्त्रियांचे संघटन

पर्यायी उत्तरे :
१) (a) फक्त (b) २) (b) आणि (c) ३) फक्त (a) ४) (a), (b), (c) आणि (d)

5) What are the specific functions of Gramin Jivanonnati Abiyan - 'UMED' ?
(a) Holistic view of poverty eradication
(b) Community development
(c) Create sustainable livelihood
(d) Organisation of women through self-help groups

Answer Options :

(l) (a) and (b) (2) (b) and (c) (3) Only (a) (4) (a), (b), (c) and (d)

६) एकात्मिक ग्रामीण विकास कार्यक्रमाची कोणती वैशिष्ट्ये होती ?

a) समन्वयात्मक विकास
b) अनेक बाबींचे एकात्मीकरण
c) अनुदानासह कर्ज
d) रोजगाराची हमी

पर्यायी उत्तरे :

१) (a) आणि (b) २) (b) आणि (c) ३)(a),(b) आणि (c) ४) यापैकी नाही

6) What were the features of Integrated Rural Development Programme ?

(a) Coordinating development
(b) Integration of many thinga
(c) Loan with grantG
(d) Guarantee of employment

Answer Options :

(l) (a) and (b) (2) (b)alld (c) (3) (a), (b) and (c) (4) None of the above

७) खालीलपैकी कोणती विधाने ''दीनदयाल उपाध्याय ग्राम ज्योती योजना' करिता बरोबर आहेत ?

a) ग्रामीण भारताला विद्युत जोडणी पुरवणे.
b) ही योजना १०० टक्के केंद्र सरकारकडून पुरस्कृत आहे.
c) ही योजना २५ टक्के राज्य सरकारने व ७५ टक्के केंद्रसरकारने पुरस्कृत केली आहे.
d) ही योजना फक्त दारिद्य रेषेखालील कुटुंबासाठी आहे.

पर्यायी उत्तरे :

१) (a) आणि (c) विधाने बरोबर आहेत.
२) (b) आणि (d) विधाने बरोबर आहेत.
३) (a) आणि (b) विधाने बरोबर आहेत.
४) (a), (d) आणि (c) विधाने बरोबर आहेत.

7) Which of the following statements are correct for been Dayal Upadhyaya Gram Jyoti Yojana' ?

(a) To provide power connection to rural India.
(b) This Yojana is sponsored 100 percent by the Central Government.
(c) This Yojana is sponsored 25 percent by State Governments and 75 percent by the Central Government.
(d) This Yojana is only for BPL (Below Poverty Line) families.

Answer Options :

(1) Statements (a) and (c) are correct
(2) Statements (b) and (d) are correct
(3) Statements (a) and (b) are correct
(4) Statements (a), (d) and (c) are correct

८) महाराष्ट्र राज्य कृषी व्यवसाय व ग्रामीण परिवर्तन प्रकल्प (SMART) कोणत्या प्रशासकीय विभागांमार्फत राबविण्यात येतो ?

१) कृषी, पदुम विभाग, ग्राम विकास विभाग व आदिवासी विभाग
२) कृषी, पदुम विभाग, ग्राम विकास विभगा व उद्योग उर्जा विभाग
३) कृषी, पदुम विभाग, ग्राम विकास विभाग, सहकार व पणन विभाग
४) यापैकी नाही

8) Maharashtra State Agribusiness and Rural Transformation Project (Dachathadh) is implemented through which administrative departments?

1) Agriculture, Padum Department, Village Development Department and Tribal Department
2) Agriculture, Padum Department, Village Development Department and Industry Power Department

3) Agriculture, Padum Department, Village Development Department, Cooperation and Marketing Department
4) None of these

९) PMKSY अंतर्गत सूक्ष्म-सिंचन योजनेसाठी लाभार्थ्यांना उपलब्ध असलेल्या सहाय्याच्या नमुना बाबतीत खालीलपैकी कोणते बरोबर आहे?
१) लहान आणि अत्यल्प भूधारक शेतकऱ्यांसाठी ६०% आणि इतर शेतकऱ्यांसाठी ४०%.
२) ७५% लहान आणि सीमांत शेतकऱ्यांसाठी आणि ५५% इतर शेतकऱ्यांसाठी.
३) लहान आणि अत्यल्प भूधारक शेतकऱ्यांसाठी ५५% आणि इतर शेतकऱ्यांसाठी ४५%.
४) सर्व शेतकऱ्यांसाठी ५०%.

9) Which of the following is correct in case of pattern of assistance available to the beneficiary for micro-irrigation scheme under PMKSY ?
1) 60% for small and marginal farmers and 40% for other farmers.
2) 75% for small and marginal farmers and 55% for other farmers.
3) 55% for small and marginal farmers and 45% for other farmers.
4) 50% for all farmers.

१०) प्रधानमंत्री कृषी सिंचाई योजनेच्या (PMKSY) अनेक व्यापक उद्दिष्टांपैकी खालील गोष्टी आहेत :
अ) क्षेत्रीय स्तरावर सिंचनातील गुंतवणुकीचे अभिसरण साध्य करणे.
ब) शेतात पाण्याचा भौतिक प्रवेश वाढवा आणि खात्रीशीर सिंचनाखाली लागवडीयोग्य क्षेत्र वाढवा (हर खेत को पानी).
क) अचूक सिंचन आणि इतर पाणी-बचत तंत्रज्ञानाचा अवलंब वाढवा (प्रति-थेंब अधिक पीक)
ड) प्रत्येक ग्रामीण कुटुंबाला फंक्शनल हाउसहोल्ड टॅप कनेक्शन (FHTC) प्रदान करण्यासाठी
वरीलपैकी कोणती विधाने बरोबर/आहेत?
१) अ आणि ब फक्त २) अ, ब आणि क फक्त ३) अ, ब आणि ड फक्त ४) वरील सर्व

10) Following are among the several broad objectives of Pradhan Mantri Krishi Sinchayee Yojana (PMKSY) :
a) Achieve convergence of investments in irrigation at the field level.
b) Enhance the physical access of water on the'farm and expand cultivable area under assured irrigation (Har khet ko pani).
c) Enhance the adoption of precision irrigation and other water-saving technologies (More crop per-drop).
d) To provide Functional Household Tap Connection (FHTC) to every rural household
Which of the above statements is/are correct ?
1) a and b only 2) a, b and c only 3) a, b and d only 4) All of the above

११) GoM ने PMFBY योजनेच्या अंमलबजावणीसाठी खरीप २०२२ हंगामात पीक विमा दृष्टिकोनाचे कप आणि कॅप मॉडेल स्वीकारले आहे.
या संदर्भात, खालीलपैकी कोणती विधाने चुकीची आहेत/आहेत.
अ) राज्य सरकार अधिसूचित क्लस्टरमध्ये ११०% नुकसान प्रमाणापेक्षा जास्त दाव्यांची भरपाई करेल.
ब) जेव्हा अधिसूचित क्लस्टर नुकसान प्रमाण ८०% च्या बरोबरीचे असते; विमा कंपनी २०% प्रीमियम राखून ठेवते आणि सर्व दावे भरते.
क) कप आणि कॅप पध्दतीच्या अंमलबजावणीमुळे पीएमएफबीवाय अंमलबजावणीच्या पूर्वीच्या पध्दतीच्या तुलनेत पीक कापणीच्या चांगल्या वर्षांमध्ये खाजगी विमा कंपनीचा नफा कमी होऊ शकतो.

ड) शेतकऱ्यांचे प्रीमियम दर कप आणि कॅप मॉडेल मध्ये गेल्या वर्षीच्या प्रीमियम दरांपेक्षा वाढले आहेत.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त अ आणि ब   २) अ, ब, क आणि ड   ३) ब फक्त   ४) ड फक्त

11) The GoM has adopted "Cup and Cap Model" of crop insurance approach in Kharif 2022 season in implementation of PMFBY scheme.

With respect to this, which of the following statements is/are incorrect.

a) The State Government will pay claims in excess of a 110% loss ratio within a notified cluster.

b) When the notified cluster loss ratio is equal to 80%; the insurance company retains 20% of the premium and pays all the claims.

c) Implementation of Cup and Cap approach could reduce private insurance company profits in good years of crop harvest as compared, to earlier PMFBY implementation approach.

d) Farmers' premium rates are increased in "Cup and Cap Model" over last year's premium rates.

Answer options :

1) a and b only   (2) a, b, c and d   3) b only   4) d only

१२) जमीनदाराचे हितसंबंध जपण्यासाठी एखादे कूळ कोणत्याही वेळी कोणत्याही जमिनीच्या संदर्भात भाडेकरार संपुष्टात आणू शकतो का?

अ) होय, तो तसे करू शकतो   ब) नाही, तो तसे करू शकत नाही

क) अशी कोणतीही तरतूद नाही   ड) ती बेकायदेशीर असेल

वरीलपैकी कोणती विधाने बरोबर आहेत/आहेत?

१) अ फक्त   २) ब फक्त   ३) क आणि ड फक्त   ४) ड फक्त

12) Can a tenant terminate the tenancy in respect of any land at any time by surrendering his interest therein in favour of the landlord ?

a) Yes, he can do so   b) No, he cannot do-so

c) There is no such provision   d) It will be illegal

Which of the statements given above is/are correct ?

1) a only   2) b only   3) c and d only   4) d only

४) अन्नसुरक्षा आणि विकास

१) राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा कायदा दि. .... पासून संपूर्ण देशभरात लागू करण्यात आला आहे.

१) २ फेब्रुवारी २००६   २) २३ जानेवारी २०१८   ३) १ एप्रिल २०१६   ४) १ नोव्हेंबर २०१६

1) National Food Security Act dt. It has been implemented across the country from ....

1) 2 February 2006   2) 23 January 2018   3) 1 April 2016   4) 1 November 2016

२) राष्ट्रीय अन्नसुरक्षा कायद्याअंतर्गत अंत्योदय कुटुंबासाठी दरमहा किती लाभ दिला जातो ?

१) ३५ कि.ग्रॅ. अन्न प्रति कुटुंब प्रतिमाह   २) २५ कि.ग्रॅ. अन्न प्रति कुटुंब प्रतिमाह

३) १५ कि.ग्रॅ. अन्न प्रति कुटुंब प्रतिमाह   ४) २० कि.ग्रॅ. अन्न प्रति कुटुंब प्रतिमाह

2) How much monthly benefit is given to Antyodaya family under National Food Security Act?

1) 35 kg. Food per family per month   2) 25 kg. of food per family per month

3) 15 kg. of food per family per month   4) 20 kg. of food per family per month

३) भारतीय अन्न सुरक्षा आणि मानक प्राधिकरणाची स्थापना खालीलपैकी कोणत्या कायद्याने केली गेली आहे?
अ) अन्न भेसळ प्रतिबंधक कायदा, १९५४ ब) अन्न उत्पादन आदेश, १९५६
क) कृषी उत्पन्न बाजार कायदा, १९७२ ड) अन्न सुरक्षा आणि मानक कायदा, २००६
वरीलपैकी कोणते पर्याय योग्य आहेत/आहेत?
१) अ आणि ब फक्त २) ब आणि क फक्त ३) ब फक्त ४) फक्त ड

3) Food Safety and Standards Authority of India is established by which of the following Act ?
a) The Prevention of Food Adulteration Act, 1954
b) Food Production Order, 1956
c) The Agricultural Produce Markets Act, 1972
d) The Food Safety and Standards Act, 2006
Which of the options given above is/are correct ?
1) a and b only 2) b and c only 3) b only 4) d only

४) 'जागतिक अन्न सुरक्षा निर्देशांक – २०२१' बाबत खालील विधानांचा विचार करा.
अ) हा अहवाल लंडन स्थित ''इकॉनॉमिस्ट ईम्पॅक्ट'' या संस्थेने तयार केला होता.
ब) या अहवालात ११३ देशांच्या यादीत भारत ५७.२ गुणांसह ७१ व्या स्थानावर होता.
क) या यादीत पाकिस्तान ७७ व्या नव्हे तर ७८ व्या स्थानावर होता.
ड) जागतिक क्रमवारीत आयर्लंड हा देश प्रथम स्थानावर होता.
पर्यायी उत्तरे :
१) 'अ' आणि 'ब' विधाने बरोबर आहेत. २) 'अ', 'ब' आणि 'क' विधाने बरोबर आहेत.
३) 'अ', 'ब' आणि 'ड' विधाने बरोबर आहेत. ४) वरील सर्व विधाने बरोबर आहेत.

4) Consider the statement regarding Global Food Security Index - 2021.
A) This report was prepared by London based organisation "Economist Impact."
B) In this report India was at 71st position with 57.2 score, among the list of 113 countries.
C) In this list Pakistan was not on the 77th but 78th position.
D) Ireland was on the first position among the global ranking.
Answer Options :
1) Statements 'A' and 'B' are correct 2) Statements 'A', 'B' and 'C' are correct
3) Statements 'A', 'B' and 'D' are correct 4) All Statements are correct

५) खालीलपैकी कोणते धोरण अन्न सुरक्षेचा भाग आहे ?
a) सार्वजनिक वितरण व्यवस्था सशक्त करणे.
b) पोषणविषयक उद्दिष्टे निश्चित करणे.
c) अन्नधान्याच्या किमान आधारभूत किंमती निश्चित करणे.
d) देशांतर्गत उत्पादन अधिकाधिक वाढवण्यास प्राधान्य देणे.
वरीलपैकी योग्य पर्याय निवडा :
१) (a) आणि (b) २) (a) आणि (d) ३) फक्त (c) ४) वरील सर्व

5) Which of the following policy is a part of food security ?
a) strengthening public distribution system.
b) to set nutrition related objectives.
c) to decide minimum support prices for food grains.
d) to promote domestic production.

Choose correct options :

1) (a) and (b) 2) (a) and (d) 3) Only (c) 4) All above

६) खालीलपैकी कोणते अन्न धोरण भारताच्या स्वातंत्र्यापूर्वी हाती घेण्यात आले होते ?

१) पी.एल.–४८० करार २) एकात्मिक अन्न धोरण

३) अधिक पिकवा अन्न अभियान ४) अन्नधान्य चौकशी समितीची नियुक्ती

6) Which of the following food policy was undertaken before the independence of India ?

1) PL-480 Agreement
2) Integrated Food Policy
3) Grow More Food Campaign
4) Appointment of Foodgrains Enquiry Committee

७) भारत सरकारने १ जून, १९९७ पासून लक्ष्याधारित सार्वजनिक वितरण व्यवस्था अंमलात आणली. याचे स्वरूप पुढील प्रमाणे आहे :

a) लक्ष्याधारित व्यवस्था b) दुहेरी किंमत c) केंद्र व राज्याचे नियंत्रण d) एकेरी किंमत

पर्यायी उत्तरे :

१) (a) २) (a) आणि (d) ३) (a), (b) आणि (d) ४) (a), (b) आणि (c)

7) The Government of India implemented a targeted public distribution system from 1st June, 1997. Its format is as follows :

(a) Targeted system (b) Double price
(c) Control of Centre and State (d) Single price

Answer Options :

(1) (a) (2) (a) and (d) (3) (a), (b) and (d) (4) (a), (b) and (c)

<u>५) गृहनिर्माणविषयक योजना, कार्यक्रम</u>

१) .... या दिवशी झोपडपट्टी मुक्त भारतासाठी भारताच्या राष्ट्रपतींनी ''राजीव आवास योजना'' सुरू केली.

१) २६ जानेवारी, २०१६ २) १५ ऑगस्ट, २०१३ ३) ४ जून, २००९ ४) ३० जानेवारी, २००९

1) The President of India introduced the "Rajiv Aawas Yojana" on , for slum free India.

(1) 26th January, 2015 (2) 15th August, 2013
(3) 4th June, 2009 *(4) 30 January, 2009*

२) राज्याचे ऊर्जा संवर्धन धोरणांतर्गत दरवर्षी .... ला ''ऊर्जा संवर्धन दिवस'' म्हणून साजरा करण्यात येतो.

१) १५ जानेवारी २) १० डिसेंबर ३) २७ डिसेंबर ४) १४ डिसेंबर

2) Every year .... is observed as "Energy Conservation Day" under the energy conservation policy of the state.

1) 15 January 2) 10 December 3) 27 December 4) 14 December

३) केंद्र शासनाच्या सूचनेनुसार ''अमृत अभियान'' राज्यातील .... शहरांमध्ये राबविण्यात येणार आहे.

१) ५० २) ४५ ३) ४३ ४) ४२

3) kendra sasanacya sucanenusara "amr?ta abhiyana" rajyatila............... Saharammadhye rabavi?yata ye?ara ahe.

1) 50 2) 45 3) 43 4) 42

४) प्रधानमंत्री आवास योजनेंतर्गत सपाट प्रदेशासाठी किती अर्थसहाय्य दिले जाते ?
१) रु.१,००,००० २) रु.१,५०,००० ३) रु.१,२०,००० ४) रु.१,२५,०००

4) Under Pradhan Mantri Awas Yojana, how much financial support is provided for flat areas?
1) Rs.1,00,000 2) Rs.1,50,000 3) Rs.1,20,000 4) Rs.1,25,000

५) प्रधान मंत्री आवास योजना (नागरी) (PMAY-U) अंतर्गत १८ जानेवारी, २०२१ पर्यंत.......... घरे मंजूर करण्यात आली होती.
१) ६८.१ लाख २) १२८.८ लाख ३) १६५.८ लाख ४) १०९.२ लाख

5) Under Pradhan Mantri Awas Yojana (Urban) (PMAY-U), as on 18th January, 2021 .... houses have been sanctioned.
(1) 68-1 Lakhs (2) 128 8 Lakhs (3) 165-8 LakhS (4) 109 2 Lakhs

६) खालीलपैकी कोणत्या नगरपालिकेला स्वच्छ सर्वेक्षण वर्ष २०२१ चा प्रथम क्रमांक प्राप्त झाला?
१) विटा २) लोणावळा ३) सासवड ४) अकोला

6) Which of the following Nagar Palika bagged the 1°* prize in the Cleanliness Survey, 2021? :
l) Vita 2) Lonavala 3) Saswad 4) Akola

७) ''मोफत पाणी योजना सुरू करणारे पहिले राज्य, भारतातले पहिले रेबीज मुक्त राज्य, येथील खोला मिर्चीला 'जीआाय नामांकन' प्राप्त झाले आहे.'' हे वर्णन खालीलपैकी कोणत्या राज्याशी संबंधित आहे ?
१) महाराष्ट्र २) गोवा ३) केरळ ४) दिल्ली

7) "First state to start free water scheme, first rabies free state in India, Khola Mirchi here has received ??GI nomination" This description relates to which of the following states?
1) Maharashtra 2) Goa 3) Kerala 4) Delhi

८) खालीलपैकी कोणत्या योजने अंतर्गत महाराष्ट्र शासनाने ग्रामीण भागात इ स. २०२४ पर्यंत 'हर घर, नळ से जल' पाणीपुरवठा करण्याचे उद्दिष्ट ठरविण्यात आले होते ?
a) अटल भूजल योजना b) जल जीवन मिशन
c) मुख्यमंत्री पाणीपुरवठा योजना d) ग्रामीण भूजल मिशन

पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त (a) २) फक्त (b) ३) (a) आणि (b) ४) वरीलपैकी नाही

8) Under which of the following schemes had the Government of Maharashtra set a target to supply water to Tlar Ghar, Nal se Jal' inrural areas by 2024 ?
(a) Atal Bhujal Yojana (b) Jal Jivan Mission
(c) Mukhyamantri Panipurwatha Yojana (d) Gramin Bhujal Mission

Answer Options :
(1) Only (a) (2) Only (b) (3) (a) and (b) (4) None of the above

९) यशवंतराव चव्हाण मुक्त वसाहत योजना खालीलपैकी कोणत्या सामाजिक प्रवर्गाशी संबंधित आहे ?
a) अनुसूचित जाती b) अनुसूचित जमाती
c) भटक्या जमाती व विमुक्त जाती d) इतर मागास वर्गीय जाती

पर्यायी उत्तरे :
१) (a) आणि (d) २) (a) फक्त (b) ३) (a),(b) आणि (d) ४) फक्त (c)

9) Which of the following social categories is associated with Yashwantrao Chavan Mukt Vasahat Yojana ?

(a) Scheduled Castes
(b) Scheduled Tribes
(c) Nomadic Tribes and De-notified tribes
(d) Other Backward Clans Castes

Answer Options :

(1) (a) and (d) (2) (a) and (b) (3) (a), (b) and (d) (4) Only (c)

(८) महागाई – कारणे, परिणाम, नियंत्रण, उपाय, समग्रलक्षी अर्थशास्त्र

१) वस्तूची किमत व बाजारपेठ
२) महागाई – प्रकार, कारणे, परिणाम
३) महागाई – नियंत्रण, उपाय
४) समग्रलक्षी अर्थशास्त्र – पैसा व चलनपुरवठा

१) वस्तूची किमत व बाजारपेठ

१) ब्रिटिश अर्थशास्त्रज्ञ .... यांच्या मते पैशाचा लवचीक पुरवठा हेच व्यापारचक्राचे प्रमुख कारण आहे.
१) केन्स २) मार्शल ३) पिगू ४) हॉट्रे

1) According to the opinion of ...... the British economist, elasticity of money supply is the main reason for the trade cycle.
1) Keynes 2) Marshall 3) Pigou 4) Hawvtrey

२) जेव्हा इनपुट आणि इनपुट सेवांची किंमत स्थिर किंमतींवर व्यक्त केली जाते तेव्हा ते .... किंमत बनतात.
१) संधी २) आर्थिक ३) डिफ्लेटेड ४) वास्तविक

2) When the cost of inputs and input services are expressed at constant prices they become the .... cost.
1) Opportunity 2) Economic 3) Deflated 4) Real

३) कोणता नियम असे सांगतो की एखाद्या व्यक्तीकडे जितकी जास्त वस्तू असेल तितकी त्याची उपयुक्तता कमी असते?
१) समतुल्य उपयुक्ततेचा कायदा २) स्पर्धेचा कायदा
३) सीमांत उपयोगिता कमी करण्याचा कायदा ४) किमान कायदा

3) Which law says that the more a commodity that an individual possesses, the less is the utility that is derived from it ?
1) Law of equimarginal uility 2) Law of competition
3) Law of diminishing marginal utility 4) Law of minimum

४) .... ही किंमत सरासरी उत्पादन खर्चावर ठरविली जाते. जिचा मूळ उद्देश हा अति उत्पादन काळात किंमत घसरणीपासून शेतकऱ्याचा बचाव करणे हा आहे.
१) वितरण किंमत २) किमान आधारभूत किंमत
३) मर्यादा किंमत ४) वरीलपैकी कोणतेही नाही

4) price is fixed based on the average cost of production. This is mainly aimed at protecting the farmers against the price fall during surplus production.
(1) Issue (2) Minimum Support (3) Ceiling (4) None of the above

५) प्रभावी मागणी म्हणजे .... यांचा छेदनबिंदू होय.
a) बचत वक्र आणि गुंतवणूक वक्र
b) पैशाचा पुरवठा चक्र आणि पैशाच्या मागणीचा चक्र
c) एकूण मागणी वक्र आणि एकूण पुरवठा चक्र

पर्यायी उत्तरे :

१) (b) विधान योग्य आहे २) (c) विधाने योग्य आहे.
३) (a) विधाने योग्य आहे ४) वरीलपैकी कोणतेही विधान योग्य नाही

5) Effective demand is defined as the point of intersection of ......
a) saving curve and investment curve
b) money supply curve and demand for money curve
c) aggregate demand curve and aggregate supply curve Answer Options :
Answer Options :
1) Statement (b) is correct 2) Statement (c) is correct
3) Statement (a) is correct 4) None of the above statements are correct

६) गरजा, सुखसोयी आणि चैनीच्या वस्तू .... च्या श्रेणी आहेत.
१) संपत्ती २) किंमत ३) पाहिजे ४) गरजा

6) Necessities, comforts and luxuries are the categories of ....
1) Wealth 2) Price 3) Wants 4) Needs

७) दोन घटकांमधील सहसंबंध गुणांक (correlation coefficient) धन (positive) आहे. ह्या वरून काय सूचित होते?
१) एका घटकाची (attribute) ची किंमत वाढली, तर दुसऱ्याची किंमत सुद्धा वाढते.
२) एका घटकाची (attribute) ची किंमत कमी झाली, तर दुसऱ्याची किंमत वाढते.
३) घटक (attribute) हे एकमेकांशी linearly संबंधित नाहीत.
४) वरीलपैकी एकही नाही

7) The correlation coefficient for two real-valued attributes is positive. What can be inferred from it ?
1) As the ‘value of one attribute increases, the value of second attribute also increases.
2) As the value of one attribute decreases, the value of second attribute increases.
3) The attributes are not linearly related.
4) None of the above

८) विनियम समीकरण हे खालील सहसंबंधाचे विश्लेषण करण्याचे महत्त्वाचे साधन आहे :
a) सर्वसाधारण किंमतपातळी आणि पैशाचे प्रमाण/चलनपुरवठा
b) रोजगार पातळी आणि किंमतपातळी
c) पैशाचे प्रमाण आणि कामगार कायदे

पर्यायी उत्तरे :

१) (a) २) (b) ३) (c) ४) (a), (b) आणि (c)

8) The equation of exchange is an important tool of analysing correlation between ......
a) general price level and the quantity of money
b) employment level and price level
c) quantity of money and labour laws
Answer Options :
1) (a) 2) (b) 3) (e) 4) (a), (b) and (c)

९) हिक्सच्या विश्लेषणात चक्रीय स्थित्यंतरे ही .... तत्त्वांच्या संयुक्त परिणामातून उद्भवतात.

a) मूल्य चुकते करण्याची क्षमता आणि स्वीकारण्याची क्षमता

b) गुणक आणि प्रवेग

c) भांडवलाची सीमांत कार्यक्षमता आणि व्याजाचा दर

पर्यायी उत्तरे :

१) (a) विधान योग्य आहे
२) (b) विधाने योग्य आहे.
३) (c) विधाने योग्य आहे
४) (a), (b) आणि (c) विधाने योग्य आहेत.

9) In Hicksian analysis, cyclical fluctuations take place due to a combined effect of ...... principles.

a) ability to pay and ability to accept

b) multiplier and acceleration

c) marginal efficiency of capital and rate of interest

Answer Options :

1) Statement (a) is correct
2) Statement (b) is correct
3) Statement (c) is correct
4) Statements (a), (b) and (c) are correct

१०) जोड्या लावा :

अर्थशास्त्रज्ञ	**समीकरण**
a) फिशर	i) $M = KY$
b) मार्शल	ii) $P = \frac{MV + M'V'}{T}$
c) पिगू	iii) $P = \frac{M}{KT}$
d) रॉबर्टसन	iv) $P = \frac{KR}{M}$

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
१)	(iv)	(iii)	(i)	(ii)
२)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)
३)	(i)	(iii)	(ii)	(iv)
४)	(iii)	(ii)	(iv)	(i)

10) Match the following:

Economicst	**Equation**
(a) Pisher	i) $M = KY$
(b) Marshall	ii) $P = \frac{MV + M'V'}{T}$
(c) Pigu	iii) $P = \frac{M}{KT}$
(d) Robertson	iv) $P = \frac{KR}{M}$

Answer Options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
1)	(iv)	(iii)	(i)	(ii)
2)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)
3)	(i)	(iii)	(ii)	(iv)
4)	(iii)	(ii)	(iv)	(i)

२) महागाई – प्रकार, कारणे, परिणाम

१) पुढील विधाने विचारात घ्या :
a) रांगती चलनवाढ ही आर्थिक वृद्धी आणि अनुकूल परिणामांसाठी फायदेशीर असू शकते.
b) चलनवाढीच्या काळात पैशाचे मूल्य वाढते.
c) चलनवाढ ही ऋणकोला लाभदायक असते.
d) चलनवाढीमुळे उत्पन्नातील विषमता कमी होते.
वरीलपैकी कोणते विधान / विधाने **बरोबर** आहे / आहेत?
१) (a) फक्त　२) (b), (c) आणि (d)　३) (b) आणि (d)　४) (a) आणि (c)

1) Consider the following :
a) Creeping inflation is condusive for economic growth and may have favourable effects.
b) During inflation value of money increases.
c) Inflation benefits debtors.
d) Inflation decreases the inequality of income.
Which of the statement/s given above is/are **correct?**
1) (a) only　2) (b), (c) and (d)　3) (b) and (d)　4) (a) and (c)

२) खर्चप्रेरित भाववाढ ही खालील परिस्थितीचा परिणाम आहे :
a) उद्योगाची उत्पादन खर्चातील वाढ
b) कर आणि जकातीमधील वाढ
c) शेती उत्पादनातील वाढ
पर्यायी उत्तरे :
१) (a) आणि (c)　२) (a) आणि (b)　३) (a), (b) आणि (c)　४) (b) आणि (c)

2) Cost-push inflation is a result of the following situations :
a) Cost of production of industry rises
b) Increase in taxes and customs duties
c) Increase in agricultural products
Answer Options :
1) (a) and (c)　2) (a) and (b)　3) (a), (b) and (c)　4) (b) and (c)

३) भारतातील भाववाढीत पुरवठा बाजूच्या घटकांचे प्राबल्य असल्याने खालील दीर्घकालीन धोरण उपयुक्त ठरू शकते.
a) बदलती उत्पादन रचना　b) नियोजित आयात धोरण
c) वाहतुकीवर भर　d) नाशवंत वस्तुसाठी साठवण सुविधा
वरीलपैकी कोणता पर्याय बरोबर आहे/त ?
१) फक्त (a) आणि (b)　२) फक्त (b) आणि (c)　३) फक्त (c) आणि (d)　४) वरील सर्व

3) Given the importance of supply side factors in determination of inflation in India, following long-term policies are likely to help.
a) Changing production patterns
b) Calibrated import policy
c) Focus on transportation
d) Storage infrastructure for perishable commodities
Which of the above options is/are correct?
1) Only (a) and (b) 2) Only (b) and (c) 3) Only (c) and (d) 4) All of the above

३) महागाई – नियंत्रण, उपाय

१) खालील विधाने विचारात घ्या.
a) रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया भाववाढीच्या काळात महाग चलन नीतीचा वापर करते.
b) रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया भावघटीच्या काळांत स्वस्त चलन धोरणाचा वापर करते.
c) रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया ने १९५१ मध्ये बँक दर ३% इतका करुन स्वस्त चलन धोरण सुरु केले.
वरीलपैकी कोणते / ती विधान / ने बरोबर आहे / आहेत ?
१) (a) आणि (b) २) (b) आणि (c) ३) (a) आणि (c) ४) वरील सर्व

1) Consider the following statements :
a) Reserve Bank of India use the Dear Money Policy during the period of inflation.
b) Reserve Bank of India use the Cheap Money Policy during the period of depression.
c) The R.B.L. started with a Cheap Money Policy with a Bank rate of 3% in 1951.
Which of the statement/s given above is/are correct ?
1) (a) and (b) 2) (b) and (c) 3) (a) and (c) 4) All of the above

२) जीवनावश्यक वस्तू कायदा, १९५५ अंतर्गत शेड्यूलमधून कोणती वस्तू कोण जोडू किंवा काढू शकते?
अ) केंद्र सरकार ब) केंद्र सरकार राज्य सरकारशी सल्लामसलत करते
क) राज्य सरकार ड) संबंधित मंत्रालय
वरीलपैकी कोणती विधाने बरोबर आहेत/आहेत?
१) अ आणि ब दोन्ही २) ब फक्त ३) क फक्त ४) फक्त ड

2) Who can add or remove any commodity from the schedule under Essential Commodities Act, 1955 ?
a) Central Government b) Central Government in consultation with the State Government
c) State Government d) The concerned Ministry
Which of the statements given above is/are correct ?
1) Botha and c 2) b only 3) c only 4) d only

३) खालीलपैकी कोणती विधाने **बरोबर** आहेत?
अ) भारतात कौटुंबिक क्षेत्राला पुरविली जाणारी वीज जगात सर्वात स्वस्त आहे.
ब) भारतातील उद्योगांचा विजेचा दर जगात सर्वात जास्त आहे.
क) भारतातील वीज वितरणाचा खर्च परतावा समाधानकारक आहे.
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त अ आणि ब २) फक्त ब आणि क ३) फक्त अ आणि क ४) वरीलपैकी कोणतेही नाही

3) Which of the following statements are correct ?
a. The price of electricity for Indian households is lowest in the world.
b. The price of electricity for Indian industries is highest in the world.
c. Cost recovery in distribution of power is satisfactory in India.
Answer Options :
(l) Only a and b (2) Only b and c (3) Only a and c (4) None of the above

४) ग्राहक संरक्षण कायदा शोध आणि जप्ती चे अधिकार प्रदान करतो का?
अ) होय ब) नाही
क) असे अधिकार भारतीय दंड संहितेत आहेत. ड) वरीलपैकी काहीही नाही:
वरीलपैकी कोणती विधाने बरोबर आहेत/आहेत?
१) अ आणि क फक्त २) ब आणि क फक्त ३) अ फक्त ४) फक्त ड

4) Does the Consumer Protection Act confer the powers of "Search and Seizure" ?
a) Yes b) No
c) Such powers are in the Indian Penal Code. d) None of the above :
Which of the statements given above is/are correct ?
1) a and c only 2) b and c only 3) a only 4) d only

४) समग्रलक्षी अर्थशास्त्र - पैसा व चलनपुरवठा

१) खाजगी वित्त ही .... अर्थशास्त्राची बाब आहे आणि सार्वजनिक वित्त ही .... अर्थशास्त्राची संबंधित आहे.
a) सूक्ष्म, स्थूल b) स्थूल, सूक्ष्म c) पर्यावरणीय, भौगोलिक d) आंतरराष्ट्रीय, विभागीय
पर्यायी उत्तरे :
१) (d) उत्तर बरोबर आहे. २) (b) उत्तर बरोबर आहे. ३) (c) उत्तर बरोबर आहे. ४) (a) उत्तर बरोबर आहे.

1) Private Finance is a concern of ...... Economics and Public Finance belongs to the category of ...... Economics.
a) Micro, Macro b) Macro, Micro
c) Environmental, Geographical d) International, Regional
Answer Options :
1) Answer (d) is correct 2) Answer (b) is correct
3) Answer (c) is correct 4) Answer (a) is correct

२) एखाद्या राष्ट्रात जनतेच्या देशांतर्गत बचतीतून निर्माण होणाऱ्या जागेवर आधारित भांडवलाला .... भांडवल म्हणतात.
१) अंतर्गत २) सहायक ३) फ्लोटिंग ४) मोबदला

2) The capital based on place that is generated from the domestic savings of the public in a nation is called .... capital.
1) Internal 2) Auxiliary 3) Floating 4) Remunerative

३) खालीलपैकी कोणत्या मानवी आर्थिक क्रिया पूर्णपणे निसर्गावर अवलंबून असतात ?
१) प्राथमिक २) द्वितीयक ३) तृतीय ४) यापैकी नाही

3) Which of the following human economic activities is totally dependent on nature ?
(1) Primary (2) Secondary (3) Tertiary (4) None of these

४) म. ना. से. (वर्तणूक) नियम, १९७९ नुसार 'जंगम मालमत्ता' या संज्ञेमध्ये पुढीलपैकी कशाचा समावेश होणार नाही?
१) जडजवाहीर २) शेअर्स ३) वाहने ४) शेतजमीन

4) m. no Sec. As per the (Conduct) Rules, 1979, the term "movable property" does not include which of the following?
1) Real Estate 2) Shares 3) Vehicles 4) Agricultural Land

५) कोणत्याही जागेच्या संबंधात मानक भाडे म्हणजे –
१) न्यायालयाने निश्र्चित केलेले भाडे. २) भाडेकरूने निश्र्चित केलेले भाडे.
३) वेळापत्रकानुसार भाडे निश्र्चित. ४) वरील सर्व.

5) Standard rent in relation to any premises means -
1) rent fixed by the court. 2) rent fixed by the tenant.
3) rent fixed as per schedule. 4) all the above.

६) कोणत्या कॅलेंडरद्वारे भाडे वसूल केले जाते?
१) मराठी दिनदर्शिका २) देवनागरी दिनदर्शिका ३) ब्रिटिश कॅलेंडर ४) कराराच्या अटी व शर्तीनुसार

6) By which calender, rent shall be recovered ?
1) Marathi calendar 2) Devanagari calendar
3) British calendar 4) As per terms and condition of contract

७) म.ना.से. (वर्तणूक) नियम, १९७९ नुसार :
अ) गट 'अ' चा कर्मचारी रू.२५,००० पर्यंत किंमतीच्या भेटवस्तू त्याच्या विवाहप्रसंगी त्याच्या नातेवाईकाकडून स्वीकारू शकेल. याबाबत शासनास कळविण्याची आवश्यकता नाही.
ब) गट 'क' चा कर्मचारी रू.७,५०० पर्यंत किंमतीच्या भेटवस्तू खाजगी मित्रांकडून स्वीकारू शकेल. याबाबत शासनास कळविण्याची आवश्यकता नाही.

पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त (अ) बरोबर २) फक्त (ब) बरोबर ३) (अ) व (ब) बरोबर ४) (अ) व (ब) चूक

7) M.N.S. (Conduct) Rules, 1979 as per :
a) A Group A employee may accept gifts worth up to Rs.25,000 from his relative on the occasion of his marriage. There is no need to inform the government about this.
b) An employee of Group ¨K¨? may accept gifts worth up to Rs.7,500 from private friends. There is no need to inform the government about this.

Answer Options :
1) Only (a) is correct 2) Only (b) is correct
3) Both (a) and (b) are correct 4) (a) and (b) are false

८) 'जंगम मालमत्ता' ह्या संज्ञेमध्ये खालील कोणत्या मालमत्तेचा समावेश होतो ?
१) जडजवाहिर, शेअर, रोखे आणि ऋणपत्रे २) मोटारगाड्या, मोटार–सायकली, घोडे किंवा कोणत्याही प्रकारचे वाहन
३) रेफ्रिजरेटर, रेडिओ, रेडिओग्राम व टेलिव्हिजन सेट ४) वरीलपैकी सर्व

8) Which of the following property is included in the term "movable property"?
1) Securities, shares, bonds and debentures
2) Motorcarts, motor-cycles, horses or any kind of vehicle
3) Refrigerators, radios, radiograms and television sets
4) All of the above

९) जमिनीच्या मालमत्तेची विशेष वैशिष्ट्ये .... आहेत.
i) विषमता आणि मानकीकरणाचा अभाव. ii) जमिनीचा एकूण पुरवठा निश्रि्चत नाही.
iii) विविध कायद्यांचा कोणताही प्रभाव नाही. iv) जमिनीचा एकूण पुरवठा निश्रि्चत आहे.
वरीलपैकी कोणते विशेष गुण योग्य आहेत?
उत्तर पर्याय :
१) फक्त (i) आणि (ii) २) फक्त (ii) आणि (iii)
३) फक्त (i) आणि (iii) ४) फक्त (i) आणि (iv)

9) The special characteristics of landed property are ....
i) Heterogeneity and lack of standardization. ii) Total supply of land is not fixed. ,
iii) No effect of various legislations. iv) Total supply of land is fixed.
Which of the above special characteristics are correct ?
Answer options :
1) Only (i) and (ii) 2) Only (ii) and (iii) 3) Only (i) and (iii) 4) Only (i) and (iv)

१०) मूल्यमापनाचे साधन हे पैशाचे कोणत्या प्रकारचे कार्य आहे?
१) प्राथमिक कार्य २) दुय्यम कार्य ३) आनुषंगिक कार्य ४) इतर कार्य

10) What kind of function of money is the measure of value function ?
1) Primary function 2) Secondary function 3) Contingent function 4) Other function

११) मुद्रा गुणांकावर खालील मुख्य गुणोत्तराचा प्रभाव असतो :
a) चलन गुणोत्तर b) मुदत ठेवी/मागणी ठेवी (TD/DD) c) राखीव आवश्यकता
पर्यायी उत्तरे :
१) (a) आणि (c) विधाने योग्य आहेत. २) (b) आणि (c) विधाने योग्य आहेत.
३) (a), (b) आणि (c) विधाने योग्य आहेत. ४) (a) आणि (b) विधाने योग्य आहेत.

11) Money multiplier is influenced by the following key ratios :
a) Currency ratio
b) Time Deposit/Demand Deposit (TD/DD)
c) Reserve requirement
Answer Options :
1) Statements (a) and (c) are correct 2) Statements (b) and (c) are correct
3) Statements (a), (b) and (c) are correct 4) Statements (a) and (b) are correct

१२) पैसा गुणक कशावर अवलंबून असतो?
१) किंमत पातळी २) पैशाची मागणी ३) पैशाचा पुरवठा ४) राखीव पैसा

12) On what does money multiplier depend ?
1) Price level 2) Demandformoney 3) Supply of money 4) Reservemoney

१३) उच्च शक्तीशाली पैशामध्ये (H) खालील गोष्टींचा समावेश असतो :

a) सर्वसाधारण किंमतपातळी आणि पैशाचे प्रमाण/चलनपुरवठा

b) रोजगार पातळी आणि किंमतपातळी

c) पैशाचे प्रमाण आणि कामगार कायदे

पर्यायी उत्तरे :

१) विधाने (a) आणि (b) बरोबर आहेत २) विधाने (b) आणि (c) बरोबर आहेत

३) विधाने (a), (b) आणि (c) बरोबर आहेत ४) विधाने (a) आणि (c) बरोबर आहेत

13) Following things are included in High Powered money (H) :

a) Monetary liabilities

b) Government money

c) Black money

Answer Options :

1) Statements (a) and (b) are correct 2) Statements (b) and (c) are correct

3) Statements (a), (b) and (c) are correct 4) Statements (a) and (c) are correct

१४) खालीलपैकी कोणते वाक्य/वाक्ये **अयोग्य** आहे/आहेत?

a) चलनी नोटा भारत सरकारकडून जारी केल्या जातात.

b) संकुचित पैसा किंवा एम-१ मध्ये लोकांजवळील चलनाचा अंतर्भाव/समावेश असतो.

पर्यायी उत्तरे :

१) (a) फक्त २) (b) फक्त ३) (a) आणि (b) दोन्ही ४) वरीलपैकी कोणतेही नाही

14) Which of the following statement/s is/are incorrect ?

(a) Currency notes in circulation are issued by the Government of India.

(b) Narrow money or M1 includes currency with the public

Answer options :

(1) Only (a) (3) Both (a) and (b) (2) Only (b) (4) None of the above

१५) मल्टिपल रीग्रेशन (Multiple Regression) मध्ये .... असते.

१) फक्त एक इंडीपेंडंट चलन (variable)

२) एकापेक्षा जास्त (more than one) डीपेंडंट (dependent) चलन (variable)

३) एकापेक्षा जास्त इंडीपेंडंट (Independent) चलन (variable)

४) वरीलपैकी एकही नाही

15) A multiple regression has ......

1) only one independent variable 2) more than one dependent variable

3) more than one independent variable 4) None of the above

१६) स्थानिक बाजाराच्या भाषाविषयक, सांस्कृतिक व तांत्रिक गरजानुसार सॉफ्टवेअर उत्पादित करणे म्हणजे ....

१) सॉफ्टवेअर लोकलाईझेशन २) सॉफ्टवेअर सेंन्ट्रलाईझेशन

३) सॉफ्टवेअर कस्टमाईझेशन ४) सॉफ्टवेअर युनिफिकेशन

16) Software developed by considering the needs based on language, culture and technology for local market is called

1) Software localisation 2) Software centralisation

3) Software customisation 4) Software unification

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षेसाठी उपयुक्त प्रश्नसंग्रह

आर्थिक आणि सामाजिक विकास

(१) शाश्वत विकास आणि वाढ, एसडीजी, पंचवार्षिक योजना व विकास कार्यक्रम

१) विकास आणि वाढ

१–४ २–४ ३–३ ४–३ ५–२ ६–२

२) शाश्वत विकास – एसडीजी

१–२ २–३ **३–१** ४–३ ५–३ ६–१
७–३ **८–३**

३) नियोजन प्रक्रिया

१–२ २–२ ३–३ ४–१ ५–३ ६–२
७–२ ८–४ ९–४ १०–३ ११–४

४) पंचवार्षिक योजना व विकास कार्यक्रम

१–२ २–१ ३–१ ४–३ ५–३ ६–२
७–१ ८–३ ९–४ १०–४ ११–३

५) शाश्वत विकासाचे कार्यक्रम

१–३ २–३ ३–३ ४–१ ५–३ ६–३
७–३ ८–१ ९–३ *१०–४* ११–३ १२–३
१३–३

(२) भारतीय अर्थव्यवस्था – आव्हाने, राष्ट्रीय उत्पन्न – जीव्हीए, जीडीपी, आर्थिक सुधारणा, खाउजा

१) भारतीय अर्थव्यवस्था – आव्हाने

१–४ २–३ ३–४ ४–३ ५–३

२) राष्ट्रीय उत्पन्न – जीव्हीए, जीडीपी

१–३ 2-3 3-4 **4-1** 5-2 ६–३
७–३ ८–४ ९–१

३) भारतीय अर्थव्यवस्थेची क्षेत्रीय कामगिरी

१–१ २–३ ३–३ ४–४ ५–१

४) भारतातील आर्थिक सुधारणा

१–१ २–२ ३–२ ४–३ ५–४ ६–२
७–२ ८–३ ९–४ १०–१ ११–२ १२–३
१३–२ **१४–३** १५–४

५) खाजगीकरण–उदारीकरण – जागतिकीकरण

१–४

खाजगीकरण

१–४ २–१ ३–४ ४–२ ५–४ ६–२
७–२

जागतिकीकरण

१–२ २–४ ३–३ ४–४ ५–४ ६–३
७–४

(३) गरिबीची संकल्पना, मोजमाप आणि अंदाज, गरिबी निर्मूलन कार्यक्रम

१) गरिबीची संकल्पना, कारणे

१–१ २–१

२) दारिद्र्याचे मोजमाप आणि अंदाज

१–४ २–३ ३–४ ४–३ ५–१ ६–४
७–४ ८–२ ९–२ १०–२ ११–२

३) मानव विकास निर्देशांक

१-२ २-३ ३-३ ४-४ ५-४ ६-१
७-३ ८-१ ९-४ १०-३ ११-४ १२-४

४) गरिबी निर्मूलन कार्यक्रम

१-४ २-१ ३-१ ४-४ ५-१

(४) बेकारी - कारणे, स्वरुप, प्रकार, रोजगार निर्मिती कार्यक्रम

१) बेरोजगारीची संकल्पना, प्रकार, कारणे

१-४ २-१ ३-२ ४-४ ५-२ ६-२
७-४ ८-२ ९-३ १०-४

२) बेरोजगारीचे मोजमाप आणि अंदाज

१-१ २-२ ३-२ ४-३ ५-२ ६-१
७-३ ८-३

३) रोजगार निर्मिती कार्यक्रम

१-२ २-३ ३-३ ४-३ ५-४ ६-४
७-४ ८-३ ९-२

(५) विविध वंचित गटांच्या संदर्भात सर्वसमावेशकता व सामाजिक सुरक्षा

१) सर्वसमावेशकता व समावेशक वृद्धी

१-३ २-४ ३-४

२) वित्तीय समावेशनाचे कार्यक्रम

१-३ २-४ ३-४ ४-४ **५-३** ६-३
७-४

३) अनुसूचित जातींची सुरक्षा आणि विकास

१-२ २-४

४) अनुसूचित जमातींची सुरक्षा आणि विकास

१-२ २-४ ३-१ ४-४ ५-३ ६-३
७-४ ८-१ ९-४ १०-१ ११-२ १२-३
१३-२ १४-३ **१५-२** १६-४ १७-३ १८-३
१९-४ २०-२ २१-१

५) मागासवर्गीयांची सुरक्षा आणि विकास

६) अल्पसंख्यांकांची सुरक्षा आणि विकास

७) ज्येष्ठ नागरिकांची सुरक्षा आणि विकास

१-१ २-२

८) दिव्यांगांची सुरक्षा आणि विकास

१-२

९) कामगारांची सुरक्षा आणि विकास

१-२ २-४

१०) शेतकरी व शेतमजुरांची सुरक्षा आणि विकास

१-४ २-२ ३-२ ४-२ ५-४ ६-१
७-२ ८-१ ९-२ १०-३ ११-१ १२-२
१३-४ १४-३

(६) विकास कार्यक्रम - महिला, मुले, युवक, प्रकल्पबाधित

१) महिला सबलीकरण आणि विकास

१-३ २-३ ३-३ ४-४ ५-३ ६-४
७-१ ८-३ ९-२ १०-१ ११-४ १२-३
१३-२

२) बालकांचे सबलीकरण आणि विकास

१-२ २-१ ३-२ ४-४ ५-३ **६-३**

३) युवकांचे सबलीकरण आणि विकास

१-३ २-३ ३-३ ४-१ ५-४

४) प्रकल्पबाधितांचे सबलीकरण आणि विकास

५) कौशल्य व उद्योजकता विकास

१-२ २-१ ३-३ ४-२ ५-३ ६-४
७-३ ८-१ ९-१ १०-१ ११-४ १२-२
१३-१ १४-४ १५-४

(७) शिक्षण, आरोग्य, कृषी, गृहनिर्माण क्षेत्राचा विकास

१) शिक्षण क्षेत्रातील उपक्रम, योजना

१-१ २-२ ३-३ ४-२ ५-१ ६-२
७-४ ८-२ ९-३ १०-३ ११-२

२) आरोग्य क्षेत्रातील उपक्रम, योजना

१-४ २-३ ३-२

३) कृषी व ग्रामीण विकास योजना, कार्यक्रम

१-१ २-३ ३-४ ४-३ ५-४ ६-३
७-३ ८-३ ९-३ १०-२ ११-४ १२-१

४) अन्नसुरक्षा आणि विकास

१-४ २-१ ३-४ ४-३ ५-४ ६-३
७-४

५) गृहनिर्माणविषयक योजना, कार्यक्रम

१-३ २-४ ३-३ ४-३ ५-४ ६-१
७-२ ८-२ ९-४

(८) महागाई – कारणे, परिणाम, नियंत्रण, उपाय, समग्रलक्षी अर्थशास्त्र

१) वस्तूची किमत व बाजारपेठ

१-४ २-४ ३-३ ४-२ ५-२ ६-३
७-१ ८-१ ९-२ १०-२

२) महागाई – प्रकार, कारणे, परिणाम

१-४ २-२ ३-४

३) महागाई – नियंत्रण, उपाय

१-४ २-२ ३-१ ४-३

४) समग्रलक्षी अर्थशास्त्र – पैसा व चलनपुरवठा

१-४ २-१ ३-१ ४-४ ५-१ ६-३
७-१ ८-४ ९-४ १०-१ ११-३ १२-४
१३-१ १४-१ १५-३ १६-१